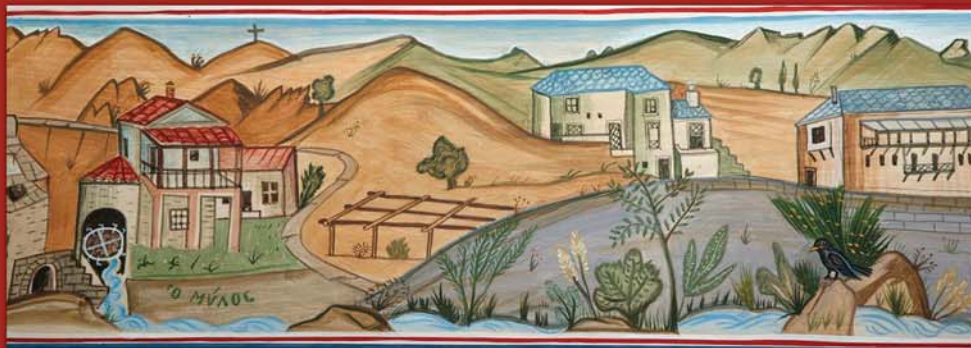

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἔτος 64 – Τεύχος 1

«... ἐν τρυφῇ θεοῦ χαρὰν ἠγεῖσθαι
τό στυγνόν τοῦ θανάτου»

Ἰανουάριος - Φεβρουάριος 2015

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑ τῷ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ. ΙΕΡΩΝΥΜΟΥ
ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ: Κλάδου Ἐκδόσεων τῆς Ἐπικοινωνιακῆς καί Μορφωτικῆς
Ἰγηρεσίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος
ΕΚΔΟΤΗΣ: Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κηφισίας κ. Κύριλλος
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ: Ἀλέξανδρος Ἰ. Κατσιάρας

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ 2011 ΜΕ ΔΙΕΘΝΗ ΘΗΤΕΙΑ: πρωτοπρ. Κωνσταντῖνος Καραϊσαρίδης, καθηγητής Θεολογικῆς Σχολῆς Α.Π.Θ., ἀρχιμ. Δαμασκηνός Πετράκος, πρωτοπρ. Ἀντώνιος Καλλιγέρης, πρωτοπρ. Χριστόδουλος Μπίθας, πρωτοπρ. Δημήτριος Θεοφίλου, καθηγ. Γεώργιος Φίλιας, – ΥΠΕΥΘΥΝΗ ὙΛΗΣ: Λίτσα Ἰ. Χατζηφώτη, – ΕΙΚΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Ἀλέξανδρος Κατσιάρας. – ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΚΕΙΜΕΝΩΝ: Λίτσα Ἰ. Χατζηφώτη, Κων. Χολέβας καί Βασίλειος Τζέροπος. – ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ - ΕΚΤΥΠΩΣΗ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: Ἀποστολική Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἰπεύθυνος Τυπογραφείου: Χ. Κωβαῖος, Ἰασίου 1 – 115 21 Ἀθήνα, Τηλ.: 210-7272.356 – Fax 210-7272.380. Τιμή τεύχους 1 € (γιά ὄσους δέν τό δικαιούνται δωρεάν).

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ:

Ἰωάννου Γενναδίου 14, 115 21, ΑΘΗΝΑ Τηλ: 210 72.72.253, Fax: 210 72.72.251
e-mail: efimerios@ecclesia.gr

Ἐξώφυλλο καί ἐσωτερική διακόσμηση: Μάρκου Καμπάνη.

Προμετωπίδα ἐξωφύλλου: «*Στόν παράδεισο τοῦ Θεοῦ χαρά λογίζεται ἡ πίκρα τοῦ θανάτου*»,
Διαδόχου Φωτικῆς, *Οἱ ὄροι τῆς κατά Χριστόν ζωῆς*
(Θεοσχ. Δετοράκης, Βυζ. Φιλολογία, τ. Α', 1995, σ. 490).

Τό Περιοδικό «Ἐφημέριος» δέν εὐθύνεται γιά τό γλωσσικό ἰδίωμα τῶν ἀρθρογράφων του.

ΠΑΡΑΚΛΗΣΗ: Τά κείμενα τῶν συνεργατῶν νά μήν ὑπερβαίνουν τίς 350 λέξεις ὅσον ἀφορᾷ στήν πρώτη σελίδα καί τίς 450 λέξεις γιά κάθε μία ἀπό τίς σελίδες πού ἔπονται.

Δέν γίνονται δεκτά δημοσιευμένα κείμενα.

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

Ἔτος 64

Ἰανουάριος - Φεβρουάριος 2015

Τεῦχος 1

Περιεχόμενα

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΚΑΤΣΙΑΡΑ	
Εἰσοδικόν	3
ΣΤΑΥΡΟΥ ΓΙΑΓΚΑΖΟΓΛΟΥ	
Μυστηριακός ἡσυχασμός: Οἱ ἐκκλησιολογικές προϋποθέσεις τῆς Θεολογίας τοῦ ἁγίου Γρηγορίου Παλαμᾶ (β΄)	4
ΠΡΩΤ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ	
Πῶς τό κατά Ἰωάννην παρουσιάζει τόν Ἰησοῦ; (α΄)	8
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ Ι. ΣΚΑΛΤΣΗ	
Λειτουργικές ἔριδες κατά τήν περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας (σύντομη ἀναφορά)	10
π. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΚΑΡΙΩΤΟΓΛΟΥ	
Βασικά θέματα τῆς κατήχησης. Ἐγώ καί ὁ ἑαυτός μου	13
ΔΗΜΗΤΡΗ ΜΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ	
Ἡ ταυτότητα τῆς Ἐκκλησίας	15
ΑΡΧΙΜ. ΧΕΡΟΥΒΕΙΜ ΒΕΛΕΤΖΑ	
Ὁ Μέγας Ἀρχιερεὺς καί οἱ ἀρχιερεῖς	18
ΑΓΓΕΛΟΥ ΕΞΑΡΧΟΥ	
«Ἄνθρωποι δύο ἀνέβησαν εἰς τό ἱερόν προσεύξασθαι...»	20
ΠΡΩΤ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΘΕΟΦΙΛΟΥ	
Ἡ ποιμαντική διαχείριση τοῦ χρόνου	22
ΣΤΑΥΡΟΥ Γ. ΓΟΥΛΟΥΛΗ	
Ἡ 6η Ἰανουαρίου καί ἡ Ἐκκλησία τῶν Ἐθνῶν	24
ΠΡΩΤ. ΣΩΤΗΡΙΟΥ Ο. ΑΘΑΝΑΣΟΥΛΙΑ	
Οἱ Προτεστάντες «θεραπευτές» καί ἡ ἐκμετάλλευση τοῦ ἀνθρώπινου πόνου	27
ΠΡΩΤ. ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΛΟΝΤΟΥ	
Συχέμ	29
ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΝΑΤΟΛΙΚΙΩΤΟΥ	
Ἄντιφατικές διατάξεις γιά τίς ἀποδόσεις δεσποτικῶν ἐορτῶν σέ ἡμέρα Κυριακή	34

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΜΠΟΥΜΗ	
Ἀποστολικοί Κανόνες (α΄)	34
ΠΡΩΤ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΚΑΛΛΙΑΝΟΥ	
Πίναξ Ὑποψηφίων πρὸς Ἀρχιερατεῖαν...	37
ΑΡΧΙΜ. ΧΕΡΟΥΒΕΙΜ ΒΕΛΕΤΖΑ	
Ἐκκλησία καὶ τεχνολογία: «διλήμματα» καὶ «ἐρωτήματα»	39
Ἐπικοινωνία	42
Βιβλιοπαρουσίαση	44
Ἐφημεριακά	48

ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Ἐνα ἐρώτημα πού σιγά-σιγά διαμορφώνεται καὶ ἀναζητεῖ ἀπάντηση, εἶναι ἐκεῖνο τό ὁποῖο ἀναφέρεται στή σχέση τῆς Ἐκκλησίας καὶ εὐρύτερα τῆς πνευματικῆς ζωῆς τοῦ χριστιανοῦ μέ τήν τεχνολογία, καὶ εἰδικότερα, γιά τό ποιά προσέγγιση θά μπορούσε νά ὑπάρξει. Κατά πόσο εἶναι ἀπαραίτητη ἡ τεχνολογία στίς ζωές τῶν χριστιανῶν, γιά νά φέρει πιό κοντά τόν ἕνα μέ τόν ἄλλο, ὥστε νά μάθουν καινούρια πράγματα καὶ νά ζήσουν κοινά βιώματα. Τελικά πρέπει νά ὑπάρξει πλαίσιο καὶ ὅρια, γιά τό ποῦ σταματοῦν «οἱ μηχανές», καὶ ὁ ἄνθρωπος ξαναβρίσκει τή συνέχειά του;

Ζοῦμε σέ μιά ἐποχή συνεχῶν ἀνακατατάξεων, ἡ μετανεωτερικότητα μέ τή μορφή τῆς τεχνολογίας ἔχει εἰσβάλλει στίς ζωές μας, στήν καθημερινότητά μας, στίς δουλειές μας, στό νοῦ καὶ τήν ψυχή μας. Ἡ τεχνολογία δίχως ὅρια ἴσως ἀποτελοῦσε μιᾶς μορφῆς «ἀρμαγεδδώνα» γιά τήν πολιτισμική καὶ πνευματική παράδοση τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἀνεπίγνωστη κατάχρηση τῆς τεχνολογίας ἴσως σημάνει τόν μελλοντικό ἀφανισμό του... Ὁ κληρικός ὡς ὑπεύθυνος ποιμένας καὶ διδάσκαλος (κυρίως ζωῆς), καλεῖται νά ἔχει συγκεκριμένη θέση μέ τό παράδειγμά του, στό ζήτημα τεχνολογία καὶ στή διαλεκτική μαζί της σέ ἐπίπεδο ποιμαντικῆς θεολογίας.

Εἶναι δύσκολο ἡ Ἐκκλησία νά ἀγνοήσει τόν κόσμο καὶ τά τεχνολογικά του ἐπιτεύγματα, ἀλλά εἶναι καὶ ἐξ ἴσου εὐκόλο νά ἀπορροφηθεῖ ἀπό αὐτόν τό νέο κόσμο εὐκολίας καὶ ψευδαισθήσεων, πού βάζει στήν ἄκρη τόν τρόπο γιά τήν ἐκπλήρωση κάποιου σκοποῦ (ἔργου), μέσω αὐτοματοποιημένων ταχύχρονων διαδικασιῶν δίνοντας προτεραιότητα στό «θεαματικό» ἀποτέλεσμα. Τό νά δέχσαι a-priori τήν τεχνολογία ὡς «θέσφατο» δίχως νά ἐξετάζεις αἷτια καὶ ἀφορμές τῆς ἐπικυριαρχίας της στό πρῖν καὶ τό τώρα, ἴσως νά εἶναι πολύ ἐπικίνδυνο γιά τό μετά τοῦ ἀνθρώπου.

Σεβαστοί πατέρες,

ὅπως ἤδη, οἱ περισσότεροι, γνωρίζετε, ἀπό τοῦτο τό τεῦχος ὁ Ἐφημέριος θά ἐκδίδεται κάθε δίμηνο, θά ἔχει ὅμως 48 ἀντί 32 σελίδες καί θά φθάνει στήν προσωπική σας διεύθυνση, γιά τό λόγο αὐτό παρακαλοῦμε ὅσους Πατέρες δέν μᾶς τήν ἀπέστειλαν, νά μᾶς ἐνημερώσουν ἔμμεσα στό τηλέφωνο: 2107272288, στό email: periodika.emyee@gmail.com ἢ efimerios@ecclesia.gr. Αὐτή ἡ λύση ἀντιμετωπίζει τά δικαιολογημένα παράπονα πολλῶν κληρικῶν ὅτι τό περιοδικό δέν φθάνει στά χέρια τους μετά τήν διακοπή τῆς ἀτομικῆς ἀποστολῆς λόγω ὑπερβολικῆς αὐξήσεως τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν, ἐνῶ διατηρεῖ τό κόστος ἀποστολῆς σχεδόν στό ἴδιο ἐπίπεδο μέ τήν ὁμαδική ἀποστολή ἀνά Ἱερά Μητρόπολη. Ἡ αὐξηση τῶν σελίδων μᾶς δίδει τήν δυνατότητα ἀναδιάταξης καί ἐμπλουτισμοῦ τῆς ὕλης. Στό διμηνιαῖο τεῦχος θά βρισκετε πλέον δύο κηρυκτικά κείμενα, διαφορετικῶν συγγραφέων καί διαφορετικῶν περιχοπῶν προκειμένου νά καλύπτονται καί οἱ δύο μῆνες καί νέες στήλες μέ θέματα ἐκκλησιολογικά, ἐρμηνείας τῶν Ἀποστολικῶν Κανόνων, καθῶς καί νέα στήλη ἀναφορικά μέ τό νόημα καί τό πνεῦμα τῆς Ἀσκήσεως στήν Ἐκκλησία. Κοντά στούς παλαιούς καλούς συνεργάτες ἔρχονται καί νέοι ἐξ ἴσου σημαντικοί καί πολύτιμοι καί περιμένουμε καί ἄλλους, καί ὅσους ἀπό σᾶς ἐπιθυμεῖτε, κατόπιν πάντοτε συνεννοήσεως ὡς πρός τά θέματα.

Μέ τήν εὐκαιρία, αὐτή πρέπει καί δημόσια νά εὐχαριστήσουμε ὅλους τοὺς μέχρι τώρα ἀρθρογράφους οἱ ὁποῖοι, χωρίς ἀμοιβή, καί παρά τό βεβαρυσμένο πρόγραμμα πολλῶν συμβάλλουν καίρια στήν ὑπαρξη τοῦ περιοδικοῦ. Πάντως, θά ἦταν πολύ σημαντικό ἐάν ὑπάρχουν κάποιες προτάσεις ἀναφορικά μέ τίς ἤδη ὑπάρχουσες στήλες ἢ μέ νέες στήλες, μέ νέα θέματα πού κρίνετε σημαντικά καί τά ὁποῖα δέν περιλαμβάνονται στήν μέχρι τοῦδε ὕλη, νά μᾶς τίς ἀποστείλετε. Ἐπιπλέον θά μᾶς ἐνδιέφερε, ἐφ' ὅσον ὑπάρχουν κληρικοί πού ἀσχολοῦνται καί μέ τήν ζωγραφική καί τήν ἀγιογραφία νά μᾶς ἀποστέλλουν ἔργα τους, ὥστε ἐάν προσιδιάζει ἡ θεματολογία τους, νά διακοσμοῦν τό περιοδικό.

Στόχος μας εἶναι νά λαμβάνετε τό περιοδικό ἔγκαιρα, ἀλλά δυστυχῶς δέν εἶναι ἐφικτό πάντοτε, διότι ἡ ἐκδοσή του ἐξαρτᾶται ἀπό πολλούς τεχνικούς παράγοντες, ὅπως ἀπό τήν παράδοση τῶν ἀρθρων, ἀπό τήν σελιδοποίηση κ.λπ. πού συχνά εἶναι ἀνεξάρτητοι τῆς θελήσεώς μας.

Σᾶς εὐχόμαστε κουράγιο, δύναμη καί τό Πανάγιο Πνεῦμα νά σᾶς ἐμπνέει στήν σημαντική ἀποστολή σας.

Ἀλέξανδρος Κατσιάρας,
Διευθυντής Συντάξεως

Μυστηριακός ήσυχασμός: Οι ἐκκλησιολογικές προϋποθέσεις τῆς Θεολογίας τοῦ ἁγίου Γρηγορίου Παλαμᾶ (β')

Τοῦ Σταύρου Γιαγκάζογλου
Δρος Θεολογίας

ΠΡΕΠΕΙ νά τονισθεῖ, σύμφωνα μέ τίς συνοδικές ἀποφάσεις τοῦ ΙΔ' αἰ., ὅτι ὅσα περὶ ἀσκήσεως, ἐλλάμφεως καί θεώσεως συνέγραψε ὁ Γρηγόριος Παλαμᾶς δέν ἀποσκοποῦσαν ἀπλῶς στήν υπεράσπιση τῆς μακραιώνης, ἀλλωστε, ἡσυχαστικῆς παραδόσεως στήν Ἀνατολή, ἀλλά τελικῶς αὐτῆς τῆς ἴδιας τῆς ὀρθόδοξης πίστεως, τήν ὁποία ἔθετε ἐν ἀμφιβόλῳ μέ τίς πρωτάκουστες θεωρίες του ὁ Βαρλαάμ. Γιά τόν καλαβρό μοναχό ἡ θεολογία ἐξαντλεῖται στόν διανοητικό ἀποφατισμό καί στή στοχαστική ἀναλογία. Παρερμηνεύοντας τό νόημα πολλῶν ρήσεων τοῦ Διονυσίου Ἀρεοπαγίτη, ὁ Βαρλαάμ θεώρησε ὅτι ὁ θεῖος γνόφος, στόν ὁποῖο εἰσῆλθε ὁ Μωυσῆς στό Σινά, δέν περιεῖχε κανένα υπερβατικό θέαμα καί ἀποτελοῦσε, ἀπλῶς, στέρηση καί πλήρη ἀγνωσία. Ἡ ἀκαταληψία αὐτή συνιστᾶ τήν τελική καί ὑψηλότερη μορφή θεογνωσίας. Τά ὅποια θεάματα καί τό φῶς πού εἶδε ὁ Μωυσῆς στόν γνόφο ἐκεῖνο δέν ἦσαν παρά αἰσθητά καί συμβολικά φάσματα.

Ἀλλά καί τό φῶς πού εἶδαν οἱ μαθητές στό Θαβώρ υπῆρξε αἰσθητό ὡς ὁρατό, δηλαδή ἓνα κτιστό σύμβολο τῆς θεότητας. Ἄν οἱ ἡσυχαστές λέγουν ὅτι βλέπουν κάποιο φῶς, δέν μπορεῖ παρά νά εἶναι καί αὐτό αἰσθητό καί συμβολικό, ὅπως ἀλλωστε καί ὅλα τά θεάματα τῶν ἁγίων. Γιά τόν Βαρλαάμ ὄχι μόνο τό φῶς τῶν ἡσυχαστῶν ἀλλά καί τά Μυστήρια καί ἡ λειτουργική ζωή τῆς Ἐκκλησίας δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά συμβολικές παραστάσεις, πού ἀνάγουν σέ νοητά καί ἄυλα ἀρχέτυπα. Ἡ τελειώτατη θεοπτία εἶναι ἡ γνώση τῶν κτιστῶν ὄντων πού ἐξαρτᾶται ἀπό τίς φυσικές ἰκανότητες τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ θέωση κατά τόν ἅγιο Γρηγόριο εἶναι ἄκτιστη δωρεά τοῦ Θεοῦ καί ὄχι ἀποτέλεσμα φυσικῆς μιμήσεως, ἰκανότητας καί προκοπῆς ἀπό μέρους τοῦ ἀνθρώπου. Ἐπειδή «ὁ φιλόσοφος καί μοναχός» ἐμφανίζει τόν ἑαυτό του νά συμφωνεῖ κατά πάντα μέ τόν Διονύσιο Ἀρεοπαγίτη, ὁ Παλαμᾶς προσκομίζει ἓνα καίριο ἀπόσπασμα τοῦ συγγραφέα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας: «Ἡ πρός Θεόν ἡμῶν, ὡς ἐφικτόν, ἀφομοίωσίς τε καί ἔνωσις ταῖς τῶν σεβασμιωτάτων ἐντολῶν ἀγαπήσει καί ἱερουργίαις μόνως τευξόμεθα». Τό χωρίο αὐτό δέν ἀποτελεῖ κλειδί μόνο γιά τήν ὀριοθέτηση τοῦ πλαισίου τῆς ἡσυχαστικῆς διαμάχης, ἀλλά φωτίζει ἐπίσης τήν ἄρρηκτη σχέση μεταξύ Μυστηρίων καί ἀσκήσεως στή διδασκαλία τοῦ ἁγίου Γρηγορίου καί γενικότερα στήν ὀρθόδοξη παράδοση.

Ἐχοντας ὑπερβεῖ μέ τήν ἀποδεικτική θεολογική του μέθοδο τήν ἀντίληψη τοῦ Βαρλαάμ γιά τή θέωση ὡς φυσική ἔξη καί μίμηση, ὁ ἅγιος Γρηγόριος τονίζει τήν ἐνιαία καί συνθετική θεώρηση μεταξύ Μυστηρίων καί ἀσκήσεως. Ὁ θεολογικός του ἀγώνας ἐπικεντρώνεται στόν ἄκτιστο χαρακτήρα τῆς «ἀπό τοῦ βαπτίσματος καί πρό τῶν μυστηρίων» λαμβανομένης χάριτος, ἡ ὁποία ἐνοικίζεται καί πραγματοποιεῖ τή θέωση τῶν ἁγίων. Ἀλλά καί ἡ ἴδια ἡ δυνατότητα τῆς τήρησης τῶν ἐντολῶν ἔχει ἀφετηρία καί ὑπόκειται στή χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τήν ὁποία λαμβάνουν ὅλοι οἱ πιστοί στό μυστήριό τοῦ βαπτίσματος. Καμία ἐμπειρία καί «πνευματικότητα» δέν εἶναι δυνατόν νά νοηθεῖ στήν Ἐκκλησία, ἂν δέν ἔχει ὡς βάση καί ἀναφορά τήν ἄκτιστη χάρη τῶν Μυστηρίων.

Ἀφετηρία γιά τή θεουργία τῶν πιστῶν εἶναι τό γεγονός τοῦ βαπτίσματος. Ὁ ἁγιασμός καί ἡ κοινωνία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κατά τό βάπτισμα διενεργεῖ τήν ἐν Χριστῷ υἰοθεσία τῶν πιστῶν, ἡ ὁποία ὑπερβαίνει τή βιολογική τους ὑπόσταση. Ἐξ ὀλοκλήρου δωρεά ἡ χάρη τοῦ βαπτίσματος παραμένει μονίμως στόν ἀνθρωπο κατά θεία φιλανθρωπία. Ὡστόσο, ἂν ἡ βαπτισματική χάρη εἶναι ἀνεξάλειπτη, ἡ διατήρηση τῆς καθαρότητος καί τοῦ ἁγιασμοῦ ὑπόκειται στήν ἐλευθερή βούληση τοῦ πιστοῦ. Ἡ καινή κτίση καί ἡ ἐλευθερία ἀπό τό θάνατο, ἐνῶ μᾶς δόθηκαν δωρεάν στό βάπτισμα, πρέπει ὁπωσδήποτε νά διαφυλαχθοῦν μέχρι τέλους καί μέ τή δική μας ἀποδοχή καί συνεργία, ὥστε ἡ θεία υἰοθεσία καί ἡ συγκληρονομία μέ τόν Χριστό νά εἶναι βέβαιες καί ἀδιάπτωτες κατά τόν μέλλοντα αἰῶνα τῆς Βασιλείας.

Μετά τό βάπτισμα, τό μυστήριό τοῦ «μυστικοῦ ἄρτου καί τοῦ ποτηρίου» σημαίνει τή χαρισματική μέθεξη τοῦ πιστοῦ στή σταυρική θυσία καί στήν ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ. Ὅπως τό βάπτισμα, ἔτσι καί ἡ κοινωνία τῆς θείας Εὐχαριστίας εἶναι ἐξ ὀλοκλήρου δωρεά. Τά δύο αὐτά «ἀνώδυνα» γιά τόν πιστό Μυστήρια θεμελιώνονται καί εἰκονίζουν ἀληθῶς τά «ἐπώδυνα» πάθη τοῦ Χριστοῦ. Ὡς ἐκ τούτου, στό βάπτισμα καί στήν Εὐχαριστία δέν ἔχουμε μία συμβολιστική ἀνάμνηση τοῦ ἔργου τοῦ Χριστοῦ, ἀλλά τούς μυστηριακοὺς τρόπους μέ τούς ὁποίους μετοχεύεται ἡ θεία χάρη ὡς ἐνεργός παρουσία τοῦ Χριστοῦ, προσφέροντας τή θέωση σέ ὀλόκληρη τήν ὑπαρξη τοῦ ἀνθρώπου. Ἀπό αὐτά τά δύο μυστήρια προέρχεται ἡ σωτηρία καί ἡ θέωση καί σ' αὐτά συγκεφαλαιώνεται σύνολη ἡ οἰκονομία τοῦ Θεανθρώπου.

Ἡ μέθεξη στή μυστική τελετή, κοινωνία καί σύναξη τῆς θείας Εὐχαριστίας, παρέχει τήν τέλεια καί ἀπόρρητη συνάφεια, ἔνωση καί ἀνάκραση μέ τόν Χριστό. Δέν πρόκειται ὅμως γιά μέθεξη στή θεία φύση τοῦ Χριστοῦ, καθῶς νόμιζε ὁ Ἀκίνδυνος, ἀλλά γιά κοινωνία στήν ὁμόθεη καί ἐνυπόστατη ἀνθρώπινή του φύση, ἡ ὁποία κατέστη ἀέναη καί ἀνεξάντλητη πηγὴ τοῦ ἁγιασμοῦ καί τῆς χάριτος, καί στήν ὁποία μεταβάλλονται τά εὐχαριστιακά εἶδη. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος τονίζει ὅτι ὁ ἄρτος καί ὁ οἶνος τῆς Εὐχαριστίας μεταβάλλεται σέ σῶμα καί αἷμα Χριστοῦ χαρίζοντας τή μέθεξη τῶν ἀκτίστων ἐνεργειῶν πού τό συγκροτοῦν. Κατανοεῖται, λοιπόν, ὅτι ἡ διάκριση μεταξύ ἀμέθεκτης οὐσίας καί μεθεκτῶν ἐνεργειῶν, γιά τήν ὁποία ἀγωνίσθηκε ὁ ἡσυχαστής θεολόγος, ὄχι μόνο δέν εἶναι ἄσχετη, ἀλλά συνιστᾶ καί τό ὑπόβα-

θρο τῆς μυστηριακῆς ὄντολογίας πάνω στήν ὁποία οἰκοδόμησε τό ἔργο του ὁ ἅγιος Νικόλαος Καβάσιλας. Πρόκειται γιά μία ἄρρηκτη καί πολυεπίπεδη κοινωνία πού ὑπερβαίνει ὅποιαδήποτε ἄλλη μορφή διανθρώπων σχέσεων. Ὁ Χριστός ἔγινε ἀδελφός τῶν ἀνθρώπων, γιατί προσέλαβε τή φύση τους, ἔγινε φίλος ἀποκαλύπτοντας τά μυστήριά του, πατέρας διά τῆς υἱοθεσίας τοῦ βαπτίσματος, νυμφίος γιατί ἐνώθηκε ἄρρηκτα μαζί μας, ἀλλά καί μητέρα διά τῆς μεταδόσεως τοῦ σώματος καί τοῦ αἵματός του.

Ὁ ἴδιος ὁ Χριστός φανέρωσε ὅτι ἡ κοινωνία τοῦ σώματός του εἶναι ἀπαραίτητη γιά τήν κληρονομία τῆς ἀληθινῆς ζωῆς. Στό μυστήριο τῆς θείας Εὐχαριστίας τελεσιουργεῖται, λοιπόν, ἡ ἀθανασία τῆς Βασιλείας. Μεταλαμβάνοντας, ἡ ἄκτιστη χάρη, ἡ ὁποία πληροῖ τό σῶμα καί τό αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ἐνεργεῖ καί μᾶς περιαιυγάζει μυστικῶς στερεώνοντας τήν υἱοθεσία μας στήν πλήρη ἔνωση καί ἀνάκραση μέ τή θεία ζωή. Διά τῆς θείας κοινωνίας γινόμαστε αἰδίοι, ἀφοῦ ριζώνουμε τήν κτιστή ὑπαρξή μας στίς ἄκτιστες ἐνέργειες πού διαμοιράζει τό Ἅγιο Πνεῦμα μέσω τοῦ εὐχαριστιακοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ. Τονίζοντας τήν ἀπαραίτητη ἀσκητική προετοιμασία γιά τήν εὐχαριστιακή κοινωνία, ὁ ἅγιος Γρηγόριος ἐπισημαίνει καί τόν μετά ζήλου ἀγῶνα γιά τήν ἀμείωτη διαφύλαξή της. Ἔτσι, ἡ ἐκπλήρωση τῶν θείων ἐντολῶν ἐνέχει εὐχαριστιακό νόημα καί περιεχόμενο. Στήν ἄρρητη προσφορά τοῦ Πατρός καί στήν ἄμετρη συγκατάβαση τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ ἀντιπροσφέρουμε διά τῶν ἔργων ὀλόκληρη τήν ὑπαρξή μας. Ἄλλωστε ἡ θεία Εὐχαριστία δέν σημαίνει ἀπλῶς τή συχνή θεία μετάληψη ἀλλά καί τήν ἀναφορά τοῦ εἶναι μας στόν Θεό. Ἡ λήψη τῆς ἀπό τῶν μυστηρίων θείας χάριτος δέν εἶναι ἀποτέλεσμα μίας δεδομένης ἀναγκαστικῆς διαδικασίας, ἀλλά ἀπαιτεῖ ὅπωςδῆποτε καί τή θετική ἀνταπόκριση τῆς ἀνθρώπινης ἐλευθερίας. Συνάμα καί ὁ ἴδιος ὁ Χριστός διαρκῶς συνεργεῖ παρέχοντας διά τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δύναμη στούς ἀγωνιζομένους. Κατ' αὐτό τόν τρόπο, ἡ τήρηση τῶν ἐντολῶν καί ἡ ἀπόκτηση τῶν ἀρετῶν δέν εἶναι οὔτε αὐτοσκοπός, οὔτε ἐπιτυγχάνεται ἐκτός τῶν Μυστηρίων καί τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας, οὔτε δίχως τή συνεργία καί συναντίληψη τοῦ Θεοῦ.

Ἐπιβάλλεται νά παρατηρήσουμε ὅτι ἡ ἀνθρώπινη συνεργία κατά τήν ὀρθόδοξη ἀντίληψη προσλαμβάνεται καί ἐνισχύεται ἀπό τή θεία χάρη ἐκφράζοντας ἐπακριβῶς τό παράδοξο τῆς ἀσύμμετρης Χριστολογίας. Ἡ χάρη, δηλαδή, τῶν Μυστηρίων παρέχεται ὡς δωρεά καί μέ πρωτοβουλία τοῦ Θεοῦ καί ὄχι ὡς ἀναγκαία ἐπιβράβευση καί ἀξιομισθία, ἐνῶ ἡ συνεισφορά τοῦ ἀνθρώπου ἔγκειται στό ὅτι ἐλευθέρα καί ἐνεργητικά τήν ἀπεκδέχεται, παρακινούμενος μάλιστα ἀπό τό ἰδιάζον ἔργο τοῦ Παρακλήτου.

Ἡ ὀργανική συσχέτιση Μυστηρίων καί ἀσκήσεως, τῆς θεουργικῆς χάριτος μέ τήν προσωπική οἰκείωσή της ἀπό τόν πιστό, εἶναι γιά τόν ἅγιο Γρηγόριο ἡ ἀσφαλῆς ἐκκλησιολογική προϋπόθεση τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς. Κατά τήν ἐκδήλωση τῆς μυστηριακῆς καί ἀσκητικῆς αὐτῆς συνεργίας ὁ Χριστός «ἐκάστου τῶν πιστευόντων ἡμῶν οὐχ ἀπλῶς τήν φύσιν, ἀλλά καί τήν ὑπόστασιν ἐκαινούργησε, καί τῶν ἀμαρτημάτων ἡμῖν τήν ἄφεσιν ἐχαρίσατο διά τοῦ θείου βαπτίσματος, διά τῆς τῶν οἰκείων

ἐντολῶν τηρήσεως, διὰ τῆς μετανοίας, ἐν τοῖς πταίοισιν ἐχαρίσατο, καί διὰ τῆς μεταδόσεως τοῦ οἰκείου σώματός τε καί αἵματος».

Τῆ συνύφανση αὐτῆ τοῦ μυστηριακοῦ καί ἀσκητικοῦ στοιχείου τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς ἐκφράζουν ἔντονα ὁ βίος καί οἱ πνευματικοί ἀγῶνες τῶν ἱερῶς ἠσυχάζοντων, τήν ἐμπειρία τῶν ὁποίων ὑπερασπίσθηκε ἀπό τίς ἄδικες κατηγορίες τοῦ Βαρλαάμ ὁ ἅγιος Γρηγόριος. Σκοπός τῆς καθ' ἡσυχίαν ἀγωγῆς εἶναι ἡ οἰκείωση, διαφύλαξη καί ὀλοσχερῆς μέθεξι τῆς ἄκτιστης χάριτος «ἦν ὑποδέχονται πάντες οἱ κατά τόν μυστικόν λουτήρα τῆς παλιγγενεσίας ἀναγεννηθέντες δι' ὕδατος καί πνεύματος». Συνεπῶς, τά ὅποια στάδια τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς ἐκδηλώνονται μετά τό βάπτισμα ὡς βαθμίδες οἰκείωσης τοῦ ἐνυπάρχοντος Ἁγίου Πνεύματος. Ὅσοι λοιπόν ἀπό τούς βαπτισθέντες, μέ τόν συνεχῆ τους ἀγῶνα γιά τή διατήρηση ἢ ἀνανέωση τῆς καθαρότητος τῆς ψυχῆς καί τοῦ σώματος, δηλαδή, μέ τήν τήρηση τῶν θεοδίδακτων ἐντολῶν καί τήν ἀπόκτηση τῶν θεομίμητων ἀρετῶν, «οἰκεία τε ἀσκήσει καί τῇ βοήθειᾳ τοῦ Πνεύματος», ἀξάνουν καί προκόπτουν στήν ἐν Χριστῷ ζωή «ἐνδοθεν ὀρῶσι καί οὐ κατά τούς ἔξωθεν ὀρῶντας τόν οἰκεῖον ἀνακαινισμόν καί ἄλλοις δῆτισι σημείοις ἀπορρήτοις καί ἀφανέσι τοῖς πολλοῖς καί τίσι τούτοις».

Ὁ ἐσωτερικός αὐτός ἀνακαινισμός καί τά φανερά ἢ μυστικά χαρίσματα μέ ἀποκορύφωμα τή θέα τοῦ φωτός καί τή θέωση ἀποτελεῖ καρπό τῆς μυστηριακῆς χάριτος καί τῆς ἀνθρώπινης συνεργίας στό μέτρο τῆς ἀσκητικῆς ἐτοιμασίας καί καθαρότητος τοῦ πιστοῦ. Ὡς ἐκ τούτου, ὅλα τά στάδια τῆς κατά Χριστόν τελειώσεως ἐμπλέκονται καί ἐξαρτῶνται ἀπό τή μέθεξι στή χάρη τῶν μυστηρίων.

(Συνεχίζεται)

TINA ME ΛΕΓΟΥΣΙΝ ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΕΙΝΑΙ;

55. Πώς τό κατά Ἰωάννην παρουσιάζει τόν Ἰησοῦ; (α')

Πρωτ. Κωνσταντίνου Παπαθανασίου, Δρ.Θ.,
Ἐφημ. Ἱ.Ν. Κοιμ. Θεοτόκου Παλαιοῦ Φαλήρου, Ἱ.Μ. Νέας Σμύρνης

ΤΟ ΚΑΤΑ Ἰωάννην Εὐαγγέλιο, τέταρτο στή σειρά τῶν κανονικῶν Εὐαγγελίων, πού συντάχθηκε σύμφωνα μέ τήν ἀρχαία ἐκκλησιαστική παράδοση ἀπό τόν Ἰωάννη τόν γιό τοῦ Ζεβεδαίου, ἕναν ἀπό τούς δώδεκα Μαθητές, ἐπικεντρώνεται στόν Ἰησοῦ ὡς αἰώνιο Υἱό τοῦ Θεοῦ. Ὁ Ἰωάννης γράφει ἀπό διαφορετική ὀπτική γωνία ἀπό ὅ,τι οἱ Συνοπτικοί εὐαγγελιστές γι' αὐτό δέν ἐπαναλαμβάνει τό ὕλικό τῶν Εὐαγγελίων τους παρά μόνο κατά τό ἕνα δέκατο.

Κατ' ἀρχήν ὁ Ἰωάννης ἀπεικονίζει σαφῶς τήν ἀνθρωπότητα τοῦ Ἰησοῦ· κουράστηκε καί δίψασε (Ἰω. 4,6-7· 19,28), δάκρυσε (11,35), ταράχθηκε κατὰ τήν ὥρα τῆς ὀδύνης (12,27). Ἡ ἔμφαση ὅμως γιά τόν Ἰωάννη δέν εἶναι ὅτι ὁ Λόγος ἔγινε σάρκα, τονίζοντας τήν ἀνθρωπότητά του, ἀλλά ὅτι ὁ Λόγος ἔγινε σάρκα, τονίζοντας τή θεότητά του. Ἐπικεντρώνεται ιδιαίτερα στή θεότητα τοῦ Ἰησοῦ, μέ τρόπο ἀκόμη σαφέστερο ἀπό ὅ,τι στά Συνοπτικά Εὐαγγέλια.

Ὁ Ἰωάννης δέν περιλαμβάνει κάποια ἀφήγηση ἀπό τή γέννηση ἤ τήν παιδική ἡλικία τοῦ Ἰησοῦ. Ἄντ' αὐτοῦ, ὁ Ἰησοῦς ἐμφανίζεται στή σκηνή στό Εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννη κατευθείαν ἀπό τόν οὐρανό. Ἐδῶ δέν ὑπάρχουν οἱ βοσκοί ἢ οἱ Μάγοι, πού εἶναι σύντροφοι τοῦ Ἰησοῦ· ἀντ' αὐτῶν, ὑπάρχει ὁ Θεός Πατέρας

πού εἶναι, καί πάντα ἦταν, σταθερός συμπαραστάτης τοῦ Ἰησοῦ.

Ὁ Ἰησοῦς δέν γεννήθηκε σέ χρόνο· ὑπῆρχε πρίν ἀπό τόν χρόνο πού δημιουργεῖ. Ὁ Ἰησοῦς δέν ἦταν ἕνας ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος προσευχόταν στόν Θεό· βρισκόταν σέ ἄμεση καί συνεχῆ ἐπικοινωνία μέ τόν Θεό ὡς Πατέρα του. Ἐκεῖνος δέν εἶναι ἀπλῶς ἕνας διάκονος τοῦ Θεοῦ μέ μιὰ σημαντική ἀποστολή, οὔτε εἶναι αὐτός μόνο «μέ τόν Θεό», ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁ Θεός: «Ἄπ' ὅλα πρίν ὑπῆρχε ὁ Λόγος κι ὁ Λόγος ἦτανε μέ τόν Θεό, κι ἦταν Θεός ὁ Λόγος» (Ἰω. 1,1-2).

Ἀκόμη, ὁ Ἰησοῦς δέν δημιουργήθηκε· εἶναι αὐτός μέσω τοῦ ὁποῖου τά πάντα δημιουργήθηκαν (στ. 3). Δέν ἦταν ἀπλῶς ἕνας κήρυκας πού ἔδειξε τόν δρόμο καί ἐπισήμανε τό φῶς· αὐτός εἶναι ἡ ὁδός καί τό φῶς γιά τούς ἀνθρώπους πού ἔλαμψε μέσα στό σκοτάδι τοῦ κόσμου, μά τό σκοτάδι δέν τό δέχτηκε (στ. 4-5). Τό θαῦμα δέν εἶναι τόσο πολύ ὅτι Ἐκεῖνος ἦταν «τό φῶς τό ἀληθινό» (στ. 9) ἢ «πλήρης χάριτος καί ἀληθείας» (στ. 14), γιατί τέτοιες περιγραφές εἶναι ἀπολύτως κατάλληλες γιά μιὰ τέτοια βασιλική ὑπαρξη. Τό θαῦμα εἶναι ὅτι ὁ Λόγος σάρξ ἐγένετο, ἔλαβε σάρκα κι ἔγινε ἄνθρωπος (στ. 14), ἦρθε στόν κόσμο (στ. 9), καί κατοίκησε «ἀνάμεσά μας» (στ. 14). Ὁ κόσμος δέν θά τόν

αναγνωρίσει (στ. 10), οί δικοί του δέν θά τόν ἀποδεχτοῦν (στ. 11), ἀλλά ὁ Ἰησοῦς εἶχε τήν ἐξουσία νά κάνει τόν καθένα πού πιστεύει τέκνον Θεοῦ (στ. 12).

Στή συνέχεια, τό Εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννη ξεδιπλώνει τό θαῦμα τῆς ἐνανθρωπήσεως – ἓνας Θεός γίνεται ἄνθρωπος γιά νά σώσει τό δημιούργημά του καί νά προσφέρει σέ ὅλους τή χάρη (στ. 17). Ἄν καί εἶναι παράλογο πώς πρέπει νά ζήσει στή γῆ, ὁ ὄρος ἐσκήνωσεν (στ. 14) θυμίζει τόν ὄρο ἀπό τούς Ἑβδομήκοντα, πού περιγράφει τήν παρουσία τοῦ Θεοῦ στή σκηνή (Ἐξόδ. 25, 8-9). Ὁ Ἰησοῦς «ζεῖ σέ μιᾶ Σκηνή τοῦ Μαρτυρίου», πού εἶναι τό ἀνθρώπινο σῶμα του. Ἡ παρουσία ἢ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ (στ. 15-18) ζεῖ σ' Αὐτόν, ὁ Ὅποιος εἶναι πλήρης χάριτος καί ἀληθείας (στ. 14). Γιά νά ὑποστηρίξει μέ ἔμφαση τή θεϊκή ιδιότητα τοῦ Ἰησοῦ, ὁ Ἰωάννης τόν ἐπικαλεῖται συχνά ὅταν ἀναφέρεται στόν ἑαυτό του μέ τή φράση ἐγώ εἰμί, ἓνα ρητό πού θυμίζει τήν παρουσίαση τοῦ Θεοῦ στήν ΠΔ (Ἐξόδ. 3,14). Αὐτή ἡ φράση στόν Ἰωάννη ἀναφέρεται γενικά στόν Ἰησοῦ καί στόν ρόλο του ὡς Σωτήρα.

Αὐτή ἡ ἀποφασιστικότητα νά ἀνυψώσει τόν Ἰησοῦ εἶναι σαφής ἀπό τήν ἀρχή τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ἰωάννη, ὅπου πλαγίως ἀκόμη τόν παρουσιάζει ἔντονα ὡς τό πρόσωπο πού κατέχει τά ὑψηλότερα διαπιστευτήρια τῆς θεότητας. Ὁ Ἰωάννης δέν ἀναφέρει τό βάπτισμα τοῦ Ἰησοῦ, καί στό Εὐαγγέλιό του, ὁ ρόλος τοῦ Προδρόμου εἶναι εἰδικά γιά νά μαρτυρήσει γιά τόν Ἰησοῦ, δέν θά τόν βαπτίσει.

Στή θέση τῆς ἀνυψωμένης περιγραφῆς τοῦ Ἰωάννη τοῦ Βαπτιστῆ πού βρισκεται μέσα στά Συνοπτικά Εὐαγγέλια, ὁ Ἰωάννης τόν εἰσάγει ἀπλᾶ, πολύ ἀπλᾶ, ὡς ἄνθρωπο πού στέλνεται ἀπό τόν Θεό

καί ὀνομάζεται Ἰωάννης (Ἰω. 1,6). Πράγματι, ἀκόμη καί οἱ μαθητές του καταγράφονται ὡς νά τόν ἀφήνουν καί νά ἀκολουθήσουν τόν Ἰησοῦ (στ. 36-37), καί ὁ Ἰησοῦς καταγράφεται νά κάνει μαθητές καί νά βαπτίζει περισσότερο ἀπό ὅ,τι ὁ Ἰωάννης (4,1). Ἐνῶ ὁ Λουκᾶς (1,15) περιγράφει τόν Ἰωάννη ὡς πλήρη Πνεύματος Ἁγίου, ἀκόμη καί πρῖν ἀπό τή γέννησή του, ὁ εὐαγγελιστής Ἰωάννης περιγράφει τόν Ἰησοῦ ὡς ὑπαρξή μέ δοσμένο τό Πνεῦμα σέ ἓναν ἀνυπολόγιστο τρόπο (Ἰω. 3,34). Ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁ Ὑπέρτατος (1,27).

Σέ ἀντίθεση μέ τούς Συνοπτικούς, ὁ Ἰωάννης δέν καταγράφει ἀντιπαράθεση τοῦ Ἰησοῦ στήν ἔρημο μέ τόν διάβολο ἢ ἐξορκισμούς του. Στό Εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννη δέν ὑπάρχει καμιᾶ ἀβεβαιότητα σχετικά μέ τήν ἔκβαση τῆς μάχης μέ τό κακό, καμιᾶ πρόωρη διαβολική διείσδυση στή θεία δράση τοῦ Ἰησοῦ. Ὁ Ἰωάννης δέν καταγράφει κάποια διακοπή τῆς θαυματουργικῆς πορείας του πού φέρει τή σφραγίδα τοῦ οὐρανοῦ, ὡς ἐνσάρκωση τοῦ Θεοῦ, πού ἔγινε ἄνθρωπος, ἀλλά παρέμεινε τόσο πολύ Θεός, ὅπως πάντα ἦταν. Ἀντί τοῦ κηρύγματός του γιά τήν ἴδρυση τῆς βασιλείας του μέ τήν πρακτική τῆς ἐφαρμογῆς καί βίωση στόν τρόπο ζωῆς τοῦ κάθε ἀνθρώπου, ἡ ἔμφαση τοῦ Ἰωάννη εἶναι γιά τή χορήγηση τῆς αἰώνιας ζωῆς στους πιστεύοντες καί γιά τή σχέση τους μέ τόν Πατέρα.

Ὁ Ἰωάννης δηλώνει ὅτι στόχος του εἶναι νά ἀποδείξει ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁ Μεσσίας, ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ (20,31). Ἐχει προσδιορίσει πλήρως τόν Ἰησοῦ ὡς Θεό (1,1· 10,30· 20,28), καθῶς καί οἱ τίτλοι πού δίνει ὁ Ἰησοῦς τεκμηριώνουν αὐτό τό χαρακτηριστικό.

(Συνεχίζεται)

Λειτουργικές ξριδες κατά τήν περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας (σύντομη ἀναφορά)

Τοῦ Παναγιώτη Ἱ. Σκαλτσῆ
Ἀναπλ. Καθηγητῆ Α.Π.Θ.

Α) Ἡ ΠΡΩΤΗ ξρις πού δημιουργήθηκε κατά τήν ἐν λόγῳ περίοδο καί δὴ καί στό Ἅγιον Ὅρος ἦταν περί τῆς Ἱερῶς Προσκομιδῆς καί «περί τοῦ ποῖα εἶναι τὰ δεξιὰ τοῦ ἁγίου ἄρτου, ὅταν τό θέτη ὁ ἱερεύς εἰς τό ἅγιον δισκάριον...»¹. Τό πρόβλημα δημιουργήθηκε ἀπό τό ἔντυπο Εὐχολόγιο πού ἐκδόθηκε στή Βενετία τό ἔτος 1609 ἀπό τόν Ἄντώνιο Πινέλλο². Στό Εὐχολόγιο αὐτό, ὅπως καί σέ κείμενο τοῦ ἐκ Κρήτης καταγομένου πρώην ἡγουμένου τῆς Μονῆς Βατοπεδίου Βενεδίκτου³, διατυπώθηκε ἡ ἀποψη ὅτι τὰ δεξιὰ τοῦ ἁμνοῦ, ὅπου τοποθετεῖται ἡ μερίδα τῆς Θεοτόκου καί τῶν ἁγίων, εἶναι τό μέρος τῆς δεξιᾶς χειρός τοῦ ἱερέα, καθὼς αὐτός λειτουργώντας βλέπει πρὸς τό θυσιαστήριο.

Ἀπάντηση στό θέμα αὐτό ἔδωσε ὁ ἱερομόναχος Θεόκλητος, ἐκκλησιάρχης καί δομέστιχος τῆς Μονῆς τῶν Ἰβήρων, ὑποστηρίζοντας ἀκριβῶς τό ἀντίθετον⁴. Τίς θέσεις του τίς τεκμηριώνει στήν προγενέστερη παράδοση, τόν ἅγιο Συμεῶν Θεσσαλονίκης⁵, καί τόν πρῶτο μεταβυζαντινὸ ἐρμηνευτὴ Ἰωάννη Ναθαναήλ⁶. Σχετικὰ μέ τό ζήτημα αὐτό, στό ὁποῖο ἐνεπλάκη καί τό Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο καί γιὰ τό ὁποῖο ὑπάρχουν κείμενα σέ χειρόγραφα⁷, ὁ ἱστορικός Φι-

λάρετος Βαφείδης γράφει: «Περί τὰ τέλη τῆς περιόδου ταύτης ἀνεφάνη καί ἐν Ἁγίῳ Ὅρει συζήτησις τις περί τοῦ ποῖα τὰ δεξιὰ τοῦ προσκομιζομένου ἁγίου ἄρτου ἐν τῇ ἱερᾷ προθέσει, ἐν οἷς δέον τίθεσθαι τήν θεσπεσίαν μερίδα τῆς Θεοτόκου· ἢ συζήτησις αὕτη μὴ ἔχουσα οὐσιώδη σημασίαν, προὐκάλεσεν ἔριδας καί φιλονεικίας μεταξύ τῶν μοναχῶν τοῦ Ἄθωνος, ἄλλων μὲν διατεινομένων ὅτι δεξιὰ εἶναι τὰ πρὸς τό ἀριστερόν μέρος τοῦ ἱερέως, ἄλλων δὲ κατά τήν ὑστερογενῆ τοῦ Εὐχολογίου ὑποτύπωσιν, ὡς δεξιὰ θεωρούντων τό πρὸς τό ἅγιον ποτήριον μέρος. Αἱ ἔριδες καί φιλονεικίαι ἐπὶ τοσοῦτον ἐπετείνοντο, ὥστε οἱ μοναχοὶ ἔγραψαν πρὸς τόν Κωνσταντινουπόλεως Παρθένιον τόν Δ', ὅστις τό 1667 συνοδικῇ διαγνώμῃ ἀπαντῶν αὐτοῖς, ἀπαγορεύει μὲν τό προσέχειν τῇ ὀψιμαθεῖ καί ὑστερογενεῖ τῶν νέων εὐχολογίων ὑποτυπώσει περί τῶν δεξιῶν τοῦ ἁγίου ἄρτου, οὐχί κυρίως ὡς πλημμελεῖ, ἀλλ' αἰτία στάσεως καί σκανδάλου, ἐπιτάσσει δὲ ἔχεσθαι τῆς πρεσβυτέρας συνηθείας καί κατά τήν παράδοσιν τήν προσκομιδὴν ἐκτελεῖν»⁸.

Β) Ἐνα ἀκόμη ζήτημα πού ἀπασχόλησε τήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία κατὰ τό 17^ο αἰ. ἦταν καί αὐτό τῆς περὶ με-

τουσίωσης ἢ μεταβολῆς τῶν τιμίων δώρων κατὰ τὴν τέλεση τῆς θείας Εὐχαριστίας καὶ δὴ καὶ κατὰ τὴν ἐπίκληση. Τό πρόβλημα δημιούργησε ἡ Ὁμολογία Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως, ἡ ὁποία ἔκανε δεκτό τὸν ὄρο μετουσίωση, προερχόμενο ἀπὸ τὴ Δύση, καὶ μάλιστα τὴ Λατινικὴ Ὁμολογία πίστεως τοῦ 1274 πού ἀποδίδεται στὸ Μιχαὴλ Η΄ Παλαιολόγο. Ὁ ὄρος αὐτός θέτει σέ ἀμφισβήτηση τὸ πραγματικόν τῆς μεταβολῆς τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου σέ σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ. Γιά τὸν Λούκαρι τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου δέν εἶναι ἐκεῖνο «ὄπερ ἐν τῷ μυστηρίῳ τοῖς ὀφθαλμοῖς ὁράται τε καὶ λαμβάνεται, ἀλλ’ ὄπερ πνευματικῶς ἡ πίστις λαβοῦσα ἡμῖν παριστάνει τε καὶ χορηγεῖται»⁹.

Ὁ ὄρος αὐτός ἐγινε δεκτός καὶ ἀπὸ Ὁρθοδόξους συγγραφεῖς, ἀκόμη καὶ ἀπὸ τοὺς Κολλυβάδες, ἀλλὰ μέ ἔννοια πού δέν θίγει τὸ μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας. Ὁ Δοσίθεος Ἱεροσολύμων π.χ. γράφει: «Ἔτι τῇ “μετουσίωσις” λέξει οὐ τὸν τρόπον πιστεύομεν δηλοῦσθαι, καθ’ ὃν ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος μεταποιοῦνται εἰς τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Κυρίου ... ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος, μετὰ τὸν ἁγιασμόν, οὐ τυπικῶς οὐδ’ εἰκονικῶς, οὐδέ χάριτι ὑπερβαλλούσῃ, οὐδέ τῇ κοινωνίᾳ ἢ τῇ παρουσίᾳ τῆς θεότητος μόνης τοῦ μονογενοῦς μεταβάλλεται εἰς τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Κυρίου, οὐδέ συμβεβηκός τι τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου εἰς συμβεβηκός τι μεταποιεῖται, ἀλλ’ ἀληθῶς καὶ πραγματικῶς καὶ οὐσιωδῶς γίνεται ὁ μὲν ἄρτος αὐτὸ τὸ ἀληθές τοῦ Κυρίου σῶμα, ὁ δ’ οἶνος αὐτὸ τοῦ Κυρίου αἷμα»¹⁰. Ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος ὁ Πάριος ἐπίσης σημειώνει ὅτι «ἐνταῦθα δέ

μεταβολὴ οὐσίας εἰς οὐσίαν γίνεται, ἢ δὴ καὶ προσφυστάτα μετουσίωσις λέγεται»¹¹.

Γ Ἡ περὶ τῶν μνημοσύνων ἔρις συνδέεται ἄμεσα μέ τοὺς Κολλυβάδες, οἱ ὁποῖοι ταυτίσθηκαν μέ τὴ φιλοκαλικὴ καὶ λειτουργικὴ ἀναγέννηση κατὰ τὴν περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας¹². Στὴν ἀποψη πού διατυπώθηκε ἀπὸ μοναχοὺς τῆς Σκήτης τῆς Ἁγίας Ἄννης (ἀπὸ τὸ 1754) ὅτι τὰ μνημόσυνα πρέπει νὰ τελοῦνται τὴν Κυριακῇ, ἀντέταξαν μέ ἱστορικά καὶ θεολογικά ἐπιχειρήματα ὅτι ἡμέρα τῶν μνημοσύνων εἶναι τὸ Σάββατο, ἡμέρα κατὰ τὴν ὁποίαν «ἡ Ἐκκλησία διαχρονικὰ καὶ κατὰ πᾶν Σάββατο τιμᾷ τοὺς μάρτυρες καὶ πενθεῖ τοὺς κεκοιμημένους»¹³. Τό πρόβλημα αὐτό πού τάλαιπώρησε τὸ Ἅγιον Ὅρος καὶ τὴν Ἐκκλησία γενικότερα ἀντιμετωπίσθηκε συμβιβαστικά ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο¹⁴, ἀλλὰ στὴν πράξη ἕως σήμερα ἐν πολλοῖς ἰσχύει τὸ ἀντίθετο ἀπὸ αὐτό γιὰ τὸ ὁποῖο ὑπερμάχησαν οἱ Κολλυβάδες.

Ἀνάλογης σπουδαιότητος γιὰ τὴ λειτουργικὴ μας παράδοση καὶ τὴν εἰρήνευση τῆς Ἐκκλησίας ἦταν καὶ ἡ περὶ συνεχοῦς μεταλήψεως διαφωνία καὶ «έτεροδιδασκαλία», πάλι στὸ Ἅγιον Ὅρος, μέ ἐμπλεκόμενους τοὺς Κολλυβάδες. Τό Περί συνεχοῦς μεταλήψεως κείμενο τῶν Μακαρίου Νοταρᾶ καὶ Νικοδήμου Ἁγιορείτου, πού πρωτοκυκλοφόρησε ἀνωλύμως τὸ ἔτος 1783, ἀλλὰ καὶ τὸ ἔργο τοῦ ἱεροδιακόνου Νεοφύτου Καυσοκαλυβίτου Περί τῆς συνεχοῦς μεταλήψεως, σχετίζονται καὶ δίδουν ἀκριβῶς ἀπάντηση σ’ αὐτὸ τὸ ζήτημα¹⁵.

1. Χφ. Λαύρας Ω 28, φ. 1^α.
2. Χφ. Λαύρας Ω 28, φ. 27^α.
3. Χφ. Λαύρας Ω 28, φ. 2^α.
4. Χφ. Λαύρας Ω 28, φ. 16^α.
5. *Διάλογος ... Γ' και Δ'*, PG 155, 280-281.
6. Χφ. Ίβήρων 1460, φ. 5^α.
7. Λαύρας Ω 28, ιζ' αἰ. Ίβήρων 1460, ιζ' αἰ. Ίβήρων 403, ιη' αἰ. Καρακάλλου 240, ιζ' αἰ. Ήεροποτάμου 99, ιζ' αἰ. Δοχειαρίου 110, ιζ' αἰ. Δοχειαρίου 122, ιζ' αἰ. κ.ἄ. Σέ ἐπικείμενη μελέτη μας θά ἀσχοληθοῦμε ιδιαίτερα μέ τό θέμα αὐτό βάσει ὄλων τῶν σχετικῶν πηγῶν καί βοθημάτων.
8. *Ἐκκλησιαστική Ἱστορία ἀπό τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων...*, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1912, σ. 84. Βλ. καί ΕΥΛ. ΚΟΥΡΙΑΛΑ, «Αἱ πρός ἀναθεώρησιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων...», ὁ.π., 33 (1938) 379-386, 425-432, 524-578. Κ. Ν. ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΥ, *Ὁ χριστιανικός Ναός καί τά τελούμενα ἐν αὐτῷ*, ἐκδ. Γρηγόρη, Ἀθήναι 1969, σ. 407. Α. Δ. ΧΡΥΣΟΒΕΡΓΗ, *Οἱ θεολογικές κατευθύνσεις τοῦ πατριάρχου Καλλινίκου Γ' (1713-1791) καί τά βασικά προβλήματα τῆς ἐποχῆς του μέ βάση τήν ἐπιστολογραφία του*, Λάρισα 2000, σσ. 147-148. Θ. Ξ. ΓΙΑΓΚΟΥ, «Τά ἔργα τοῦ Συμεῶν Θεσσαλονίκης ὡς πηγῆ τῶν Νομοκανονικῶν Συλλογῶν τῆς Τουρκοκρατίας», ἐν *Κανονικολειτουργικά Ι*, σσ. 373-376. Μ. Ι. ΓΕΔΕΩΝ, *Ὁ Ἄθως*, σσ. 150-152.
9. Ι. ΚΑΡΜΠΗ, *Τά Δογματικά καί Συμβολικά Μνημεῖα τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας*, τόμ. Β', Ἀθήναι 1953, σ. 648.
10. Ὁμολογία. Ὅρος ΙΖ' (τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις συνόδου τοῦ 1672), κατὰ τήν ἐκδοσὴν τοῦ Ι. Ε. ΜΕΣΟΛΩΡΑ, *Συμβολική τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας*, τόμ. Α', Ἀθήναι 1883, σ. 117 ἐξ.
11. *Ἐπιτομή, εἴτε Συλλογή τῶν θεῶν τῆς πίστεως δογμάτων*, Λευφία 1806, σ. 368. Βλ. καί Ν. ΤΖΙΡΑΚΗ, *Ἡ περί μετουσιώσεως (transsubstantiatio) εὐχαριστιακῆ ἔρις. Συμβολή εἰς τήν ὀρθόδοξον περί μεταβολῆς διδασκαλίαν τοῦ ιζ' αἰῶνος*, Διατριβή ἐπί Διδακτορίας, Ἀθήναι 1977. ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ, «Σύντομος ἀνασκόπησις τῆς περι μετουσιώσεως διδασκαλίας τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας», ἐν *Κληρονομία 12* (Δεκ. 1980), τευχ. 2, σσ. 283-328. Ν. ΣΚΡΕΤΤΑ (Ἀρχιμ.), *Ἡ θεία Εὐχαριστία καί τά προνόμια τῆς Κυριακῆς κατὰ τή διδασκαλία τῶν Κολλυβάδων*, σσ. 60-68. Κ. ΣΙΜΙĆ, ὁ.π., σσ. 92-97. ΕΙ. Π. ΧΡΙΣΤΙΝΑΚΗ-ΓΛΑΡΟΥ, *Μετουσίωση ἢ μετουσία; Ἡ περί μεταβολῆς τῶν Τιμίων Δώρων διδασκαλία τῆς ὀρθοδόξου συνόδου τοῦ Ἰασίου (1642-1643), ὑπό τό φῶς τῆς κανονικῆς παραδόσεως*, ἐκδ. Γρηγόρη, Ἀθήναι 2007.
12. Γ. ΜΠΟΡΟΒΙΛΟΥ, *Παράδοσι καί ἀνανέωσι κατὰ τόν ιη' αἰῶνα. Ἡ περί τῶν κολλύβων ἔρις καί ὁ διαφωτισμός*, Ἀθήναι 1994 (Ἄντυπο ἀπό τόν τόμο «Παράδοσι καί πρόοδος στήν Ὁρθοδοξία». Μελέτες ἀπό τήν τρίτη διεπιστημονική ἐκδήλωση), σσ. 175-187. Βλ. καί Π. Ι. ΣΚΑΛΤΣΗ, «Λειτουργική κίνησις τῆς Χριστιανικῆς Δύσης καί ἡ Ὁρθόδοξη Ἀνατολή», ἐν *Λειτουργικές Μελέτες II*, ἐκδ. Π. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 2006, σσ. 31-32.
13. Ν. ΣΚΡΕΤΤΑ (Ἀρχιμ.), *Ἡ θεία Εὐχαριστία καί τά προνόμια τῆς Κυριακῆς κατὰ τή διδασκαλία τῶν Κολλυβάδων*, σ. 492.
14. Χ. Σ. ΤΖΩΓΑ, *Ἡ περί μνημοσύνων ἔρις ἐν Ἁγίῳ Ὅρει κατὰ τόν ιη' αἰῶνα*, Ἐπιστημονική Ἐπετηρίς Θεολογικῆς Σχολῆς Θεσσαλονίκης [παράρτημα ἀρ. 3], Θεσσαλονίκη 1969. Μ. Ι. ΓΕΔΕΩΝ, *Ὁ Ἄθως*, σσ. 152-156.
15. Γιά τήν πατρότητα καί σχέση αὐτῶν τῶν κειμένων, βλ. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΣΚΡΕΤΤΑ (Ἀρχιμ.), *Ἡ θεία Εὐχαριστία καί τά προνόμια τῆς Κυριακῆς κατὰ τή διδασκαλία τῶν Κολλυβάδων*, σσ. 315-318. π. Β. ΚΑΛΛΙΑΚΜΑΝΗ, *Θεολογικά ρεύματα στήν Τουρκοκρατία*, σ. 206, σχ. 137. Κ. ΚΑΡΑΪΣΑΡΙΔΗ, *Ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης καί τό λειτουργικό του ἔργο*, ἐκδ. «Ἀκρίτας», Ἀθήναι 1998, σσ. 177-191.

37. Βασικά θέματα τῆς κατήχησης Ἐγώ καί ὁ ἑαυτός μου

π. Ἀλεξάνδρου Σ. Καριώτογλου,
Δρος Θεολογίας

ΜΕΤΑ ἀπό τό τόσο θεωρητικά θέματα, τό ὅποια ἀφοροῦν στήν πίστη εἶναι ἀνάγκη νά βάλουμε τόν κατηχούμενο σέ ἓνα ἰδιαίτερο προβληματισμό γύρω ἀπό ζητήματα, πού ἔχουν ἄμεση σχέση μέ ἓναν διάλογο τοῦ κατηχούμενου μέ τόν ἑαυτό του σέ σχέση μέ τήν πίστη μας. Διότι ἡ κατήχηση δέν εἶναι μόνο εἰσαγωγή στήν ἐξ ἀντικειμένου παραδοχή τῆς διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά καί τρόπος νά μάθει ὁ κατηχούμενος νά συμμετέχει στήν πνευματικότητα τῆς. Χρειάζεται νά τοῦ μάθει ὁ κατηχητής, ἐφ' ὅσον κι ὁ ἴδιος ζεῖ καί βιώνει, ὅσο μπορεῖ, τό ἦθος τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως τό δίδαξε ὁ Κύριος, οἱ Ἀποστολοί του καί οἱ Πατέρες.

Πρέπει νά ξεκινήσουμε ἀπό τόν ἴδιο τόν ἑαυτό μας καί τόν ἑαυτό του. Μελετώντας ὅλα τά δογματικά κυρίως θέματα πού προηγήθηκαν προκύπτει τό ἐρώτημα στόν κατηχούμενο: «κι ἐγώ ποιᾶ θέση ἔχω ἀνάμεσα σ' ὅλα αὐτά; Τί πρέπει νά κάνω γιά νά λογίζομαι ὡς Ὁρθόδοξος; Φτάνει καί μόνο νά τά δέχομαι;» Ὁ π. Ἀλέξανδρος Σμέμαν γράφει ὅτι θά χρειαστεῖ «νά βλέπουμε τούς ἑαυτούς μας σέ προοπτική, νά μετανοήσουμε, καί ἂν χρειάζεται, ν' ἀποδεχτοῦμε τήν ἀλλαγῆ, τή μεταστροφή»¹. Ἄς τά πάρουμε ἓνα ἓνα ἀπό τήν ἀρχή.

Νά βλέπουμε πρῶτα τους ἑαυτούς μας

σέ προοπτική. Εἶναι ἡ ἀρχή μίας ἐσχολογικῆς θεώρησης τῆς ζωῆς μας. Ἡ Ἐκκλησία δέν μᾶς ζητεῖ νά βλέπουμε τή ζωή μας μέ βάση τό σήμερα, ἀλλά, ὅπως οἱ πέντε καλές παρθένες τοῦ Εὐαγγελίου, νά διατηροῦμε τή φλόγα τῆς ψυχῆς καί τοῦ σώματος πάντα ἀναμμένη σέ προοπτική αἰωνιότητας. Δέν εἶναι ὁ ἑαυτός μου γιά τό σήμερα μόνο, ἀλλά καί γιά τό αὔριο καί γιά τή στιγμή πού θά φύγω ἀπό αὐτήν ἐδῶ τή ζωή καί θά περάσω σέ ἄλλη μορφή ζωῆς, «σύν πᾶσι τοῖς ἁγίοις». Αὐτό μοῦ προσθέτει εὐθύνη γιά ὅ,τι κάνω καί γιά τό πῶς τό κάνω στήν παρούσα ζωή μου, ὥστε νά διακρίνεται μέ ποιότητα καί στήν πέραν τοῦ τάφου ζωή. Γιά νά συμβεῖ κάτι τέτοιο θά χρειαστεῖ τό δεύτερο: νά μετανοήσω. Ἀπό τί; Μά ἀπλά ἀπό κάθε τί πού μοῦ ἀφαιρεῖ τήν ποιότητα καί τήν ἀλήθεια ἀπό τίς λεπτομέρειες τῆς βιωτῆς μου. Εἶναι διαρκῆς ἀγῶνας ἐπαναπροσδιορισμοῦ τῆς ὑπαρξῆς μου καί συστοιχίας μου μέ τή ζωή τοῦ Χριστοῦ. Αὐτό εἶναι ἐπίπονο, εἶναι διαρκῆς σταυρός, πού περιέχει ταπείνωση καί πάλη μέ τίς «ἀρχές καί ἐξουσίες καί τούς κοσμοκράτορες τοῦ αἰῶνος τούτου». Εἶναι ἀγῶνας νά ἀγαπήσω χωρίς προϋποθέσεις τούς πάντες καί τούς ἐχθρούς μου, ἀφοῦ πρῶτα ἀγαπήσω τόν ἑαυτό μου, κατόρθωμα δύσκολο. Ἡ ἀλλαγῆ μέσα

μου, ή μεταστροφή μου, είναι τό τρίτο, πρέπει νά γίνει αποδεκτή από έμένα τόν ίδιο. Αυτό σημαίνει ότι χρειάζεται νά αποδεχτώ τήν απαλλαγή μου από εμπόδια, πού ριζώνουν μέσα μου μέ τόν καιρό, βλέποντας πολλούς χριστιανούς νά τά φέρουν ως κτῆμα τους. Τί είδους εμπόδια είναι αυτά; Τά περιγράφει ό π. Άλέξ. Σμέμαν παραστατικά: «πρῶτον ένα είδος ευσέβειας, γεμάτης από προλήψεις και γλυκερότητα, και απολύτως αδιαπέραστης σέ κάθε πολιτισμό. Μία ευσέβεια μέ παγανιστικές διαστάσεις, πού διαλύει τήν Όρθοδοξία σέ συναισθηματική θρησκευτικότητα. Δεύτερον μία Γνωστική τάση στήν ίδια πίστη, ή όποία ξεκίνησε ως έλληνιστική επίδραση και κατέληξε στή Δύση ως καρτεσιανή έγκεφαλικότητα. Τρίτον ένας δυϊσμός ευσέβειας και ακαδημαϊκής θεολογίας, πού υποκατέστησε τήν πρωτογενή έσχατολογία στό χριστιανικό όραμα τοῦ κόσμου. Τέταρτον ή παράδοση τῆς Όρθοδοξίας σ' έναν έθνικισμό τοῦ χειρίστου παγανιστικοῦ, αυταρχικοῦ και άρνητικοῦ είδους»².

Ό κατηγορούμενος πρέπει νά απαλλαγεί από τέτοιες παραστάσεις, οί όποίες τόν αποπροσανατολίζουν από πνευματικότητα αληθινή πού νά στηρίζεται στό ουσιαστικό μήνυμα τῆς Όρθοδοξίας, αυτό πού πρέπει νά αποτελέσει τό έφαλτήριο για τό ξεκίνημα τῆς κατά Χριστόν ζωῆς. Νά υπεθυμίσουμε στόν κατηγορητή τούς λόγους ενός πνευματικοῦ τῆς έποχῆς μας, ό όποϊος ζωγραφίζει μέ έντονες πι-

νελιές τήν κατάσταση τοῦ σύγχρονου ανθρώπου, πού είναι και κατάσταση καθενός πού κατηγοῖται στήν κατά Χριστόν ζωή και έρχεται σέ διάλογο μέ τόν εαυτό του: «Στίς μέρες μας παρατηροῦμε μέ λύπη ότι οί άνθρωποι πάσχουν φοβερά από τή διάσπαση τοῦ νοῦ. Ἡ φαντασία, πού δέν είναι παρά μόνο μία από τίς ενέργειες τοῦ νοῦ, υπερτροφεῖ και κυριεύει τή ζωή τῶν ανθρώπων. Μερικούς τούς οδηγεί στήν απολίθωση τῆς καρδιάς από τήν υπερηφάνεια, ένῶ σέ άλλους ἐπιφέρει ψυχικές ασθένειες. Σύμφωνα μέ τή διδασκαλία τοῦ Εὐαγγελίου αλλά και ὅλης τῆς Γραφῆς ὁ νοῦς λειτουργεῖ φυσιολογικά, ὅταν εἶναι ένωμένος μέ τήν καρδιά. Και ένώνεται μέ τήν καρδιά, ὅταν ὑπάρχει σέ αὐτήν τό πῦρ τῆς συντριβῆς. Σύμφωνα μέ τήν ἡσυχαστική παράδοση εἶναι πολύ σημαντικό νά βροῦμε τόν τόπο τῆς καρδιάς μας. Παρατηρεῖται κυκλική κίνηση, ὅπως λέει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς: κατ' ἀρχήν ὁ νοῦς μέ τήν πτώση στήν ἁμαρτία και στά πάθη κινεῖται πρὸς τήν κτίση, σκορπίζει, ἀπλώνεται ἐπάνω τῆς και προσκολλᾶται στόν κόσμο. Πρέπει νά ἐπαναφέρουμε τόν νοῦ στήν καρδιά και, ὅταν ὁ νοῦς ἐπαναποθετηθεῖ στήν καρδιά και ἐξουσιάσει ὀλόκληρη τῆς φύση μας, τότε στρέφει τό εἶναι μας πρὸς τό Θεό»³. Στό σημείο αυτό τελειώνει ὁ διάλογός μου μέ τόν εαυτό μου, θά ρωτοῦσε πιθανόν ένας κατηγορούμενος. Και βέβαια ὄχι. Ὑπάρχει και συνέχεια.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Π. Άλεξάνδρου Σμέμαν, Ἡμερολόγιο, ἔκδ. Ἀκρίτας, Ἀθήνα 2002, σ.86
2. Π. Άλεξάνδρου Σμέμαν, ὅπ.π., σ. 87
3. Ἀρχιμ. Ζαχαρία (Ζάχαρου): Πλατυσμός τῆς καρδιάς, ἔκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Τιμίου Προδρόμου, Ἑσσεξ Ἀγγλίας 2012, σσ.123-124.

Ἡ ταυτότητα τῆς Ἐκκλησίας

Δημήτρη Μαυρόπουλου

Α'

Στή μετάφραση τῶν Ἑβδομήκοντα ἡ λέξη «ἐκκλησία» δηλώνει τή σύναξη τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ (Ἰσραήλ), καί τήν πρωτοσυναντᾶμε κατά τήν περίοδο τῆς συναφείας τῆς Διαθήκης τοῦ Σινᾶ (βλ. Δευτ. 31,30: «καί ἐλάλησε Μωυσῆς εἰς τά ὄτα πάσης ἐκκλησίας τά ῥήματα τῆς ὠδῆς ταύτης ἕως εἰς τέλος»). Οἱ Ἑβδομήκοντα μεταφράζουν τήν ἑβραϊκή λέξη «καχάλ» (qahal), ἡ ὁποία περιγράφει τή συγκέντρωση τοῦ λαοῦ γιά λατρευτική πράξη. Στίς ἑβραϊκές γραφές χρησιμοποιεῖται καί ὁ ὅρος «ἐντάχ» (edah), ἡ ὁποία μεταφράζεται μέ τόν ὅρο «συναγωγή» (βλ. Δευτ. 5,22: «Ταῦτα τά ῥήματα ἐλάλησε Κύριος πρός πᾶσαν συναγωγῆν ὑμῶν ἐν τῷ ὄρει ἐκ μέσου τοῦ πυρός»). Αὐτοί οἱ δύο ὅροι, ἐκκλησία καί συναγωγή, χρησιμοποιοῦνται σχεδόν ὡς ταυτόσημοι στά κείμενα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης.

Εἶναι φανερό ὅτι ὁ ὅρος ἐκκλησία, τόσο στήν ἑλληνική γραμματεία ὅσο καί στήν ἰουδαϊκή, σήμαινε συνέλευση, στή μέν ἑλληνική ὡς πράξη λαοῦ (τοῦ Δήμου) γιά νά ληφθοῦν ἀποφάσεις πολιτικοῦ περιεχομένου, στή δέ ἰουδαϊκή ὡς πράξη θρησκευτικοῦ περιεχομένου τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ.

Στήν Καινή Διαθήκη τό περιεχόμενο τοῦ ὅρου διαφοροποιεῖται, ἕως καί ἀνα-

τρέπεται ἀπό τόν ἴδιο τόν Χριστό, ὁ ὁποῖος ἀνάγει τήν Ἐκκλησία στή Βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Τώρα ἡ ἐκκλησία δέν εἶναι μιά σύναξη, μιά συνέλευση, ἔστω ὅσων ἔχουν κοινή πίστη καί κοινό προσανατολισμό, ἀλλά εἶναι τό ἴδιο τό σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Κι ἐπειδή τά μέλη αὐτοῦ τοῦ σώματος εἶναι συνδεδεμένα μέ τόν Χριστό, συνδεδεμένα μάλιστα μέ ἐνέργειες πού χορηγεῖ τό Ἅγιο Πνεῦμα, γι' αὐτό τό ὀνομάζουμε μυστικό σῶμα τοῦ Χριστοῦ.

Ἐνῶ λοιπόν ὁ ὅρος ἐκκλησία στήν ἑλληνική καί ἰουδαϊκή παράδοση εἶναι εὐκολο νά προσδιοριστεῖ καί νά ὀριστεῖ (σύναξη ἢ συμβούλιο τοῦ Δήμου ἢ τοῦ λαοῦ τῶν πιστῶν), στή χριστιανική παράδοση δέν ὑπάρχει ὀρισμός ὅσον ἀφορᾶ στό περιεχόμενο τοῦ ὅρου, τουλάχιστον μέχρι τήν ἐμφάνιση τοῦ σχολαστικισμοῦ (12ος αἰ.), γιατί μέ τήν εἴσοδο στήν ἱστορία τοῦ γεγονότος τῆς Πεντηκοστῆς ἡ Ἐκκλησία γίνεται ἀντιληπτή ὡς βιούμενη πραγματικότητα, ἀκριβῶς γιατί ἡ σχέση τῶν πιστῶν μέ τόν Χριστό ἐνεργεῖται σέ ὑπαρξιακό (ὄντολογικό) ἐπίπεδο καί ὄχι σέ πολιτικό ἢ ἠθικό.

Μέ βάση τά ὅσα ἀναφέρθηκαν, θά μπορούσαμε νά θέσουμε τό ἐρώτημα πῶς καί πού γίνεται ἀντιληπτή ἡ παρουσία τῆς Ἐκκλησίας, πῶς καί πού γι-

νόμαστε ἐμεῖς ἐνεργά μέλη τῆς θείας Βασιλείας. Τό ἐρώτημα προϋποθέτει βέβαια μιᾶ ἐλεύθερη ἀπόφαση (ἢ πρόθεση) ἐκάστου πιστοῦ νά ζήσει τήν πραγματικότητα τῆς Ἐκκλησίας, ὄχι γιά νά μάθει γι' αὐτήν ἀλλά γιά νά μετᾶσχει σ' αὐτήν. Ἄς θυμηθοῦμε, στό σημεῖο αὐτό, ὅτι γιά ἀρκετούς αἰῶνες λειτουργοῦσε μιᾶ «μυστηριακή πειθαρχία» γιά ὅσους μετεῖχαν στό μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας, ἡ ὁποία ἀπαγόρευε στούς χριστιανούς νά μιλοῦν ἢ νά κοινοποιοῦν στούς ἐκτός ὅ,τι ἀφοροῦσε στά λεγόμενα ἢ τεκταινόμενα στίς ἱερές συνάξεις (βλ. Μ. Ἀθανασίου, Ἀπολογητικός Β', ΙΑ' 2: «Οὐ χρεῖ τά μυστήρια ἀμυήτοις τραγωδεῖν, ἵνα μή Ἕλληνες μέν ἀγνοοῦντες γελῶσι, κατηχούμενοι δέ περίεργοι γενόμενοι σκανδαλίζονται»).

Ἡ μονοσήμαντη ἀπάντηση στό ἐρώτημα δέν εἶναι εὐκόλη, γιατί ἀπό πολύ νωρίς (3ος αἰώνας) ἐφανίστηκαν καί διαμορφώθηκαν δύο τάσεις, συνήθως αὐτονομημένες, μέσω τῶν ὁποίων βιώνεται τό μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ μία ἀντιλαμβάνεται τήν ὁδὸ τῆς σωτηρίας ὡς μιᾶ διαρκῆ ἄσκηση πού ἀποβλέπει στήν ἐσωτερική κάθαρση τοῦ πιστοῦ καί πού ἐπιτρέπει τήν «καλήν ἀλλοίωσιν» τῆς φύσεως (τόν φωτισμό τοῦ νοός ἢ τῆς καρδίας), ἄσκηση πού ἐνεργεῖται κατ' ἐξοχὴν στίς κοινότητες τῶν μοναχῶν καί πού ἐμπεριέχει ἐπίσης ἕνα διαρκῆ πόλεμο ἐναντίον τῶν παθῶν καί τῶν δαιμονικῶν ἐνεργειῶν. Ἡ ἄλλη ἀντιλαμβάνεται αὐτὴ τήν ὁδὸ τῆς σωτηρίας ὡς μετοχή στήν πράξη τῆς θείας Εὐχαριστίας, πράξη στήν ὁποία γιά νά φτάσει ὁ πιστός χρειάζεται ἐπίσης διαρκῆ ἄσκηση πού θά τοῦ ἐπιτρέψει νά ἀποδεχθεῖ τήν κοινωνία μέ τόν Χριστό

ὡς δωρεά τοῦ Θεοῦ, κατάσταση πού τήν ὀνομάζουμε «μυστήριον τῆς υἱοθεσίας».

Οἱ δύο αὐτές ὁδοὶ δέν ἔπαφαν μέχρι σήμερα συχνά νά «συγκρούονται», παρά τό γεγονός ὅτι ἐφανίστηκαν συνθέσεις, μέ κορυφαῖες αὐτές πού πρότειναν ὁ ἅγιος Μάξιμος Ὁμολογητής (6^{ος} αἰώνας) καί ὁ ἅγιος Γρηγόριος Παλαμᾶς (14^{ος} αἰώνας), οἱ ὁποῖες συμποσοῦνται στήν ἐξῆς μιᾶ: ὁ ὁδός τῆς σωτηρίας βρίσκεται στή σύνθεση ἄσκησης καί θείας Λειτουργίας. Ἐνδιαφέρουσα εἶναι καί ἡ περίπτωση τῆς συνθέσεως πού ἐφανίστηκε τόν 11^ο αἰώνα μέ τήν καθιέρωση τῆς ἑορτῆς τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, σύμφωνα μέ τήν ὁποία ἡ αὐτόνομη ἔκφραση τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἥθους μέσω τῆς ἄσκησης ἢ μέσω τῆς θεωρίας (θεολογίας) ἢ μέσω τῆς μετάνοιας ὡς ἔμπρακτης ἀγάπης πρὸς τόν ἑαυτό, πρὸς τόν πλησίον καί πρὸς τόν Θεό, εἰσάγει μιᾶ διακινδύνευση καί μιᾶ σύγχυση, ἐνῶ ἡ σύνθεση καί τῶν τριῶν αὐτῶν ἐπὶ μέρους ὁδῶν ὁδηγεῖ στήν ἐγχερίστωση καί θεογνωσία.

Εἶναι γνωστό ὅτι ναι μέν δέν μποροῦμε νά ὀρίσουμε τό «εἶναι» τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως κάνει περιττῶς καί ἐσφαλμένως ἡ σχολαστικὴ θεολογία ἔχοντας ἐπηρεάσει τά δογματικά μας ἐγχειρίδια, περισσεύουν ἐν τούτοις οἱ ἀναφορές πού τήν περιγράφουν καί τήν προσδιορίζουν. Πρόκειται γιά μιᾶ εἰκονολογικὴ προσέγγιση βιούμενης πραγματικότητας. Ὁ ἴδιος ὁ Χριστός καταθέτει μερικές εἰκόνες πού ἀναφέρονται στήν Ἐκκλησία ὡς σχέση τῶν πιστῶν μαζί του:

α) ἄμπελος καί κλήματα («Ἐγὼ εἰμι ἢ ἄμπελος, ὑμεῖς τά κλήματα» [Ἰωάν. 15,5]).

β) οικόδομη («ἐπί ταύτην τήν πέτραν [= τήν ὁμολογία πίστεως] οἰκοδομήσω μου τήν ἐκκλησίαν» [Ματθ. 16,18], καί ἐμμέσως «λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας» [Ματθ. 21,42]).

γ) ποιμνη («Ἐγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός, καί γινώσκω τὰ ἐμὰ καί γινώσκομαι ὑπὸ τῶν ἐμῶν» [Ἰωάν. 10,14]).

Στή θεολογία τοῦ ἀποστόλου Παύλου θά ἐπαναληφθεῖ ἡ εἰκόνα τῆς οἰκοδομῆς πού εἰσήγαγε ὁ Χριστός, καί θά ἀναπτυχθεῖ περισσότερο («ἐποικοδομηθέντες ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καί προφητῶν, ὄντος ἀκρογωνιαίου αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐν ᾧ πᾶσα ἡ οἰκοδομή συναρμολογουμένη αὖξει εἰς ναόν ἅγιον ἐν Κυρίῳ· ἐν ᾧ καί ὑμεῖς συνοικοδομεῖσθε εἰς κατοικητήριον τοῦ Θεοῦ ἐν Πνεύματι» [Ἐφεσ. 2,20-22]). Κυρίως ὅμως θά εἰσαχθεῖ καί θά ἀναπτυχθεῖ ἡ εἰκόνα τοῦ σώματος, τοῦ ὁποίου μέλη εἶναι οἱ πιστοί καί κεφαλή ὁ Χριστός («πάντα ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καί αὐτόν ἔδωκε κεφαλὴν ὑπὲρ πάντα τῇ ἐκκλησίᾳ, ἣτις ἐστὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ, τὸ πλήρωμα τοῦ τὰ πάντα ἐν πᾶσι πληρουμένου [Ἐφεσ. 1,22]), εἰκόνα πού παγιώθηκε ὡς ἀκριβέστερη ὅλων καί ἔγινε

οἰκεία στήν πατερική θεολογία, ἡ ὁποία θεμελίωσε τήν ἀντίληψη τοῦ μυστικοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ. Μάλιστα, στήν πρὸς Ἐφεσίους Ἐπιστολή, συνδέοντας τήν εἰκόνα τοῦ σώματος μέ τήν γαμήλια σχέση στούς ἀνθρώπους, εἰσάγει καί τήν εἰκόνα τῆς γαμήλιας σχέσης Χριστοῦ καί Ἐκκλησίας («καθὼς καί ὁ Χριστός ἠγάπησε τήν ἐκκλησίαν καί ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς, ἵνα αὐτὴν ἀγιάσῃ καθαρίζοντας τῷ λουτρῷ τοῦ ὕδατος ἐν ῥήματι, ἵνα παραστήσῃ αὐτὴν ἑαυτῷ ἔνδοξον τήν ἐκκλησίαν, μὴ ἔχουσαν σπίλον ἢ ῥυτίδα ἢ τι τῶν τοιούτων, ἀλλ' ἵνα ᾗ ἁγία καί ἄμωμος» [Ἐφεσ. 5,26-27]).

Σ' αὐτὴ τήν εἰκόνα τῆς γαμήλιας σχέσης Χριστοῦ καί Ἐκκλησίας θά στηρίξει καί θά ἀναπτύξει ὁ συγγραφέας τῆς Ἀποκάλυψης τὴν θεολογία ἐνός θείου ἔρωτα, σύμφωνα μέ τήν ὁποία ὁ Θεός ἀποστέλλει τὸν Υἱὸ του γιὰ νά λυτρώσῃ τὴν Γυναίκα (= Ἐκκλησία) καί νά τὴν συνάψῃ μέ τὸν Νυμφίον Χριστό, ὁ ὁποῖος ὡς ἐσφαγμένο Ἄρνιο τὴν περικλείει στήν ἀγκαλιά του καί ἐνώνεται μαζί της («Χαίρωμεν καί ἀγαλλιώμεθα καί δῶμεν τὴν δόξαν αὐτῷ, ὅτι ἦλθεν ὁ γάμος τοῦ ἀρνίου, καί ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἠτοίμασεν ἑαυτήν» [Ἀποκ. 19,7]).

Ὁ Μέγας Ἀρχιερεύς καί οἱ ἀρχιερεῖς

Ἀρχιμ. Χερουβείμ Βελέτζα,
Ἱεροκήρυκος τῆς Ἱ. Μ. Κερκύρας

Ἀδελφοί, τοιοῦτος ἡμῖν ἔπρεπεν ἀρχιερεύς, ὅσιος, ἄκακος, ἀμίαντος, κευρωσμένος ἀπό τῶν ἁμαρτωλῶν καί ὑψηλότερος τῶν οὐρανῶν γενόμενος, ὅς οὐκ ἔχει καθ' ἡμέραν ἀνάγκην, ὥσπερ οἱ ἀρχιερεῖς, πρότερον ὑπέρ τῶν ἰδίων ἁμαρτιῶν θυσίας ἀναφέρειν, ἔπειτα τῶν τοῦ λαοῦ· τοῦτο γάρ ἐποίησεν ἐφάπαξ ἑαυτόν ἀνενέγκας. Ὁ νόμος γάρ ἀνθρώπους καθίστησιν ἀρχιερεῖς ἔχοντας ἀσθένειαν, ὁ λόγος δέ τῆς ὀρκωμοσίας τῆς μετά τόν νόμον υἰόν εἰς τόν αἰῶνα τετελειωμένον. Κεφάλαιον δέ ἐπί τοῖς λεγομένοις, τοιοῦτον ἔχομεν ἀρχιερέα, ὅς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης ἐν τοῖς οὐρανοῖς, τῶν Ἁγίων λειτουργός καί τῆς σκηνῆς τῆς ἀληθινῆς, ἣν ἔπηξεν ὁ Κύριος, καί οὐκ ἀνθρώπος (Ἐβρ. 7.26 – 8.2).

Τιμᾶ καί ἐορτάζει σήμερα ἡ ἀγία μας Ἐκκλησία τήν μνήμη ἑνός ἀπό τούς Τρεῖς Ἱεράρχες, τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου. Τό ἀνάγνωσμα ἀπό τήν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολή ἀναφέρεται στόν Μέγα Ἀρχιερέα, τόν Κύριο Ἰησοῦ Χριστό, ἐμμέσως ὅμως στόν τιμώμενο Ἅγιο, μιᾶς πού ὅλοι οἱ ἀρχιερεῖς, δηλαδή οἱ ἐπίσκοποι, βρίσκονται κατὰ τήν Ὀρθόδοξη Παράδοση «εἰς τύπον καί τόπον Χριστοῦ».

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος περιγράφει τόν τέλειο κατὰ τήν ἀνθρωπότητα Ἰησοῦ Χριστό, ἀφοῦ ὡς Θεός δέν μπορεῖ παρά νά εἶναι τέλειος, ἀμόλυντος, ἄκακος καί ἀναμάρτητος. Γι' αὐτό καί ὡς ἄνθρωπος ὑψώθηκε πάνω καί ἀπό τούς οὐρανοὺς καί κάθησε στά δεξιὰ τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ. Ὡς τέλειος ἄνθρωπος δέν εἶχε ἀνάγκη νά προσφέρει καμία θυσία γιὰ νά καθαρίσει τόν ἑαυτό του, ὅπως οἱ

ἀρχιερεῖς τῆς Π. Διαθήκης· προσέφερε μία καί μοναδική θυσία, τόν ἴδιο του τόν ἑαυτό, γιὰ τίς ἁμαρτίες ὅλου τοῦ κόσμου, τῶν ἀνθρώπων τῶν πρῖν καί τῶν μετὰ ἀπό τήν ἐπί τῆς γῆς παρουσία του. «Οὐκ ἔστιν ἄλλη θυσία· μία ἡμᾶς ἐκαθάρισε· μετὰ δέ τοῦτο πῦρ καί γέενα» (Ἁγ. Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, PG 63.107).

Αὐτῆς τῆς μίας καί μοναδικῆς θυσίας τοῦ Χριστοῦ γινόμαστε μέτοχοι σέ κάθε Θ. Λειτουργία, ἡ ὁποία ὑπερβαίνει τήν ἀνθρώπινη ἱστορία καί κάθε ἔννοια χρονική. Δέν εἶναι ἄλλη ἢ Θ. Λειτουργία πού τελεῖται σήμερα ἐδῶ καί ἄλλη ἐκεῖ, οὔτε ἄλλη ἢ σημερινή καί ἄλλη ἢ χθεσινή καί ἄλλη ἢ ἐπουράνια τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Ἀλλά κάθε φορά συμμετέχουμε στήν μία σταυρική θυσία τοῦ Χριστοῦ καί κοινωνοῦμε τό ἓνα σῶμα του, μαζί μέ τούς ἁγίους καί ὅλους ὅσοι πίστεψαν στόν Χριστό χθές καί σήμερα

καί μέχρι τοῦ τέλους τῆς ἀνθρώπινης ἱστορίας. Γι' αὐτό καί ὁ ἱερέας ὑψώνει τά τίμια δῶρα καί λέει «Τά σά ἐκ τῶν σῶν...», ἀφοῦ πρῶτα ἐνθυμεῖται τόν σταυρό, τό πάθος, τήν τριήμερο ταφή τοῦ Χριστοῦ, τήν Ἀνάσταση, τήν ἀνοδοστούς οὐρανοῦς καί τήν Δευτέρα Παρουσία, ὡς γεγονότα τά ὁποῖα ἔχουν ἤδη συντελεσθεῖ.

Οἱ ἀρχιερεῖς τῆς χριστιανικῆς πίστεως δέν ὁμοιάζουν μέ τούς ἀρχιερεῖς τῆς Π. Διαθήκης, δέν προσφέρουν θυσίες οὔτε γιά τόν δικό τους ἐξαγνισμό, οὔτε ὑπέρ τοῦ λαοῦ. Βρίσκονται, «εἰς τύπον καί τόπον Χριστοῦ», δηλαδή πρωτίστως προσφέρουν στόν λαό –καί στόν ἑαυτό τους– τόν Χριστό, ὁ ὁποῖος εἶναι «ὁ προσφέρων καί προσφερόμενος», καί μέ τήν ἄδειά τους τό ἴδιο κάνουν καί οἱ ἱερεῖς, κάθε φορά πού τελοῦν τήν Θ. Λειτουργία. Ἐπειτα, ὀφείλουν νά εἶναι ὑπόδειγμα ὀσιότητος, ἀκακίας, ἀγνότητος, νά διαχωρίζουν τήν θέση τους ἀπό τήν ἁμαρτία καί μέ τόν βίο τους νά ἀποτελοῦν ὑπόδειγμα γιά τούς πιστούς, νά στέκονται ψηλά, νά ποιοῦν πρῶτα καί ἔπειτα νά διδάσκουν τόν λαό, δείχνοντας ὅτι «τό πολίτευμα ἡμῶν ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει» (Φιλιπ. 3.20).

Τέτοιος ἀρχιερεὺς ἦταν καί ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, τοῦ ὁποῖου τήν μνήμη τιμοῦμε σήμερα. Ἡ ζωή του, τό παράδειγμά του, ἡ διδασκαλία του καί τά συγγράμματά του δέν φώτισαν μόνο τούς ἀνθρώπους τῆς ἐπισκοπῆς του ἢ τῆς ἐποχῆς του, ἀλλά ὀλόκληρη τήν Ἐκκλησία διαχρονικά, γι' αὐτό καί τιμήθηκε μέ τόν τίτλο τοῦ Θεολόγου. Τέτοια ὑποδείγματα ἦταν καί ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος καί ὁ Μ. Βασίλειος, πού μαζί μέ τόν Γρηγόριο τόν Θεολόγο ἀπαρτίζουν

τήν χορεία τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν. Μαζί μέ αὐτούς πλείστοι ὅσοι ἅγιοι ἱεράρχες πού κοσμοῦν καί καταυγάζουν τό νοητό στερέωμα τῆς Ἐκκλησίας.

Ἀλλά καί ἡ δική μας ζωή δέν μπορεῖ νά εἶναι διαφορετική. Ὅσοι ἔχουμε ἀξιωθεῖ καί λάβει τήν σφραγίδα τοῦ Βαπτίσματος, ὅσοι ἔχουμε γευτεῖ καί ἀπολαύσει τήν θυσία τοῦ Χριστοῦ, ὅσοι ἔχουμε μετάσχει τῆς ἀθανάτου τραπέζης, ἄς μένουμε φυλάσσοντας τήν εὐγένεια καί τήν τιμή, μᾶς λέει ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος. Ἄς γινόμαστε κι ἐμεῖς σύμμορφοι μέ τόν μεγάλο ἀρχιερέα Χριστό, ἄς μιμούμαστε τό παράδειγμα τῶν Ἁγίων στήν ἀγαθότητα, στήν δικαιοσύνη, στήν ἀρετή, στόν ἀγῶνα γιά τήν πραγματική κοινωνία καί μέθεξη τοῦ Χριστοῦ. Ἄς γίνει κίνητρο τῆς ζωῆς μας ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ἄς μὴ γινόμαστε ἀγνώμονες ἢ μισθωτοί, οὔτε νά θεωροῦμε τήν ἀρετή ὡς βαρὺ φορτίο, ἀλλά ἄς τήν ἀγαπήσουμε, γιατί ὅποιος ἀγαπᾷ τόν Θεό δέν μπορεῖ παρά νά ἀγαπᾷ καί τήν ἀρετή.

Ἄν ὅλα αὐτά φαντάζουν ξένα πρὸς τό πνεῦμα τῆς ἐποχῆς μας, κι ἂν νομίζουμε ὅτι ἔχουμε ἀπομείνει λιγοστοί, ἄς μὴ λησμονοῦμε ὅτι «ὁ κόσμος ὅλος ἐν τῷ πονηρῷ κεῖται» (Α' Ἰω. 5.19), εἶναι ἐπομένως φυσικό νά μὴ συμφωνεῖ ἀπόλυτα μέ τόν λόγο τοῦ Εὐαγγελίου, οὔτε μέ τό θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἡ ζωή ὡστόσο ἡμῶν τῶν χριστιανῶν ἔχει διαφορετικά κριτήρια, πνευματικά καί αἰώνια, γι' αὐτό καί δέν ἀκολουθεῖ τό κοσμικό φρόνημα, ἀλλά τούς λόγους τοῦ Κυρίου μας καί τό παράδειγμα τῶν Ἁγίων, οἱ ὁποῖοι τόν μιμήθηκαν στήν ὀσιότητα, στήν ἀγαθότητα καί στήν ἀρετή.

Ἀμήν.

«Ἄνθρωποι δύο ανέβησαν εἰς τό ἱερόν προσεύξασθαι...»

Ἄγγελου Ἐξαρχου,
Θεολόγου

Ἀγαπητοί μου ἀδελφοί,

Συναχθήκαμε σέ Ἐκκλησία, στό ὄνομα τῆς Ἁγίας Τριάδας γιά νά συμμετάσχουμε προκαταβολικά στήν τράπεζα τῆς Βασιλείας Του, «τῆς ἤδη ἐλθούσης ἐν δυνάμει». Καί ὅπως τότε, στήν Ἰουδαία, δίδασκε, ἔτσι καί τώρα ὁ ἴδιος ὁ Κύριος, «ὡσεὶ παρών», ἦταν αὐτός πού μᾶς δίδαξε μόλις μέ τήν παραβολή τοῦ τελώνου καί Φαρισαίου, θέτοντάς μας τίς προϋποθέσεις γιά τήν συμμετοχή μας «στήν τράπεζά Του».

Ἡ παραβολή ἀναφέρεται σ' ἓνα τελώνη, δηλαδή εἰσπράκτορα φόρων καί σ' ἓνα Φαρισαῖο, πού εἶχε ἀπόλυτη προσήλωσι στούς τύπους τοῦ νόμου καί τῆς λατρείας.

Στήν προσευχή τους ὁ καθένας μας ἀποκαλύπτει τήν ἀποψη πού ἔχει γιά τόν ἑαυτό του. Ὁ τελώνης προσδιορίζει τόν ἑαυτό του μέ κάτι ἐντελῶς ἀνόμοιο πρὸς τόν ἑαυτό του, μέ Κάποιον ἐκτός ἱστορίας, μέ βάση τόν ἄκτιστο καί Θεό καί γι' αὐτό πιστεύει ὅτι εἶναι ἁμαρτωλός.

Ὁ Φαρισαῖος προσδιορίζεται μέ βάση τίς κοινωνικές του σχέσεις. Σέ ἀναφορά μέ τούς ἄλλους ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι, ὅπως καί αὐτός εἶναι κατ' οὐσίαν ὁμοιοί, δηλαδή ἐν τέλει μέ βάση τόν ἴδιο του

τόν ἑαυτό. Σχηματίζει εἰκόνα τοῦ ἑαυτοῦ του συγκρίνοντάς τον μέ ἐλεγχόμενες ἀπό τήν λογική καί τίς αἰσθήσεις ἀνθρώπινες καταστάσεις, ὅποτε καί αὐτο-δικαιώνεται. Τήν εἰκόνα γιά τόν ἑαυτό του ὁ Φαρισαῖος τήν ἀντλεῖ ἀπό «κάτι», ἀπό τό γράμμα τοῦ Νόμου καί ὄχι ἀπό «Κάποιον». Ὁ τελώνης ἑτεροπροσδιορίζεται – ὁ Φαρισαῖος αὐτοπροσδιορίζεται. Τό πῶς ὁ ἄνθρωπος προσδιορίζεται, ἀπό ποῦ ἀντλεῖ τήν ταυτότητά του εἶναι καθοριστικῆς σημασίας διότι ἔχει νά κάμει μέ τό ἄν θά ζήσει ἢ θά πεθάνει.

Γιά τόν λόγο αὐτό ὁ Θεός διευκρινίζει, εὐθύς ἐξ ἀρχῆς στούς πρωτόπλαστους ὅτι προϋπόθεση γιά νά ζήσουν εἶναι νά μὴν στραφοῦν στόν ἴδιο τους τόν ἑαυτό ἀλλά νά μείνουν αὐστηρά προσηλωμένοι στόν Θεό.

Σέ ὅλες τίς ἄλλες περιπτώσεις πού ὁ ἄνθρωπος στρέφεται γιά νά ἀντιληφθεῖ τήν ὑπαρξή του, τόν ἑαυτό του, εἴτε στόν ἴδιο του τόν ἑαυτό εἴτε σέ ἄλλες ἀνθρώπινες σχέσεις, πέρα ἀπό τόν θεό, τό συμπέρασμα πού θά ἔχει γιά τόν ἑαυτό του θά εἶναι ψευδές. Ἡ ἐντολή τοῦ Θεοῦ εἶναι μονόδρομος.

Ὁ Θεός ὅ,τι ζήτησε ἀπό τούς πρωτόπλαστους τό ζήτησε ἀργότερα καί ἀπό

τόν Πατριάρχη Ἀβραάμ. Τοῦ ζήτησε νά μήν ἀντιλαμβάνεται τόν ἑαυτό του μέ βάση τήν οἰκογένεια, τήν κοινωνία, τήν πατρίδα, τό κράτος. Τήν ἴδια διεκδίκηση διατυπώνει ὁ Κύριος ὅταν μᾶς λέγει ὅτι: «ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπέρ ἐμοῦ οὐκ ἔστι μου ἄξιος» (Ματθ. 37).

Ἄλλά καί ὁ Χριστός δέν αὐτο-προσδιορίζεται ἀλλά προσδιορίζεται ἀπό τήν σχέση μέ τόν θεό Πατέρα, ὁ ὁποῖος ἀποκαλύπτει ὅτι ὁ Χριστός εἶναι ὁ «υἱός του ὁ ἀγαπητός». Ἡ σχέση του μέ τόν θεό Πατέρα εἶναι πάνω ἀπό τήν σχέση Του μέ τήν Παναγία, πάνω ἀπ' ὅλες τίς σχέσεις πού σύναψε μέσα στήν ἱστορία.

Ὁ λόγος τοῦ Κυρίου φέρει κρίση στήν φαρισαϊκή καί εἰδωλολατρική νοοτροπία ἢ ὁποία αὐτοπροσδιορίζεται, μέ βάση τίς κοσμικές καταστάσεις καί τά ἀνθρώπινα κατορθώματα, ἔργα καί δραστηριότητες. Ὁ Φαρισαῖος ἐστιάζει τό «εἶναι του» στό ἐπίπεδο τῆς ἠθικῆς, ἐνῶ γιά τήν Ἐκκλησία εἶναι ζήτημα ὄντολογικό. Γιά τήν Ἐκκλησία «γιά νά εἶσαι» προϋποτίθεται κάποιος ἄλλος καί μάλιστα ὄχι ὁ οἰοσδήποτε ἄλλος ἀλλά ὁ Θεός. Τότε ὁ ἄνθρωπος ζεῖ καί ξεπερνᾷ προκαταβολικά τόν ἔσχατο ἐχθρό του, τόν θάνατο.

Ὁ αὐτοπροσδιορισμός ὁδηγεῖ σέ πλήρες ἀδιέξοδο καί βαβελική σύγχυση. Τότε ὁ ἄνθρωπος εἶτε αὐτοθεώνεται εἶτε τοποθετεῖ σέ θεϊκό ἐπίπεδο τούς ἄλλους. Καί στήν μιά περίπτωση καί στήν ἄλλη τό ἀποτέλεσμα εἶναι τό ἴδιο, ἢ ἀπογοήτευση, ἀφοῦ οὔτε ὁ ἑαυτός μας οὔτε οἱ ἄλλοι μποροῦν νά ἀναπληρῶσουν τήν ἀπουσία τοῦ θεοῦ. Ὁ ἄνθρωπος τοῦ αὐτοπροσδιορισμοῦ ὁμῶς ἐπι-

μένει καί νομίζει ὅτι θά νικήσει τήν ἀπογοήτευση μέ τό νά στρέφεται ἀκόμα περισσότερο στόν ἑαυτό του στήν συσσώρευση πλούτου, δύναμης ἢ ἐξουσίας. Ἄλλά ὅλα τά σχήματα τοῦ κόσμου βρίσκονται ὑπό τό κράτος τῆς φθορᾶς καί τοῦ θανάτου καί ὅλες οἱ ἀνθρώπινες δυσκολίες καί ἀναστατώσεις, ἔριδες καί πόλεμοι τόν αὐτοπροσδιορισμό ἔχουν ὡς αἰτία.

Ἡ λειτουργική περίοδος τοῦ Τριωδίου, ἢ ὁποία ἀρχίζει ἀπό αὐτή τήν Κυριακή, θέλει νά μᾶς ὑπενθυμίσει ὅτι ἡ πρώτη καί βασιική μας σχέση εἶναι μόνο ὁ θεός καί ὅτι ὅλες οἱ ἄλλες σχέσεις μας ἀκολουθοῦν καί ἀποκτοῦν ὑπόσταση καί νόημα μόνο ὅταν ἐνταχτοῦν στήν σχέση μας μέ τόν θεό.

Ἐμεῖς ὅλοι, ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, πού συγκεντρωθήκαμε ἐδῶ γιά νά τελέσουμε τήν θεία Λειτουργία καλούμαστε νά συνεχίσουμε νά μήν προβάλλουμε ὡς πρότυπο τόν ἑαυτό μας, ἀλλά ὡς πρότυπο καί πηγγή ζωῆς τόν Χριστό, νά μήν συγκρινόμαστε καί νά μήν κατακρίνουμε κανένα συνάνθρωπό μας.

Ἄλλά καί ὅταν δέν τά καταφέρνουμε ὁ δρόμος τῆς μετανοίας εἶναι πάντοτε ἀνοιχτός. Ὁ πιστός δέν ἀπελπίζεται διότι γνωρίζει πῶς, ὅ,τι ὁ ἴδιος δέν μπόρεσε νά φέρει εἰς πέρας διά τοῦ παλαιοῦ Ἀδάμ, ἔφερε εἰς πέρας ὁ νέος Ἀδάμ, ὁ Χριστός, ὁ ὁποῖος «σῆκωσε στούς ὤμους του» τίς ἁμαρτίες ὄλων μας καί ἀναπληρώνει τό ὑστέρημά μας (Γαλ. 3, 13). Ἐμεῖς δέν ἀπελιζόμαστε, ὄχι λόγω τῶν κατορθωμάτων καί τῶν ἱκανοτήτων μας, ἀλλά λόγω τῆς ἐλπίδας στό ἄπειρο ἔλεος τοῦ Τριαδικοῦ θεοῦ.

Ἡ ποιμαντική διαχείριση τοῦ χρόνου

Πρωτ. Δημητρίου Θεοφίλου, Μ.Δ.,
Ἐφημέριου Ἱ.Ν. Ἁγ. Χαραλάμπους
καί Ἁγ. Ἀποστόλων Πέτρου καί Παύλου Ἰτέας, Ἱ.Μ. Φωκίδας

ΗΔΗ ΔΙΑΝΟΥΜΕ τούς πρώτους μῆνες τοῦ 2015, ζητήσαμε καί πήραμε νέο δάνειο, νέα πίστωση χρόνου. Ἐλπίζω νά θυμόμαστε, πώς ὁ χρόνος δέν μᾶς ἀνήκει, παρά μόνο τή διαχείρισή του ὀρίζουμε, καί γι' αὐτήν ἄλλωστε θά δώσουμε κάποια στιγμή λόγο, στόν Ἰδιοκτῆτη του. Στά κηρύγματα, στίς ὁμιλίες, στή ποιμαντική καί πνευματική μας καθοδήγηση, συνήθως ἐπιμένουμε στή χρηστή διαχείριση τοῦ χρόνου ἀπό τούς χριστιανούς μας. Ἐμεῖς οἱ ἴδιοι ὁμως ὡς ποιμένες καί καθοδηγητές, πόση συνειδητή ἐνσυναίσθηση ἔχουμε, τοῦ σημαντικοῦ ζητήματος τοῦ χρόνου;

Ἀπό τά πολυτιμότερα πράγματα στόν μεταβατικό καί πρόσκαιρο τοῦτο κόσμο πού ψυχοσωματικά ζοῦμε, εἶναι ὁ χρόνος. Τήν ἀξία του δυστυχῶς, τήν κατανοοῦμε τραγικά μόνο ἀφοῦ πλέον χάσαμε τίς εὐκαιρίες πού μᾶς δίνει καθημερινά, σέ κάποιο κρεβάτι πόνου καί ὀδύνης, ἴσως, ἤ στό παρά 1' γιά τό μεγάλο ταξίδι. Ἀκόμη καί τότε ὁμως ἂν εἴμαστε ἔτοιμοι καί εὐλικρινεῖς μέ τό Θεό καί τόν ἑαυτό μας, μποροῦμε νά ἀνατρέψουμε ὅλα τά προγνωστικά τοῦ διαβόλου μέσα ἀπό τήν ἀληθινή μετάνοια τοῦ ἐνός δευτερολέπτου, ἢ μετάνοια δέν ζητεῖ πολύ χρόνο γιά νά «χωρέσει», εἶναι ὀλιγαρκής, ἀφοῦ τῆς φτάνει λίγος χρόνος, γιά νά ἀρθρώσει ἢ ψυχῇ λόγο συγγνώμης καί καταλλαγῆς.

Ἐμεῖς οἱ κληρικοί, θεωροῦμαστε ἀπό

πολλούς συνανθρώπους μας, πώς ἔχουμε χρόνο πολύ, χρόνο ἀναξιοποίητο, χρόνο χαμένο. Κάποιοι ἀπό ἐμᾶς γιά νά διαφεύσουν αὐτή τήν εἰκόνα, στό «θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις», ἀποκτοῦν ἔντονα ἀκτιβιστικά χαρακτηριστικά, φιλανθρωπικῶν δράσεων, ἐνοριακοῦ ἀκτιβισμοῦ, κατασκευαστικῶν ὑλικῶν οἰκοδομικῶν πρωτοβουλιῶν, συγγραφικῆς καί κηρυκτικῆς ὑπερδιέγερσης. Τό εὐλογο ἐρώτημα πού δημιουργεῖται εἶναι, ὅλα τοῦτα καί τόσα ἄλλα, μποροῦν νά δώσουν νόημα καί περιεχόμενο ἐπένδυσης τοῦ χρόνου, σέ ἐσχατολογική διάσταση καί προοπτική;

Ὁ χρόνος πού διαθέτουμε σέ τοῦτο τόν πρόσκαιρο κόσμο, ἀποτελεῖται ἀπό μία ραγδαία ροή στιγμῶν, μοιάζει μέ κλειψύδρα, πού ἐνῶ γνωρίζουμε τό κάτω μέρος της, ἀγνοοῦμε τραγικά πολλές φορές τό ἐπάνω, πού σημαίνει πώς ὁ κόκκος στιγμῆς πού προέρχεται ἀπό τό μέλλον καί κατευθύνεται πρὸς τό παρελθόν –τόν ὁποῖο ἐμεῖς ὀρίζουμε ὡς παρόν, γιά νά συνεννοοῦμαστε ἀναμεταξύ μας– ἔχει τεράστια ὄντολογική ἀξία, ἀφοῦ πρόκειται γιά τό τώρα, τό ὁποῖο μόνο ὀρίζουμε, στό ὁποῖο μόνο ἐλπίζουμε νά γίνει καλύτερο ἀπό τό πρῖν, ἐκεῖνο πού ποθοῦμε νά ἀποτελέσει βάση καί ἀρχή γιά ἕνα ἐπιδοφόρο καί φωτεινά ἀναστάσιμο μετά. Μόνο ὅταν οἱ ἀγωνιζόμενοι ποιμένες καί ἐξασκούμενοι θεραπευτές μάθουμε τή

τέχνη τῆς χρηστῆς διαχείρισης τοῦ χρόνου, τότε καί μόνο τότε, μπορούμε νά τή διδάξουμε ἐμπειρικά, στούς «ἀδελφούς» καί τίς «ἀδελφές» μας.

Ἡ ἐκκλησιαστική μας συνεύρεση γύρω ἀπό τόν Χριστό μέ ἐπίκεντρο τήν Ἁγία Τράπεζα ἀπαιτεῖ κόπο, θυσίες, ἄρνηση τοῦ ἑαυτοῦ μας, ἐγκατάλειψη βεβαιότητων καί νοοτροπιῶν, ὅσο ἀσφαλεῖς καί ἄν αὐτές φαντάζον. Ὁ ποιμένας-θεραπευτής (Σημεῖα δέ τοῖς πιστεύσασιν ταῦτα παρακολουθήσει. Ἐν τῷ ὀνόματί μου δαιμόνια ἐκβάλλουσι· γλώσσαις λαλήσουσι καιναῖς· ὄφεις ἄρουσι· κἄν θανάσιμόν τι πῶσιν, οὐ μή αὐτούς βλάψει· ἐπί ἄρρώστους χειῶρας ἐπιθήσουσι, καί καλῶς ἔξουσιν)¹, δέν «σκοτώνει» τόν χρόνο, τόσο τόν δικό του ὅσο καί τῶν ἄλλων, μέ ἀνούσια φληναφήματα καί μετεωρισμούς ἀσήμαντους, ἀλλά «ἀνασταίνει στιγμές», καί στιγμή - στιγμή ἀνοίγει δρόμους ἀξιοποιώντας εὐκαιρίες, ὑπέρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν καί ὑμῶν (τῶν δικῶν του καί τῶν ἄλλων), ἐκεῖ πού ὡς τώρα βρισκόταν καί κατοικοῦσε, τό ἀδύνατο, τό ἀκατόρθωτο καί τό ἀνυπέρβλητο. Ἡ χρήση τοῦ χρόνου εἶναι τέχνη, πού χρειάζεται πνευματική τεχνική, γιά νά μήν παραδοθεῖ καί ἐξανημιστεῖ ἀπό τά τεχνάσματα τοῦ «μισόκαλου πνερνιστῆ».

Ποιμένες καί ποιμαινόμενοι καλό εἶναι νά θυμόμαστε πώς ὅποια στιγμή χάνεται, δέν ἐπιστρέφει ποτέ πίσω, ἔχει χαθεῖ στήν αἰωνιότητα, ἀλλά καί τό ἀντίθετο, ὅποια στιγμή ἀξιοποιεῖται, ἀποτελεῖ μαρτυρία ἐλπίδας γιά τό ἐπέ-

κεινα, γίνεται στοιχεῖο διαβατηρίου γιά τή μετάβαση ἀπό τόν κόσμο τῆς ὕλης στό κόσμο τῆς ἀντιύλης², ἡ ἀντισχετιστική κβαντομηχανική³, μᾶς βοηθεῖ νά κατανοήσουμε τήν ἀντιύλη μέ προοπτική πέραν τῆς νευτώνιας φυσικῆς⁴ μέ ὄρους, πού ἀγγίζουν μέ σχετικό τρόπο, τό ἀπόλυτο. Ἡ νευτώνια φυσική ὑποστηρίζει τόν χρόνο ὡς μέγεθος ἀπόλυτο καί σταθερό, σέ ἀντίθεση μέ τή θεωρία τῆς σχετικότητας, ὅπου ὁ Ἄϊνστάϊν, ἀντιπαραβάλλει χρόνο καί χρόνο ὡς μεγέθη ἀντιστρόφως ἀνάλογα, ὑπό τήν ἔννοια, πώς ὅπου ὁ χρόνος διαστέλλεται ἐκεῖ ὁ χῶρος συστέλλεται⁵.

Ἡ φυσική ἐπιστήμη ἔρχεται, στήν ἀποφατική της μορφή, μέσα ἀπό τίς πλέον σύγχρονες θεωρίες τῆς κβαντομηχανικῆς, νά ἐπιβεβαιώσει τίς προσδοκίες τῆς ἀποφατικῆς θεολογίας μέ τόν καλύτερο τρόπο. Ὁ χρόνος λοιπόν, ὡς φυσικό μέγεθος χάνει τήν ἀπολυτότητα καί βεβαιότητά του, καί ἀποτελεῖ συμπαντικές στιγμές, συμβάλλοντας στήν μετεξέλιξη τῆς ὕλης κατά τή στιγμή πού αὐτή ἀπελευθερώνεται ἀπό τά «δεσμά» της (κατά τή βεβαιωμένη στιγμή τοῦ βιολογικοῦ θανάτου). Ἡ σύγχρονη ποιμαντική, δέν μπορεῖ καί δέν πρέπει νά ἀγνοεῖ τήν ἐπιστημονική πορεία τοῦ ἀνθρώπου, καί ὅπου αὐτό εἶναι δυνατόν νά τήν χρησιμοποιεῖ ὡς τεχνική καί ἐργαλεῖο, γιά τήν κατανόηση τῆς φύσης καί τῶν φαινομένων της, ἀλλά καί γιά μία προσέγγιση πέραν τῆς φύσης καί τῶν καθιερωμένων ἀποδεδειγμένα βεβαιότητων.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Μάρκ. 16:17-18.

2. <http://en.wikipedia.org/wiki/Antimatter>

3. P. A. M. Dirac «Ἀντιύλη καί σχετικιστική κβαντομηχανική», Ἐκδόσεις Στάχυ, 2012.

4. <http://ffden-2.phys.uaf.edu/213.web.stuff/scott%20kircher/antimatter.html>

5. <http://users.sch.gr/kassetas/appleEinsTI-ME.htm>

Ἡ 6^η Ἰανουαρίου καί ἡ Ἐκκλησία τῶν Ἐθνῶν

Σταύρου Γ. Γουλούλη,
Δρος βυζαντινῆς τέχνης

ΗΕΟΡΤΗ τῶν Θεοφανείων τῆς 6^{ης} Ἰανουαρίου εἶναι ἑορτή ἐπίσημης φανέρωσης τοῦ Θεοῦ Λόγου στήν ἀνθρώπινη κοινωνία. Ἡ διαφορά μέ τά Χριστούγεννα, μέ τά ὁποῖα ἀρχικά συνεορταζόταν, εἶναι ἐλάχιστη. Ἀφορᾶ ὄχι στόν Ἐνσαρκωθέντα Ἰησοῦ Χριστό (25 Μαρτίου) ἢ τόν Γεννηθέντα (25 Δεκεμβρίου), σχῆμα πού ἐπικράτησε ἀργότερα, ἀλλά στόν πεφωτισμένο Διδάσκαλο. Ὅπως καί μέ τά Χριστούγεννα, δέν εἶναι γνωστό τό ἱστορικό γεγονός, δηλαδή πότε, χρόνο, μήνα, ἡμέρα, βαπτίσθηκε ὁ Ἰησοῦς στόν Ἰορδάνη. Ἦταν πιό εὐκολο ἢ καί πιό πρακτικό νά ἔλθει νά ἐπικαθήσει ἡ νέα γιορτή πάνω σέ μία ἀνάλογη παράσταση τοῦ ἀρχαίου κόσμου, ὅπως συνέβη μέ τήν 25^η Δεκεμβρίου (ἔναρξη τοῦ νέου ἡλίου), πού ἐπικράτησε τελικά, τονίζοντας τή νέα ἐποχή τοῦ Μεσσία. Σ' αὐτή τή γιορτή τῆς Ἀποκάλυψης τοῦ Θεοῦ Λόγου ἦλθε καί προστέθηκε ἕνα πολύ σημαντικό γεγονός, τά ἐγκαίνια τοῦ Ὀκτάγωνου τῆς Ἀντιόχειας τό 341.

Ὁ Μ. Κωνσταντῖνος, ὁ πρῶτος αὐτοκράτωρ πού ἀναγνώρισε τόν Χριστιανισμό, ἔβλεπε τέτοια ζητήματα ὅπως συνέφερε στό ρωμαϊκό κράτος-προστάτη τῆς Ἐκκλησίας. Μετά τόν καθεδρικό ναό τῆς Ρώμης στό Λατερανό, *cathedra*

urbis et orbis ὅπως λεγόταν, πού ἐγκαινίασε τό 318 στίς 8/9 Νοεμβρίου, ἡμέρα τῆς ρωμαϊκῆς ταφικῆς γιορτῆς *Mundus Patet*, ἔθεσε ἀνάλογο πρόγραμμα γιά μείζονα ναό τῆς Ἀνατολῆς, τό Ὀκτάγωνο τῆς Ἀντιόχειας¹. Τόν προόριζε ὡς καθεδρα τῶν Ἐθνῶν: «ἐφ ἧς ὡς ἐπί κεφαλῆς τῶν τῆδε ἐθνῶν μονογενές τι χρῆμα ἐκκλησίας μεγέθους ἔνεκα καί κάλλους ἀφιέρου»². Τό Ὀκτάγωνο ἐκ τοῦ σχήματος συνδέεται μέ τόν ἀριθμό τῆς ὀγδοάδας μέ ἐσατολογική σημασία. Ἀναφέρεται στό τέρμα μιᾶς μύησης, τήν ἀναγέννηση, τήν ἀνάσταση, ἀφθαρσία, τήν 8^η Ἡμέρα τοῦ Κόσμου³.

Ὁ Κωνσταντῖνος ἐγκαινίασε τό τεράστιο καί πολυτελές Ὀκτάγωνο στίς 6 Ἰανουαρίου 341, παρουσίᾳ μεγάλης Συνόδου ἑκατόν ἐπισκόπων⁴. Ὁ ἱστορικός Σωκράτης ἀναφέρει ὅτι τά ἐγκαίνια ἐγίναν στό 10^ο ἔτος ἀπό τή θεμελίωση τοῦ ναοῦ⁵. Συνηθιζόταν τέτοια μεγάλα ἔργα νά ὀλοκληρώνονται σέ μία ἢ δύο πενταετίες (λοῦστρα). Τό ἴδιο ἐγινε καί μέ τόν μεγάλο ναό τῆς Ἀναστάσεως, ὁ ὁποῖος ἐγκαινιάσθηκε τό 335, ἀφοῦ ὁ Τ. Σταυρός ἀνευρέθη τό 325. Ὁ Ἰωάννης Μαλάλας τονίζει ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος δέν πρόλαβε νά τελέσει τά ἐγκαίνια, ἀφοῦ πέθανε τό 337, κάτι πού ὑποδηλώνει πόσο ἐναγωνίως τά ἀνέμενε⁶. Ὅχι ἀπό μεγα-

λομανία, αλλά γιατί τόν έκαιγε ή ένότη-
τα τοῦ ρωμαϊκοῦ κόσμου. Αυτό
άκριβῶς προδίδει καί τό ὄνομα τοῦ
Ἰοκταγώνου ὡς Ἀρμονίας-Ὁμόνοιας⁷.
Εἶναι πολύ πιθανό νά προόριζε ἕνα τέ-
τοιο μνημεῖο μείζονος σημασίας γιά νά
λαμπρύνει τά 40 χρόνια τῆς ἐξουσίας
του (340/41), ὅπως εἶχε κάνει πῖό πρῖν
μέ τόν ναό τῆς Ἱερουσαλήμ τό 335 (καί
τό 336 στήν Κωνσταντινούπολη) (στά 30
χρόνια), στήν Κωνσταντινούπολη τό 330
(25 χρόνια). Ὅποτε τά ἐγκαίνια θά γινό-
ταν γύρω στό 340/41, ταυτόχρονα μάλι-
στα μέ τήν ἀλλαγὴ τοῦ αἰῶνα (650/1
ἔτη) τῆς Ἀνατολῆς, σύμφωνα μέ τό ἐπι-
κρατοῦν ἡμερολόγιο τῶν Σελευκιδῶν (1^η
Δίου / Ἰοκτωβρίου 312 π.Χ.).

Τό ἔτος ἐγκαινίων δέν θά μπορούσε νά
σημαίνει κάτι ιδιαίτερο, ἄν ἡ Ἀντιόχεια
δέν σήμαινε πολλά πράγματα στήν κοι-
νωνία τῆς Ἀνατολῆς. Δέν ἦταν τότε
ἀπλῶς μία ρωμαϊκή πρωτεύουσα, ἀλλά
ἡ Ἀντιόχεια πού ἔδωσε τό ὄνομα στοῦς
πιστοῦς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, δηλαδή
ἐδῶ ὀνομάσθηκαν Χριστιανοί (Πράξ.
11.26) καί μάλιστα δέκα χρόνια μετά
τήν Ἀνάληψη⁸. Σέ μία ἐπιστολή τοῦ
Κλαυδίου τοῦ ἔτους 41 γίνεται λόγος
γιά ἀντιεβραϊκές ταραχές στήν Ἀντιό-
χεια πού εἶχαν γίνει πῖό πρῖν (εἶναι γνω-
στή ἡ διαμάχη ἀνάμεσα στήν Ἀντιόχεια
καί τόν Ἰσραήλ, πού ξεκίνησε ἀπό τήν
ἐποχή τοῦ Ἀντιόχου Δ΄ καί τῶν Μακκα-
βαίων). Αυτό θά συνέβη γύρω στό ἔτος
40, ἔχοντας σχέση μέ τό πρῶτο ἐπίσημο
χριστιανικό κήρυγμα στήν πόλη⁹. Σύμ-
φωνα μέ ἱστορικά κριτήρια ὁ Πέτρος,
ἀφοῦ ἱδρυσεν τήν Ἐκκλησία τῆς Ἀντιό-
χειας, βρέθηκε τό 39 ἢ τό 42 στή Ρώμη¹⁰.

Τό Πασχάλιο Χρονικό ὀρίζει τήν ἱδρυ-
ση τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀντιοχείας ἀπό

τόν Πέτρο τό 39 (11^η ἰνδ.)¹¹, πού σημαί-
νει ὅτι τό Ἰοκτάγωνο ἐγκαινιάζεται στά
300 (301) χρόνια ἀπό τήν ἱδρυση τῆς
πρώτης Ἐκκλησίας τῶν Ἐθνῶν!. Εἶναι
φανερό ὅτι ἀνανεώνεται τό πρόγραμμα
ρωμαϊκότητας τῆς Ἀντιόχειας ὡς πρῶ-
της ἐπίσημης καθέδρας τῶν πιστῶν τοῦ
Χριστοῦ, Χριστιανῶν πλέον ἐξ ἔθνῶν
καί ὄχι ὡς Ἑβραίων. Δέν εἶναι ἀδιανόη-
τη μία τέτοια πρόταση, ἄν σκεφθεῖ κα-
νεῖς ὅτι καί ὁ συγγραφεύς τοῦ Πασχάλι-
ου Χρονικοῦ (π. 630) θεωρεῖ ὅτι ἡ ἱδρυ-
ση τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔγινε τό
330, 300/301 χρόνια ἀπό τήν Ἀνάληψη¹².
Μετά ἀπό δέκα χρόνια, τό 340/41, ἐορ-
ταζόταν ἡ ἱδρυση τῆς πρώτης Ἐκκλη-
σίας ἐξ ἔθνῶν.

Ἡ ἀναγωγή στήν ἱδρυτική πράξη τῆς
Ἐκκλησίας τῆς Ἀντιοχείας, δηλαδή τοῦ
σημείου ἀναφορᾶς τῶν Ἐθνῶν τῆς Ἀνα-
τολῆς, συντονίζεται μέ τήν ἰδέα τῆς ἀνα-
νέωσης τοῦ κόσμου, τῆς Ἀνατολῆς. Ἡ
Ἱερουσαλήμ ὡς Μητέρα Ἐκκλησία ἦταν
Ἐκκλησία τοῦ Ἑβραϊκοῦ λαοῦ. Ἡ
Ἀντιόχεια θά εἶχε τόν ρόλο τῆς κοιτίδας
τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἐθνῶν καί οἱ λαοί
τῆς Ἀνατολῆς θά εἶχαν ἐξάρτηση ἀπό
αὐτή.

Ὁ ἐρχομός τοῦ νέου κύκλου τοῦ χρό-
νου τῶν Ἐθνῶν διαπιστώνεται ἀπό τήν
ἐορτή τῆς 6^{ης} Ἰανουαρίου, κατά τήν
ὁποία στήν Ἀνατολή ἐόρταζαν τή γέννη-
ση τοῦ Υἱοῦ-Αἰῶνα Κοσμοκράτορα ἀπό
τήν Παρθένο Μητέρα του¹³. Ὁ Ἐπιφά-
νιος (π. 315-403) δέχεται ὅτι τήν 6^η Ἰα-
νουαρίου γεννήθηκε ὁ Χριστός¹⁴. Ὁ ἴδιος
ἐπίσης δέχεται ὅτι στήν Ἀλεξάνδρεια
τήν 6^η Ἰανουαρίου ἐόρταζαν τήν γέννη-
ση τοῦ Αἰῶνα ἀπό τήν Κόρη¹⁵. Μέ τήν
πανήγυρη αὐτή συντονίσθηκε συμβατι-
κά ἡ ἀρχική ἐορτή τῶν Χριστουγέννων

έορτή τῶν Θεοφανείων, πού ἐπικράτησε στήν Καππαδοκία στήν 7^η δεκαετία τοῦ 3^{ου} αἰ.¹⁶. Τά ἐγκαίνια τοῦ Ὁκταγώνου στίς 6 Ἰανουαρίου, στά τότε Χριστού-

γεννα, δείχνει πώς μέσα ἀπό τήν περιοδικότητα τῶν αἰώνων ἔρχεται ὁ νέος αἰώνας τῆς ἀνανεωμένης Ἐκκλησίας τῶν Ἐθνῶν, ἡ ἀναγέννησή της.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. ΓΟΥΛΟΥΛΗ ΣΤ., *Ρωμαϊκές γιορτές καί ἐγκαίνια χριστιανικῶν ναῶν: Ρώμη-Ἱερουσαλήμ - Ἀντιόχεια - Κωνσταντινούπολη*, Κληρονομία 34 (2004), 53-80.
2. ΕΥΣΕΒΙΟΣ, *Βίος Κωνσταντίνου III*, 50.2. Βλ. καί W. ELTESTER, *Die Kirchen Antiochias im IV Jahrhundert*, Zeitschrift für die Neutestamentliche Wissenschaft und die älteren Kirchen, 36 (1937), 254 κ.έ.
3. ΤΣΑΜΗ Δ., «Ἡ Ὀγδόη Ἡμέρα», *ΕΕΘΣ ΑΠΘ*, ΙΖ' (1973), (ἀνάτυπο), 13-15 καί 21 κ.έ.
4. A. GRABAR, *Martyrium. Recherches sur le culte des reliques et l'art chretien antique. I. Architecture*, London 1972 (Paris 1946), 222, ὅπου πηγές. F. W. DEICHMANN, *Das Oktogon von Antiocheia: Heroon-Martyrion, Palastkirche oder Kathedrale?*, *BZ* 64 (1972), 40-56. *ODB*, 1, 116.
5. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, *Ἐκκλησιαστική Ἱστορία*, PG 67, 196A: «Κατασκευάζει σύνοδον ἐν Ἀντιοχείᾳ ... προφάσει μὲν τῶν ἐγκαινίων τῆς Ἐκκλησίας, ἦν ὁ πατήρ ... κατασκευάζειν ἤρξατο, μετὰ τελευτῆν δ' αὐτοῦ, ὁ υἱός Κωνσταντίος δεκάτῳ ἔτει ἀπό τῆς θεμελιώσεως συνετέλεσεν... ἦν δέ πέμπτον ἔτος τοῦτο τῆς τελευτῆς τοῦ τῶν Αὐγούστων πατρὸς Κωνσταντίνου».
6. Μαλάλα, ἔκδ. Βόννης, 324: «...ἐτελεύτησεν ὁ αὐτός βασιλεύς Κωνσταντῖνος ἐν Νικομηδείᾳ πρό τοῦ πληρωθῆναι τό κτίσμα ἐν Ἀντιοχείᾳ τῇ μεγάλῃ τῆς Συρίας τό τῆς Μεγάλῃς Ἐκκλησίας τό μέγιστον καί ἐν ὄν τῶν θαυμάτων».
7. G. DOWNNEY, *History of Antioch in Syria*, Princeton 1961, 345-346.
8. Μαλάλα, ἔκδ. Βόννης, 246-247: «Μετά τό ἀναληφθῆναι τόν Κύριον ἡμῶν μετὰ δέκα ἔτη τήν χειροτονίαν τῆς ἐπισκοπῆς τῆς Ἀντιοχείων ... ἔλαβεν Εὐδοδος ... καί ἐπ' αὐτοῦ Χριστιανοί ὠνομάσθησαν...».
9. MOREAU J., *La persécution du Christianisme dans l'empire romain*, Paris 1956, 26-29.
10. FINEGAN J., *Handbook of biblical Chronology*, Princeton 1964, 302-303, 303 κ.έ., σύμφωνα μέ τόν Εὐσέβιο (παραλλαγή τοῦ Ἱερωνύμου, table 146), ἐνῶ σύμφωνα μέ τήν ἀρμενική παραλλαγή (table 147) αὐτό συνέβη τό 39.
11. Πασχάλιο Χρονικό, ἔκδ. Βόννης, I, 432: «Ἰνδ. ια' γ' ὅπ. Κλαυδίου Καίσαρος Πέτρος ὁ ἅγιος ἀπόστολος πρῶτος τήν Ἐκκλησίαν Ἀντιοχείας θεμελιῶν».
12. Πασχάλιο Χρονικό, ἔκδ. Βόννης, I, 529: «ἔτους τα' τῆς εἰς οὐρανοῦς ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου...».
13. E. NORDEN, *Die Geburt des Kindes*, Leipzig 1924, 28 κ.έ. W. BURKERT, *Μυστηριακές λατρεῖες τῆς Ἀρχαιότητος*, Ἀθήνα 1997, 55, 170. Ὁ Δουσάρης (Dhushara) εἶχε γεννηθεῖ ἀπό τήν Παρθένο Χααμού (Chaamu) στίς 6 Ἰαν. Βλ. ΕΠΙΦΑΝΙΟΣ, *Κατά αἰρετικῶν*, 51.22.9-12.
14. J. FINEGAN, *Handbook of biblical Chronology*, 249-252.
15. ΕΠΙΦΑΝΙΟΣ, *Πανάριον* 51, 22, 8-10. «τί ἔστι τοῦτο τό μυστήριον... ταύτη τῇ ὥρᾳ σήμερον ἡ Κόρη (τουτέστιν ἡ Παρθένος) ἐγέννησε τόν Αἰῶνα». R. MERKELBACH, *Isis regina - Zeus Sarapis*, Stuttgart-Leipzig, 1995, 184-185.
16. J. MOSSAY, *Les fêtes de Noël et de Épiphanie*, *ZKG*, 78 (1967) 9 κ.έ., 65.

Οί Προτεστάντες «θεραπευτές» καί ἡ ἐκμετάλλευση τοῦ ἀνθρώπινου πόνου

Πρωτ. Σωτηρίου Ὁ. Ἀθανασοῦλια,
Ἐφημ. Ἱεροῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ Ἁγίου Βασιλείου Τριπόλεως

ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΜΑΣ ἡ δράση τῶν αἰρέσεων δέν περιορίζεται στά ὅρια τῆς λεγόμενης θρησκευτικῆς περιοχῆς ἢ σφαίρας, ἀλλά ἐπηρεάζει ὅλους τοὺς τομείς τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς. Μεταξύ αὐτῶν, ὁ τομέας τῆς ὑγείας ἀπειλεῖται ἔντονα ἀπὸ σύγχρονες αἰρέσεις καί ὁμάδες, πού ἰσχυρίζονται ὅτι θεραπεύουν κάθε ἀσθένεια καί ἐξαλείφουν τὸν ἀνθρώπινο πόνο. Ἄνθρωποι καταπληγωμένοι ἀπὸ ἀνιάτες ἀσθένειες, ἀπελπισμένοι καί ἀπογοητευμένοι, καταφεύγουν σ' αὐτές, μέ ἀποτέλεσμα κάποιονά τούς ἐκμεταλλεύονται καί νά πλουτίζουν, χωρίς νά προσφέρουν τῆ θεραπεία! Χαρακτηριστικό παράδειγμα ἀποτελοῦν οἱ λεγόμενες «ὀλιστικές» ἢ «ἐναλλακτικές θεραπείες» τῆς Νέας Ἐποχῆς (Ὁμοιοπαθητική, Βελονισμός, Ρεφλεξολογία, Ρέικι κ.λπ.). Ὡστόσο, κάτι ἀνάλογο συμβαίνει καί σέ χριστιανικές αἰρέσεις.

Μεταξύ τῶν ὁμάδων τοῦ εὐρύτερου προτεσταντικοῦ χώρου ἄρχισαν νά ἐμφανίζονται μετὰ τὸν Β' Παγκόσμιο Πόλεμο στήν Ἀμερική καί στήν Εὐρώπη Εὐαγγελιστές, πού διοργάνωναν λαϊκές συναθροίσεις μέ συμμετοχή μεγάλου πλήθους πιστῶν καί διακήρυτταν ὅτι θεραπεύουν ὅλες τίς ἀσθένειες (W. Branham, O. Roberts, T.L. Osborn, R. Bonnke κ.ἄ.). Κοινό χαρακτηριστικό

τοὺς εἶναι ὁ λεγόμενος «δυναμικός εὐαγγελισμός», δηλαδή τό κήρυγμα πού συνοδεύεται μέ «σημεῖα» (ὑποτιθέμενα θαύματα) καί ἰδιαίτερα μέ «θεραπείες». Ὁ T.L. Osborn, π.χ., ἰσχυρίζεται ὅτι θεράπευσε ἑκατοντάδες χιλιάδων ἀρρώστους, «ὅσων εἰδῶν μπορεῖ κανεὶς νά φαντασθεῖ», καί ὅτι πέτυχε «ἀκόμη καί ἀνάσταση νεκρῶν» (Ἄντ. Ἀλεβιζοπούλου, Ἐγχειρίδιο αἰρέσεων καί παραχριστιανικῶν ὁμάδων, 1994, σ. 334).

Στούς «θεραπευτές» αὐτοὺς ἡ ἀσθένεια ἀξιολογεῖται ἀρνητικά, θεωρεῖται καρπὸς τῆς ἁμαρτίας καί πιστεύεται ὅτι προέρχεται ἀπὸ τὸν διάβολο. Τά παιδιά τοῦ Θεοῦ δέν ἀρρωσταίνουν ἢ ἂν ἀρρωστήσουν, θεραπεύονται. Τότε προϋποτίθεται συνήθως ἡ ἀντίληψη γιὰ ἕναν σκληρό Θεό, ὁ ὁποῖος τιμωρεῖ τοὺς ἁμαρτωλοὺς μέ ἀσθένειες ἢ τοὺς ἐγκαταλείπει στά χέρια τοῦ διαβόλου. Ὁ ἀληθινὸς χριστιανὸς δέν ἀσθενεῖ ποτέ, γιατί ὁ Χριστὸς ἀνέλαβε ἀντιπροσωπευτικά τίς ἀρρώστιες. Ὁ Θεὸς δέν θέλει τὴν ἀσθένεια, τὸν πόνο, τίς θλίψεις. Βέβαια, πολλές ἀπὸ τίς «θεραπείες» αὐτές εἶναι περιπτώσεις ἀπάτης, μέ ἀποτέλεσμα ὁμάδες «θεραπευτῶν» νά ἀλληλοκατηγοροῦνται γιὰ ἐξαπάτηση μέ ὑποτιθέμενες θεραπείες προσποιούμενων ἀσθενῶν. Δέν αποκλείεται, ὡστό-

σο, κάποιες νά είναι έργα ή πλάνες τοῦ διαβόλου. Στίς περισσότερες περιπτώσεις, φυσικά, ἡ θεραπεία δέν ἐπιτυγχάνεται καί τότε ἀπογοητευμένοι ἄνθρωποι ὀδηγοῦνται σέ μεγαλύτερη ἀπόγνωση, ἀφοῦ τούς καταλογίζεται καί ἡ εὐθύνη τῆς ἀποτυχίας: «Ἡ πίστη σου εἶναι ἀδύνατη. Ὁ Θεός δέν θέλει νά θεραπευθεῖς, γι' αὐτό δέν θεραπεύτηκες»! Ὅμως, πῶς κρίνει τά φαινόμενα αὐτά ἡ Ὁρθόδοξη Παράδοση;

Τό χάρισμα τῶν ἱαμάτων εἶναι γνωστό στήν Ἁγία Γραφή καί στήν Ὁρθόδοξη Παράδοση. Ὅμως, τό πλαίσιο, στό ὁποῖο θεωρεῖται ἡ θεραπεία στούς Προτεστάντες «θεραπευτές» εἶναι ἐσφαλμένο, δηλαδή αἰρετικό. Ὄντως, ὁ Θεός ἐπλασε τόν ἄνθρωπο ὑγιῆ καί δέν θέλει τήν ἀσθένεια, οὔτε εἶναι ἡ αἰτία τῆς. Ἐσχάτη αἰτία τῶν ἀσθενειῶν μας εἶναι ἡ ἁμαρτία. Ὄταν ὁ ἄνθρωπος ἁμάρτησε στόν Παράδεισο, ἀνοιξαν οἱ πύλες γιά νά εἰσέλθει ὁ θάνατος στήν ἀνθρώπινη ζωή, ἀλλά καί οἱ προάγγελοί του, οἱ ἀσθένειες. Τότε «ἠρρώστησεν ἡ ἀνθρωπίνη φύσις», κατά τόν ἅγιο Κύριλλο Ἀλεξανδρείας. Αὐτό ὅμως δέν σημαίνει ὅτι ἡ ἐκδήλωση τῆς ἀσθενείας ὀφείλεται πάντα στά προσωπικά ἁμαρτήματα. Τότε δέν θά ἀσθενοῦσαν οἱ Ἅγιοι. Ὅμως, στίς περισσότερες περιπτώσεις συμβαίνει τό ἀντίθετο. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἦταν ἀσθενής, χωρίς αὐτό νά σημαίνει ὅτι ἔπαυσε νά εἶναι «παιδί τοῦ Θεοῦ» καί ἔγινε «παιδί τοῦ διαβόλου»! Ὁ ἴδιος, μάλιστα, ἔγραφε: «καυχῆσομαι ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου», «ἡ γάρ δύναμις μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται» (Β' Κορ. 12, 7-10)!

Βέβαια, σέ πολλές περιπτώσεις οἱ ἀσθένειες ὀφείλονται ὄντως σέ προσωπικά ἁμαρτήματα: «Τίς ἤμαρτεν, οὗτος

ἢ οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἵνα τυφλός γεννηθῆ;», ρωτοῦν οἱ Μαθητές πρὶν τήν θεραπεία τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ (Ἰω. 9,2), γιά νά λάβουν τήν ἀπάντηση ὅτι «οὔτε οὗτος ἤμαρτεν οὔτε οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἀλλ' ἵνα φανερωθῆ τά ἔργα τοῦ Θεοῦ ἐν αὐτῷ» (Ἰω. 9,3). Ὑπάρχουν, ὅμως, καί ἀσθένειες πού προκαλεῖ ὁ διάβολος, ὅπως στήν περίπτωση τῆς συγκύπτουσας τοῦ Εὐαγγελίου (Λουκ. 13, 11-16). Ἄν ὁ διάβολος μπορεῖ νά προκαλεῖ ἀσθένειες, μπορεῖ καί νά ἀπελευθερώνει ἀπό ὅσες ὁ ἴδιος προκαλεῖ, καί αὐτό ἐκλαμβάνεται, συνήθως, ὡς πραγματική θεραπεία ἢ ὡς θαῦμα.

Ὁ Χριστός ἦλθε στόν κόσμο γιά νά ἀναιρέσει τά ἀποτελέσματα τῆς πτώσης, στά ὁποῖα ἀνήκουν καί οἱ ἀσθένειες. Αὐτός εἶναι ὁ μόνος Θεραπευτής, ὁ «Ἰατρός τῶν ψυχῶν καί τῶν σωμάτων ἡμῶν». Βέβαια, ἡ ὀλοκληρωτική κατάργηση τῶν ἀσθενειῶν θά γίνει στά Ἐσχάτα, μετά τήν Δευτέρα Παρουσία. Ὡς τότε ὁ Θεός, ἄν καί δέν θέλει τίς ἀσθένειες, τίς ἐπιτρέπει πολλές φορές, ὅταν ἀπ' αὐτές πρόκειται νά προκύψει μεγαλύτερη ὠφέλεια. Γιά τήν θεραπεία μας ὁ Χριστός ἔχει δώσει τήν ἱατρική ἐπιστήμη καί τούς ἱατρούς. Σέ ἔσχατη ἀνάλυση, ἡ διά τοῦ ἱατροῦ θεραπεία εἶναι διά τοῦ Χριστοῦ θεραπεία! Ὡστόσο, μπορεῖ εἴτε νά παρεμβαίνει ὁ ἴδιος καί νά θεραπεύει ὅπου θέλει, εἴτε νά θεραπεύει μέσῳ τοῦ χαρίσματος τῶν ἱαμάτων, πού παρέχει στούς Ἁγίους Του. Ἐτσι, παράλληλα μέ τίς ἱατρικές θεραπείες, ὑπάρχουν τά γνήσια θαύματα καί οἱ θαυματουργικές ἰάσεις. Ὑπάρχουν, ὅμως, καί οἱ ἀπομιμήσεις τους, οἱ ψευδοῖάσεις, οἱ ἀπάτες ἢ οἱ πλάνες τοῦ διαβόλου, ὅπως οἱ «θεραπείες» στόν προτεσταντικό χῶρο.

Πρωτοπρ. Σπυρίδωνος Ν. Λόντου,
Έφημερίου Ζωοδόχου Πηγής οδ. Ακαδημίας
Υποψ. Διδάκτορας Θεολογίας Ε.Κ.Π.Α.

Στό έβραϊκό κείμενο ή πόλη Συχέμ σημαίνει αϋχένας. Άν λάβει σημασία τοπογραφικού όρου, σημαίνει τό διάσελο¹, δηλαδή τήν βουνοπλαγιά, πού ένώννει δύο επάλληλες κορυφές. Δέν είναι όμως ή μόνη περίπτωση, όπου ή όνομασία δέν συνδέεται άμεσα μέ τήν πόλη, άφοϋ σέ μία από τίς άφηγήσεις εκλαμβάνεται ως όνομα περιφέρειας, καθώς αναφέρεται «Σαλήμ, πόλιν Σικίμων»², ένω στους Ο΄ Συχέμ όνομάζεται ό υίός του Έμμώρ³. Η όνομασία τής Συχέμ επιβεβαιώνεται και ιστορικά, καθώς ή βιβλική όνομασία μαρτυρείται σέ όλες τίς έξωβιβλικές πηγές⁴. Αντίθετα μέ άλλες ιστορικές πόλεις τής Π. Διαθήκης, ή Συχέμ δέν διατήρησε τήν όνομασία της στό πέρασμα του χρόνου. Άργότερα καθιερώθηκε ή νέα άραβική όνομασία *Tell Balâtah*, ή σύγχρονη όνομασία τής τοποθεσίας και σέ πρώτη προσέγγιση δέν θυμίζει κάτι από τή σπουδαία ιστορία της.

Πρώτος έντόπισε μέ επιτυχία τήν πόλη ό γερμανός καθηγητής Η. Thiersch, κατά τή διάρκεια περιήγησής του στίς άρχές του περασμένου αιώνα⁵. Πρόκειται για τοποθεσία παρακείμενη στή σύγχρονη παλαιστινιακή πόλη Nablus, άπόσταση 65 χλμ. Β. τής Ίερουσαλήμ, στήν κοιλάδα ανάμεσα στό όρη Γαριζίν και Γαιβάλ⁶, στό όριά της μέ τή γή του Μανασσή. Η Συχέμ βρισκόταν στό διάσελο ανάμεσα

στό δύο αυτά όρη, και κάλυπτε έκταση 40-50 στρεμμάτων. Άκόμη και σήμερα ή όδική άρτηρία, πού έρχεται από τά Ίεροσόλυμα, βρίσκεται νοτιοδυτικά του άρχαιολογικού χώρου μπροστά από τό έλληνορθόδοξο προσκύνημα του Φρέατος του Ίακώβ και συνδέει τήν Nablus ΒΔ μέ τό Balata σέ άπόσταση 1,5 χλμ. ΝΑ. Κατά τήν αρχαιότητα ή σπουδαιότητά της όφειλόταν στό γεγονός, ότι από τήν αρχαία Συχέμ διέρχονταν οι σπουδαιότερες όδικές άρτηρίες. Η αιγυπτιακή όδός των βασιλέων, πού ξεκινούσε από τό νότο και άνέβαινε τήν κεντρική όρεινή ζώνη συναντώντας σπουδαίες ισραηλιτικές πόλεις, όπως τή Χεβρώνα, τήν Ίερουσαλήμ και τή Μπέτ-Σεάν για νά καταλήξει στή Δαμασκό, στή Συχέμ συναντά τήν όδό, πού περνούσε στους πρόποδες του όρους Γαριζίν και συνέδεε τά παράλια μέ τήν κοιλάδα του Ίορδάνη και τή Ραββάθ Άμμών, τό σημερινό Άμμάν τής Ίορδανίας.

Η πλέον πρώιμη αναφορά τής Π. Διαθήκης στή Συχέμ σχετίζεται μέ τήν άφιξη του γενάρχη Άβραάμ μετά από μακρό ταξίδι από τή Μεσοποταμία. Στο Γεν. 12, καταγράφεται ή άφιξη του Άβραμ⁷ και ή καθιέρωση του ιεροϋ μέ θεοφάνεια⁸. Η μακρά πορεία όδήγησε τον Άβραμ στον τόπο Συχέμ και μάλιστα στήν δρϋν τήν ύψηλή⁹. Τή θρησκευτική σημασία τής Συχέμ επέτεινε

καί ἡ μετέπειτα βιβλική ἱστορία. Ἀνάμεσα στά σημαντικότερα γεγονότα τῆς τελευταίας προσμετρᾶται ἡ συνάντηση τοῦ Ἰακώβ μέ τόν Ἡσαῦ¹⁰. Ἡ κατάκτηση τῆς Συχέμ ἀπό τούς υἱούς Ἰακώβ εἶναι ἡ μοναδική, πού μαρτυρεῖται στήν Π. Διαθήκη, ἐνῶ ἡ καταστρατήγηση τῆς συνθήκης ὁδήγησε τόν πατριάρχη Ἰακώβ στή φυγή πρός τή Βαιθίλ¹¹. Πρὶν ἀποχωρήσει ἀπό τή Συχέμ ὁ Ἰακώβ ἀπέθεσε τίς ἐφέστιες θεότητες καί τά κοσμήματα, πού σύλησαν οἱ υἱοί του, κάτω ἀπό μία τερέβινθο¹². Τέλος, ὁ Ἰακώβ, σύμφωνα μέ τό ἱερό κείμενο κληροδότησε τήν πόλη, πού εἶχε ἀποκτήσει μέ πόλεμο ἀπό τούς Ἀμορραίους, στόν ἀγαπημένο του υἱό, τόν Ἰωσήφ¹³. Ἡ στενή σχέση, πού ἀναπτύχθηκε ἀνάμεσα στή Συχέμ καί στούς πατριάρχες τοῦ ἀρχαίου Ἰσραήλ δέν ἔπαυσαν, ἀφοῦ οἱ υἱοί τοῦ Ἰακώβ ἐπισκέπτονταν τήν περιοχή, γιά νά βοσκήσουν τά ποιμνιά τους¹⁴. Τήν περίοδο τῶν Κριτῶν βασιλιάς τῆς πόλης ἀνακηρύχθηκε ὁ Ἀβιμέλεχ¹⁵, ἐνῶ ἐπί βασιλείας Σολομῶντος ἀποτελέσε ἔδρα τοῦ διοικητῆ τῆς περιφέρειας «ἐν ὄρει Ἐφραΐμ»¹⁶.

Ἡ παρουσίαση τῶν βιβλικῶν διηγήσεων γιά τούς Πατριάρχες στή Συχέμ δίνει τήν ἀφορμή νά ἀπαριθμήσουμε διαθήκες, πού

παραχώρησε ὁ Θεός. Ἡ πρώτη ἀπό αὐτές τίς διαθήκες μαρτυρεῖται ἀμέσως μετά τήν ἄφιξη τοῦ Ἀβραάμ στήν Χαναάν. Ἀλλά καί ὕστερα ἀπό τήν ἐπιστροφή τοῦ Ἰακώβ ἀπό τή Μεσοποταμία, ὅπου εἶχε καταφύγει γιά νά ἀποφύγει τή μήνη τοῦ Ἡσαῦ γιά τήν ὑφαρπαγή τῶν πρωτοτοκίων, ὁ πατριάρχης παρουσιάζεται νά ἀνοικοδομεῖ τό θυσιαστήριο, στόν τόπο ὅπου ὁ Ἀβραάμ δέχθηκε τή διαθήκη, πού τοῦ προσέφερε ὁ Θεός μετά τήν ἄφιξη στή Χαναάν. Τό γεγονός αὐτό ἀποτελεῖ ἐπικύρωση τῆς πρότερης διαθήκης, καθῶς αὐτή ἀφοροῦσε στήν αὔξηση τῶν ἀπογόνων καί τή διάθεση τῆς γῆς τῆς Ἐπαγγελίας. Τέλος, ὁ Ἰακώβ διαθέτει στόν Ἰωσήφ ὡς ἡγαπημένο τήν καλύτερη μοῖρα τῆς περιουσίας του, τήν ἐξαίρετη πόλη τῶν Σικίμων. Οἱ ἀρχαιολογικές ἀνασκαφές ἀποκάλυψαν στήν ἱερή περιοχὴ τῆς πόλης ναούς μέ περίβολο, τετράγωνους κεντροποιημένους ναούς καί πυργῶδεις ναούς.

Οἱ διαθήκες ἀποτελοῦν βασική ἔννοια τῆς Βίβλου, καθῶς ἡ ἱστορία τῆς ἀποτελεῖ διαρκή ἐπανάληψη τῆς πρώτης ἐκείνης διαθήκης, πού παραχώρησε ὁ Θεός στόν Ἀβραάμ, κάθε φορά πού ὁ ἐκλεκτός λαός μετά τήν ἀποστασία συνετίξεται καί ἐπανέρχεται στήν πίστη στό Θεό.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Γεν. 48,22. Βλ. καί A.W. Schwarzenbach, Die geographische Terminologie im Hebräischen des Alten Testaments, Leiden 1954, σελ. 22. **2.** Γεν. 33,18. Πρβλ. F.M. Abel, Géographie de la Palestine, τόμ. II: Géographie politique, Paris 1938, σελ. 26. E. Nielsen, Shechem, A Traditio-Historical Investigation, Copenhagen 1955, σελ. 223. L. Wächter, «Salem bei Sichem», ZDPV 84 (1968) 63-72. Βλ. καί Εὐσεβίου Καισαρείας, Περί τῶν τοπικῶν ὀνομάτων τῶν ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ, E. Klostermann (ἐπιμ.), Eusebii Werke, Das Onomastikon, [Die griechischen christlichen Schriftsteller 11.1], τόμ. 3.1, ἐκδ. Hinrichs, Leipzig 1904 (ἐφ' ἑξῆς Εὐσεβίου Καισαρείας, Περί τῶν τοπικῶν ὀνομάτων), σελ. 150: «Συχέμ (Γεν. 12,6) ἢ καί Σίχιμα ἢ καί Σαλήμ». **3.** Γεν. 33,19. 34,2 κ.ἐξ. Βλ. καί Ἰ. Ναυῆ 17,2,7. Οἱ ἀναφορές τῶν ἀπογόνων τοῦ Συχέμ ἐξετάζονται σέ ἰδιαίτερη συνάφεια στή συνέχεια. **4.** στήλη

Khu-Sebek, ἐπιστολές τῆς Amarna, πάπυρος Anastasi I καί ὄστρακα τῆς Σαμάρειας. **5.** H. Thiersch - G. Hölscher, «Reise durch Phönizien und Palästina», MDOG 23 (1904) 34-35. **6.** Ἰ. Ναυῆ 16,5-9. Ἐπίσης, βλ. καί αὐτόθι, 17, 9-18. Α' Παρ. 7,28-29. **7.** Γεν. 12,6°. **8.** Βλέπε Γεν. 8,20. 12,8. 13,4· 18,26. 25. 33,20, ὅπου μαρτυρεῖται ἡ ἀνέγερση θυσιαστηρίων μετά τήν ἐπίσκεψη τοῦ Θεοῦ. **9.** Γεν. 12,6: «ἕως τοῦ τόπου Συχέμ ἐπὶ τήν δρὸν τήν ὕψηλὴν». **10.** Γεν. 33,1-16. **11.** A. Alt, «Die Wallfahrt von Sichem nach Bethel», *Kleine Schriften zur Geschichte des Volkes Israel*, τόμ. I, München 1959, σελ. 77-78. **12.** Γεν. 35,4. Ἡ ταφή τῶν εἰδωλίων ἐπισημαίνεται ὡς ὕψιστη ἀπόδειξη τῆς εὐσέβειας τοῦ Ἰακώβ πρός τό Θεό, βλ. W.O.E. Oesterley - T.H. Robinson, *Hebrew religion: its origin and development*, London 1935, σελ. 23. **13.** Γεν. 48,22. **14.** Γεν. 37,12-13. **15.** Κριτ. 9,6. **16.** Γ' Βασ. 4,8.

Ἀντιφατικές διατάξεις για τίς αποδόσεις δεσποτικῶν ἑορτῶν σέ ἡμέρα Κυριακήν

Διονυσίου Ἀνατολικιώτου,
Δρος μουσικολόγου-τυπικολόγου,
ἐπιμελητοῦ τῶν Διπτύχων

ΛΟΓΙΟΣ ΙΕΡΕΥΣ, ὁ ὁποῖος σέβεται καί μελετᾷ τό Τυπικόν τῆς Ἐκκλησίας, σέ ἐπιστολή του μεταξύ ἄλλων διαπιστώνει τά ἐξῆς: «Ὅταν ἡ ἀπόδοσις τῆς Ὑψώσεως τοῦ τ. Σταυροῦ (21 Σεπτεμβρίου) τυχαίην Κυριακή (ὅπως τό 2014), τό Τυπικόν τοῦ Γ. Βιολάκη (Τ.Μ.Ε.) ὀρίζει ὅτι ἡ *Τιμιωτέρα* δέν στιχολογεῖται καί ὡς δοξαστικό τῶν αἰνῶν ψάλλεται τό τοῦ Σταυροῦ (αὐτό ἀκολουθοῦν καί τά Δίπτυχα). Τό Τυπικόν τοῦ Κωνσταντίνου Πρωτοφάλτου (Τ.Κ.Π.) ὀρίζει τά ἀντίθετα, δηλαδή ὅτι ἡ *Τιμιωτέρα* στιχολογεῖται καί ὡς δοξαστικό τῶν αἰνῶν ψάλλεται τό ἐνδιάτακτο ἐωθινόν. Ἐπίσης τό Τ.Μ.Ε. ἐνῶ στήν παράγραφο “Περί τοῦ Μεγαλύνει ἡ ψυχή μου τόν Κύριον” παραδέχεται καί δικαιολογεῖ τόν Κωνσταντῖνο, ὅμως στήν οικεῖα διάταξι τῆς 21ης Σεπτεμβρίου προτείνει αὐτό πού σημειώθηκε παραπάνω. Ἐδῶ πρέπει νά διασαφηνισθῇ ἔχουμε δύο Τυπικά τῆς Μ τ. Χ. Ἐκκλησίας, καί ἐφαρμόζουμε ὅποιο μᾶς ταιριάζει καί ὅποιο θέλουμε;» Πολλά τά θέματα πού τίγονται ἐδῶ, ἄς τά δοῦμε ἕνα ἕνα.

Κατά τόν 19^ο αἰ. ἐκδόθηκαν 3 ἔντυπα τυπικά τοῦ Οἰκ. Πατριαρχείου, τοῦ 1838, τοῦ 1851 καί τοῦ 1888. Τά δύο πρῶτα συντάχτηκαν ἀπό τόν πρωτοφάλη Κωνσταντῖνο (Βυζάντιο) καί τό τελευταῖο ἀπό τόν

Γ. Βιολάκη. Τό κάθε ἐπόμενο ἐκδόθηκε ὡς διόρθωσι, συμπλήρωσι καί βελτίωσι τοῦ προηγουμένου του. Εἶναι αὐτονόητο ἐπομένως ὅτι κάθε νέα ἔκδοσις ὑπερισχύει τῆς προηγουμένης, καί ἐπομένως δέν τίθεται θέμα ἐπιλογῆς. Ἡ τελευταία ἔκδοσις τοῦ 1888 ἀπό τόν Γ. Βιολάκη (Τ.Μ.Ε.) εἶναι τό μέχρι σήμερα ἐπίσημο γενικό καί ὑποχρεωτικό Τυπικόν τῆς Ἐκκλησίας, καί αὐτό ἀκολουθοῦμε.

Τό Τ.Μ.Ε. στηρίζεται τόσο στό προηγουμένο Τυπικόν τοῦ Κωνσταντίνου ὅσο καί στό Τυπικόν τῆς λαύρας τοῦ Ἁγ. Σάββα (Τ.Α.Σ.) καθώς καί στά λειτουργικά βιβλία τῆς Ἐκκλησίας. Βεβαίως τό τυπικόν δέν εἶναι ἄπαξ παραδεδομένο στήν Ἐκκλησία, ὅπως ἡ Ἁγία Γραφή, δέν εἶναι δόγμα, δέν φέρει τόν χαρακτήρα τοῦ ἀλαθήτου, δέν εἶναι κάτι τό ἀμετάβλητον, ἀλλά εἶναι ὁδηγός σωστῆς χρήσεως τῶν λειτουργικῶν βιβλίων, κουβαλᾷ τίς ἀτέλειες τῶν ἀνθρωπίνων ἔργων καί ἔχει τήν δυναμική τῆς ἐξελίξεως καί προσαρμογῆς στίς ἀνάγκες τῆς Ἐκκλησίας. Καί ὅπως στή σύγχρονη νομική ἐπιστήμη γίνεται δεκτό ὅτι μπορεῖ νά ὑπάρχουν ἀντισυνταγματικές διατάξεις ἀκόμη καί μέσα στό σύνταγμα μιᾶς χώρας, ἔτσι καί στόν ἄλλο τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως γίνεται κάποιες φορές λόγος γιά παράτυπες διατάξεις,

πού μπορεί να υπάρχουν ακόμη και μέσα στο κάθε τυπικό.

Αυτές οι συζητήσεις και έρευνες σε καμμία περίπτωση δεν μειώνουν την μεγάλη αξία του Τ.Μ.Ε. και τον σεβασμό με τον οποίο πρέπει να το αντιμετωπίζουμε και να το τηρούμε. Αλλά γι' αυτά τα θέματα έχει γίνει λόγος έκτενης σε παλαιότερα άρθρα της στήλης, και ως εκ τούτου δεν χρειάζεται να επαναλάβω ήδη γνωστές θέσεις. Η εξέταση άλλων πηγών και η βελτίωση τυχόν ατελειών του Τ.Μ.Ε. γίνεται όχι με σκοπό την ακύρωσή του, αλλά αντιθέτως για την βελτίωση κάποιων ελλείψεων του (π.χ. λόγω του νέου ημερολογίου) με βάση την παράδοση και τα πορίσματα της έπιστημης. Ύστερα από αυτά τα γενικά και απαραίτητα, διότι είναι προϋποθέσεις σωστής έρμηνείας και κατανόησης του τυπικού, ας έρθουμε και στα ειδικότερα έρωτήματα για την απόδοση δεσποτικών έορτών σε ημέρα Κυριακή. Σχετικά με τό δοξαστικό των αίνων τά πράγματα είναι σαφή· τό ισχύον Τ.Μ.Ε. (Προθεωρία §32) όρίζει τό δοξαστικόν της έορτής και παραλείπει τό ενδιάτακτον έωθινόν. Όποιαδήποτε διαφορετική διάταξι του προγενεστέρου Τ.Κ.Π. δεν ισχύει, διότι διωρθώθηκε από τον Γ. Βιολάκη. Παρόμοιες διατάξεις συναντούμε και σε μοναστηριακά τυπικά, έπομένως τό Τ.Μ.Ε. έδω δεν καινοτομεί.

Γιά την στιχολογία της «Τιμιωτέρας» τά πράγματα δεν είναι ούτε σαφή ούτε απλά. Χρειάστηκε να γίνη ειδική έρευνα, για να διαπιστωθή τί συμβαίνει και ποϋ ακριβώς έγκαιται τό πρόβλημα. Λόγω έλλείψεως χώρου δεν θά παραθέσω έδω λεπτομερως όλη την έρευνα, αλλά μόνον τά κυριότερα σημεία και συμπεράσματα αυτής. Οι δεσποτικές έορτές, των όποιων ή απόδοσις μπορεί να τύχη εν Κυριακή είναι όλες κι

όλες τέσσερις: Ύψωσις, Χριστούγεννα, Φωτα, Μεταμόρφωσις. Στην §29 της Προθεωρίας τό Τ.Μ.Ε. αναφέρει τά έξής: «Έν ταϊς αποδόσεσι δέ των δεσποτικων έορτων, και εν Κυριακή έτι αν τύχωσι, φάλλεται μόνον ή θ' ώδή αυτων άνευ του Τήν τιμιωτέραν, πλήν της αποδόσεως του Σταυρου (ιδ' Σεπτ.) και της Μεταμορφώσεως κατά τό Τυπικόν του Κωνσταντίνου (ίσως διά τον λόγον ότι ουκ έχουσι μεγαλυνάριον)». Η διάταξι αυτή είναι ένα από τά πιό ασθενη σημεία του Τ.Μ.Ε. για πολλούς λόγους και φέρει έμφανή σημάδια ότι υπάρχουν λάθη από αντιγραφή, από παρερμηνεία, ίσως και από τυπογραφική άβλεψία· διότι δεν μπορεί να διατυπώνεται μία διάταξι τυπικου για τίς αποδόσεις των δεσποτικων έορτων εν Κυριακή (εδω συγκεκριμένα ή παράλειψι της «Τιμιωτέρας» στον όρθρο) και άμέσως στην συνέχεια να εξαίρουονται οι μισές περιπτώσεις! Η ύπάρχει μία τέτοια γενική διάταξις ή δεν ύπάρχει.

Τό προγενέστερο Τυπικόν του Κωνσταντίνου (Τ.Κ.Π.) στην συγκεκριμένη περιπτωσι δεν εϋνοεί τίς διατάξεις του Τ.Μ.Ε. Ειδικότερα τό Τ.Κ.Π. στην α' έκδοσί του (τό έτος 1838) όρίζει ρητως σε όλες τίς αποδόσεις δεσποτικων έορτων εν Κυριακή ότι πρώτα στιχολογείται ή «Τιμιωτέρα» και μετά φάλλεται ή θ' ώδή της έορτής, όπως είναι άλλωστε και ή αρχαία τάξις. Κατά την β' έκδοσί του (τό 1851) τό Τ.Κ.Π. στην γενική διάταξι «περι των Κυριακων» έχει έκτενη υποσημείωσι (σ. 3), την όποια λαμβάνει από παλαιότερο κείμενο και στην όποια όρίζεται ότι σε κάθε απόδοσι δεσποτικής και θεομητορικής έορτής εν Κυριακή πρέπει πρώτα να στιχολογείται ή «Τιμιωτέρα» και κατόπιν ή θ' ώδή της έορτής.

Ἡ ἀρχαίσιτική σύνταξι τῆς ὑποσημειώσεως αὐτῆς σέ συνδυασμό μέ μία ἐνδεχομένως βιαστική ἀνάγνωσί της καί ἡ γνωστή ἐλλιπής καί ἀσαφής διατύπωσι στίς καθ' ἡμέραν διατάξεις τοῦ Τ.Κ.Π. τοῦ 1851, φαίνεται ὅτι παρέσυραν τόν Γ. Βιολάκη καί τούς συνεργάτες του σέ παρερμηνεῖα, μέ ἀποτέλεσμα νά νομίσουν ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος ὑπονοεῖ ὅτι στίς ἐν Κυριακῇ ἀποδόσεις τῶν δεσποτικῶν ἐορτῶν δέν φάλλεται ἡ «Τιμιωτέρα»· δηλαδή «κατάλαβαν» τό ἀντίθετο ἀπό τό πραγματικό νόημα. Κατόπιν ἡ σαφής διάταξι τοῦ Κωνσταντῖνου ὅτι στίς ἀποδόσεις τῆς Ὑψώσεως καί τῆς Μεταμορφώσεως φάλλεται ἡ «Τιμιωτέρα» ἐξελέγηθη ὡς ἐξαίρεσι τοῦ «κανόνος» (!), καί μάλιστα ἔγινε προσπάθεια νά βρεθοῦν ἀστήρικτες δικαιολογίες γιά τίς δῆθεν ἐξαίρεσεις. Ἀπό παρερμηνεῖα δημιουργήθηκε μία ἀκόμη καινοφανής τυπική διάταξι· δέν εἶναι ἄλλωστε ἄγνωστο τό φαινόμενο στήν ἐξέλιξι τῆς λατρείας μας. Σέ παρόμοιες αἰτίες ὀφείλεται ἡ ἀποσιώπησι τῶν ἀρμοδίων στίχων πρό τῶν τροπαρίων τῶν κανόνων τῶν δεσποτικῶν ἐορτῶν, καί ἡ ἐκ παλαιῶν χρόνων παράλειψι τῶν Δόξα Καί νῦν στά ἐξαποστειλάρια τοῦ ὄρθρου.

Τελικῶς τό σωστό εἶναι σέ ὅλες τίς περιπτώσεις ἀποδόσεων ἐν Κυριακῇ δεσποτικῶν καί θεομητορικῶν ἐορτῶν νά στιχολογῆται πρῶτα ἡ «Τιμιωτέρα» καί κατόπιν ἡ θ' ὠδή τῆς ἐορτῆς. Τό Τυπικόν Βιο-

λάκη ἐδῶ περιέπλεξε τά πράγματα λόγω ἀτυχῶν συμπτώσεων παρερμηνείας καί τυπογραφικῶν ἀβλεψιῶν. Ἐπίσης ἀντιφάσκει καί πρός τόν ἑαυτό του, ἀφοῦ στήν μέν Προθεωρία ὀρίζει «Τήν τιμιωτέραν» γιά τήν ἀπόδοσι τῆς Ὑψώσεως, ἀλλά τήν παραλείπει στήν εἰδική διάταξι τῆς 21ης Σεπτεμβρίου. Ἐπόμενο εἶναι αὐτά τά λάθη, οἱ συγχύσεις καί οἱ ἀντιφάσεις νά περάσουν τόσο στά Δίπτυχα ὅσο καί στά ἄλλα ἐτήσια τυπικά βοηθήματα.

Ἐπομένως εἶναι σχετικά εὐκόλο νά εφαρμοστῆ τουλάχιστον αὐτό πού ὀρίζεται στήν προθεωρία τοῦ Τ.Μ.Ε., δηλαδή νά στιχολογῆται ἡ «Τιμιωτέρα» στίς ἐν Κυριακῇ ἀποδόσεις τῆς Ὑψώσεως καί τῆς Μεταμορφώσεως. Εἶναι δύσκολο νά ὀριστῆ τό ἴδιο καί γιά τίς ἀποδόσεις τῆς Χριστοῦ γεννήσεως καί τῶν Φώτων, διότι πρέπει κάθε φορά νά ἐξηγῶ ἀναλυτικῶς στά Δίπτυχα ποιά εἶναι ἡ ὀρθή τάξις καί γιατί, καί νά παραθετῶ σέ ὑποσημείωσι ὅλη σχεδόν τήν ἐν λόγω ἔρευνα, πρᾶγμα ἀδύνατον. Πρέπει στή μελλοντική ἀναθεώρησι ἢ μᾶλλον ἀνασύνταξι τοῦ Τυπικοῦ τῆς Μ. Ἐκκλησίας τό σημεῖο αὐτό νά διορθωθῆ καί νά ὀρισθῆ τό ὀρθό γιά ὅλες τίς ἐν Κυριακῇ ἀποδόσεις τῶν δεσποτικῶν ἐορτῶν (δηλ. νά στιχολογῆται πρῶτα ἡ «Τιμιωτέρα» καί μετά ἡ θ' ὠδή αὐτῶν), ὅπως ἀκριβῶς ἀναφέρει καί ὁ μακαριστός Κων. Παπαγιάννης στό «Σύστημα Τυπικοῦ» (ἐκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας).

Ἀποστολικοί Κανόνες (α΄)

Παναγιώτη Μπούμη,
Όμ. καθηγητοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Προλεγόμενα

Πρὶν ἀπὸ πολλὰ χρόνια στό περιοδικό *Ἐπίσκεψις*, ὄργανο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, εἶχαν κατά σειρά καταχωριστεῖ οἱ ἀπόψεις τοῦ Ἀρχιμ. Βαρθολομαίου Ἀρχοντῶνη (νῦν Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου), τοῦ ὑπογραφομένου καί τοῦ κ. Χρ. Γιανναρά σχετικῶς μέ τό φλέγον τότε θέμα τῆς κωδικοποιήσεως τῶν ἱερῶν κανόνων. Σ' αὐτήν τήν καταχώριση εἶχε γραφτεῖ: «Ἐπιφύλαξιν ὡς πρὸς τήν δυνατότητα ταχείας κωδικοποιήσεως τῶν κανόνων ἐξέφρασεν ὁ Δρ Π. Ἰ. Μπούμης, ὁ ὁποῖος γράφει ὅτι “ἡ κωδικοποίησις τῶν Κανόνων τῆς Ἐκκλησίας καί ἡ χρησιμοποίησις τοῦ κώδικος τούτου ἀντί τοῦ “Συντάγματος” τῶν Ράλλη-Ποτλῆ ἢ τοῦ “Πηδαλίου” τῶν Ἀγαπίου-Νικοδήμου νομίζομεν ὅτι εἶναι πρόωρος. Ἀπαιτεῖ μεγάλην ἐρμηνευτικήν προεργασίαν” (βλ. περιοδικόν “Θεολογία”, 1970, σ. 463). Τήν ἐρμηνευτικήν προεργασίαν θεωρεῖ ἀπαραίτητον δεδομένου “ὅτι ὅταν ἀκολουθῆ τις πιστῶς τούς κανόνας διὰ τῆς ἀνευρέσεως καί τῶν ἐν αὐτοῖς περιεχομένων λεπτοτάτων διακρίσεων καθὼς καί τῆς χαρακτηριστικῆς αὐτοῦ ἐκκλησιαστικῆς διακριτικότητος, διαπιστώνει καί τήν μεταξὺ τούτων καί πρὸς τήν Ἀγ. Γραφήν ὑπάρχουσαν συμφωνίαν καί ἐνότητα”» (*Ἐπίσκεψις*, Ἄρ. 22-12.1.1971).

Πράγματι ὑποστήριζα καί ὑποστηρίζω αὐτό, ἐπειδὴ οἱ ἱεροὶ κανόνες ἔχουν πλοῦτο νοημάτων πού εἶναι πολὺ δύσκολο –ἂν ὅχι ἀδύνατο– νά ἀποδοθεῖ καί νά κωδικοποιηθεῖ, ἂν προηγουμένως δέν ἔχει προηγηθεῖ ἐνδελεχῆς καί ἀναλυτικῆ ἐρμηνεία τοῦ κειμένου τους καί δέν ἔχουν διερευνηθεῖ, ἀποδοθεῖ καί καταγραφεῖ ὅλες οἱ πτυχές τοῦ περιεχομένου τους (νοημάτων, λέξεων). Διαφορετικά θά κινδυνεύομε νά «χάσουμε» βασικὲς ἔννοιες καί ἀρχές αὐτῶν καί τελικῶς νά στερηθοῦμε τῶν ὑποδείξεων καί λύσεων πού μᾶς παρέχουν στά διαφορα προβλήματα ἐμφανῶς ἢ καί ὑποδηλωτικῶς.

Δυστυχῶς, ἢ μᾶλλον εὐτυχῶς, δέν περιγράφεται οὔτε περιορίζεται τό βάθος καί τό πλάτος τους. Ὁ πλοῦτος τους εἶναι ἀνεξάντλητος, γιὰ νά μὴν ποῦμε ἀνεξερεύνητος ἀκόμη, ὅπως ἄλλωστε «ἀνεξερεύνητες εἶναι καί οἱ βουλές τοῦ Θεοῦ» (πρβλ. Ρωμ. 11,33-34, Ἐφεσ. 3,8 κ.ἄ.). Αὐτά μᾶς ὑπενθυμίζουν ἐκεῖνα πού ἔχουμε γράφει καί παλαιότερα στό «Κανονικό Δίκαιο»: Ὅσο περισσότερο τέλειος ἢ βασικός εἶναι ἓνας νόμος, ὅσο περισσότεροι τόν ἔχουν ψηφίσει, ὅσο περισσότερες φορές καί κατά περιόδους ἔχει ἐπαναψηφιστεῖ (ὅπως π.χ. συμβαίνει μέ τά ἄρθρα ἐνός Συντάγματος), τόσο περισσότερο εἶναι ὑποχρεωμένος ὁ

έρμηνευτής του νόμου στηρίζεται και να έμμένει στο γράμμα του νόμου, παρά στην υποτιθέμενη θέληση του νομοθέτη. Όσο περισσότερο υπερστορικό είναι ένα κείμενο, τόσο περισσότερο είμαστε υποχρεωμένοι να εφαρμόζουμε την υπερστορική έρμηνεία (τήν κατά γράμμα, τήν αντικειμενική).

Τήν άποψη αυτή ενισχύουν και τα δύο των G. Radbruch – K. Zweigert λεγόμενα: «Ο νόμος δεν έχει ένα μοναδικό άνθρωπο ως δημιουργό. Είναι μάλλον τό προϊόν τής συμπράξεως πολλών ανθρώπων, ήτοι τής υπηρεσίας του Υπουργείου, ή όποια συντάσσει τό σχέδιο, των μελών τής Κυβέρνησης και των βουλευτών... οί πολυάριθμοι αυτοί όμως άνθρωποι είναι δυνατόν υπό τίς ίδιες λέξεις του νόμου να έδωσαν ένα πολύ διαφορετικό νόημα. Και έάν άποδεδειγμένα όλοι έδωσαν τό ίδιο νόημα, όμως αυτό δεν θά ήταν δεσμευτικό για τόν έρμηνεύοντα νομικό. Γιατί γι' αυτόν ό νόμος δεν είναι ή κοινή θέληση των συντακτών του νόμου, των μελών τής Κυβερνήσεως και των βουλευτών, αλλά ή θέληση τής Πολιτείας (του κράτους-πολιτών), ή όποια δεν συνδέεται (δέν συμπίπτει) μέ τή θέληση, τήν όποια ήθελαν να προσδώσουν στο νόμο κάποια μεμονωμένα πρόσωπα»¹. Στα προηγούμενα οί ίδιοι προσθέτουν και τά έξής: «Μόνο τό ίδιο τό περιεχόμενο του νόμου άποφασίζει... Έτσι ή νομική έρμηνεία κατατάσσεται σέ μία σειρά άλλου είδους έρμηνειών, οί όποιες, όπως αυτή, ... έρευνούν τό νόημα που υπάρχει μέσα στο ίδιο τό δημιούργημα του πνεύματος, άδιαφόρως έάν αυτό τό νόημα τέθηκε από κάποιον ένσυνειδήτως. Γιατί έγκνεται στή μυστηριώδη δύ-

ναμη τής ανθρώπινης δημιουργίας τό να προσδίδει στα δημιουργήματά της μιά βαθύτερη σημασία, από ό,τι ό ίδιος ό δημιουργός τους φαντάζεται»².

Τήν άποψη αυτή ενισχύει και ό καθηγητής τής Νομικής K. Engisch, ό όποιος παρατηρεί: «Πολύ εύστοχα λέει ό Andre Gide στο έργο του Paludes: "... έκείνο που μέ ενδιαφέρει περισσότερο είναι ακριβώς αυτό που πρόσθεσα χωρίς να τό ξέρω - αυτό τό μέρος του άσυνειδήτου που θά ήθελα να τό ονομάσω μέρος του Θεού... Άς περιμένουμε τήν αποκάλυψη των πραγμάτων από παντού, τήν αποκάλυψη των έργων μας από τό Κοινό»³. Γι' αυτό και προσθέτει ό ίδιος: «Έδώ και μερικές δεκαετίες ή λεγομένη αντικειμενική (κατά γράμμα) θεωρία έρμηνείας αρχίζει να παίρνει τό προβάδισμα, και μάλιστα σέ μία προφανώς παράλληλη πορεία μέ τή συνταγματική και τή δημοκρατική αρχή»⁴. Άν αυτά ισχύουν για τά ανθρώπινα κείμενα, πολύ περισσότερο ισχύουν για τά θεία κείμενα, όπως είναι ή Άγία Γραφή και οί θείοι και ιεροί κανόνες. Σύμφωνα μέ τή θεωρία-αρχή αυτή και έπειδή έκτός των άλλων τά κανονικά κείμενα εκφράζουν και τή βούληση του Θεού (που είναι ανεξιχνίαστη) και τή βούληση του πληρώματος τής Έκκλησίας (τό όποιο άποτελούν πολλοί, ζώντες και θενωτες), γι' αυτό κλίνουμε προς τήν κατά γράμμα ή αντικειμενική ή υπερστορική έρμηνεία.

Στό σημείο αυτό μπορούμε να αναφέρουμε και μία άλλη διάκριση στην έρμηνευτική, ή όποια όμιλεί για άλλα δύο είδη ή μεθόδους έρμηνείας ενός νομικού ή κανονικού κειμένου. Αυτές είναι ή συσταλτική και ή διασταλτική έρμηνεία.

Ἐνῶ δηλ. μέ τήν πρώτη περιορίζουμε, «συστέλλουμε», τήν ἔννοια, τό περιεχόμενο μιᾶς λέξεως ἢ προτάσεως τοῦ κειμένου, ἀντιθέτως στή δεύτερη, στή διασταλτική, ἐπεκτείνουμε - «διαστέλλουμε» τήν ἔννοια αὐτῶν τῶν προτάσεων ἢ λέξεων, ὥστε νά συμπεριλάβουν καί ἄλλες περιπτώσεις, νά ἔχουν εὐρύτερο πεδίο ἐφαρμογῆς. Π.χ. ἡ λέξη Ἀπόστολος μπορεῖ νά ἔννοεῖ τούς δώδεκα Ἀποστόλους, ἀλλά μπορεῖ καί τούς ἐβδομήκοντα.

Μετά τά ἀνωτέρω μποροῦμε συναφῶς νά σημειώσουμε καί τά ἑξῆς: Ὁ ἐρμηνευτής πρέπει νά ἔχει ὑπ' ὄψει του ὅτι εἶναι δυνατόν ἕνα θεῖο κείμενο νά δέχεται περισσότερες τῆς μιᾶς ἐρμηνείες. Εἶναι π.χ. δυνατόν σ' ἕνα χωρίο νά ἔχει δοθεῖ μία ἐρμηνεία, ἡ ὁποία ἦταν γιά μία ὀρισμένη ἐποχή. Ἐτσι τό ἐνόησαν καί ἔτσι τό ἐφάρμοσαν οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἴσως διότι ἔτσι ἔπρεπε νά γίνει ἐξ αἰτίας τῶν τότε περιστάσεων καί κινδύνων. Ἴσως διότι αὐτήν τήν ἐρμηνεία ἐπέτρεπαν τό ἐπίπεδο τῆς διανοητικῆς μορφώσεως τῶν ἀνθρώπων καί ὁ βαθμός τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοργανώσεως. Ἐπομένως, δέν θά μείνει ὁ ἐρμηνευτής μόνο σ' αὐτήν τήν παραδοθεῖσα ἐρμηνεία, ἀλλά ἔχει τή δυνατότητα, σύμφωνα μέ τίς ἀνωτέρω προϋποθέσεις καί χάριν τῶν συγχρόνων κοινωνικῶν μεταβολῶν ἢ ἐπιστημονικῶν ἐξελίξεων, νά χωρήσει καί σέ ἄλλη ἐρμηνεία.

Αὐτό ἀκριβῶς ὅμως τό φαινόμενο, αὐτή ἡ δυνατότητα, πρέπει νά τόν κάνει ἐπιφυλακτικό καί νά μήν εἶναι ἀπόλυτος. Πρέπει δηλαδή νά δίνει τή νέα ἐρμηνεία μέ τήν προϋπόθεση ὅτι καί αὐτή ἴσως νά ἀνταποκρίνεται στήν ἐποχή του, ἀλλά νά μήν ἀνταποκρίνεται σέ μία ἄλλη ἐποχή, μελλοντική, μέ νέες γνώσεις καί δυνατότητες. Ἡ ἴσως ἡ ἐρμηνεία του αὐτή δέν θά ἐξαντλεῖ τό περιεχόμενο τοῦ θεῖου κειμένου, τό ὁποῖο μπορεῖ νά ἐξαντλήσει μία ἄλλη ἐποχή, ἢ ἔστω ἀπό τό ὁποῖο θά μπορεῖ νά ἀντλήσει ὁ ἐρμηνευτής μιᾶς ἄλλης ἐποχῆς. Γι' αὐτό, προκειμένου νά μήν ἀποδίδεται πλήρως τό νόημα (δηλ. ὅλες οἱ ἔννοιες) ἑνός κειμένου, ἐπιβάλλεται νά μήν ἐπιχειρεῖται κατά λέξη μετάφρασή του, γιατί αὐτό δέν θά εἶναι μετάφραση, ἀλλά μᾶλλον ἀντικατάσταση, τ.ἔ. παραχάραξη τοῦ κειμένου. Καί γι' αὐτό τουλάχιστον ἐπιβάλλεται, ὅταν μεταφράζουμε ἕνα θεῖο κείμενο, παραλλήλως πρός τή μετάφραση νά θέτουμε καί τό πρωτότυπο. Καί γι' αὐτό ἰσχυρίζομαστε ὅτι δέν μποροῦμε νά προβοῦμε σέ μία κωδικοποίηση τῶν ἱ. κανόνων, ἄν προηγουμένως δέν ἐξαντλήσουμε τήν ἀπόδοση ὅλων τῶν ἐννοιῶν τοῦ κειμένου τους. Καί ὅπως δέν μποροῦμε νά κωδικοποιήσουμε τήν Ἁγία Γραφή, ἔτσι ἀναλόγως δέν μποροῦμε νά τό πράξουμε καί γιά τούς κανόνες.

(Συνεχίζεται)

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. G. RADBRUCH – K. ZWIGERT, *Einführung in die Rechtswissenschaft*, Stuttgart 1964¹¹, σελ. 251.
2. Ὅπ. π., σελ. 251.
3. K. English - Μετάφρ. Δ. Σπινέλλη, *Εἰσαγωγή στή νομική σκέψη*, Ἐκδ. Ἐθνικῆς Τραπέζης, Ἀθήνα 1981, σελ. 108.
4. Ὅπ. παρ., σελ. 111.

Πίναξ Ὑποψηφίων πρὸς Ἀρχιερατείαν...

(Κάποιες σκέψεις ἐνὸς ἐγγάμου
συλλειτουργοῦ τους)Πρωτ. Κωνσταντίνου Καλλιανοῦ,
Ἐφημ. Ἱ. Ν. Ἁγίου Παντελεήμονος Σκοπέλου, Ἱ. Μ. Χαλκίδος

Στοὺς προσφιλεῖς μου ἀδελφούς,
πού ἀναμένουν τὴν
τῆς Ἀρχιερατείας Διακονίαν.

Κάθε φορά πού θά λάβω τό τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ «Ἐκκλησία», τό ἐπίσημο, δηλαδή, δελτίο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, καί θά δῶ δημοσιευμένο τόν Κατάλογο τῶν νέων προσώπων πού συγκαταλέγονται μεταξύ τῶν ὑποψηφίων πρὸς Ἀρχιερατείαν, εἰλικρινά μιλῶ, κοιτάζω τά ὀνόματα αὐτῶν τῶν νέων ἀνθρώπων καί προσπαθῶ, πίσω ἀπό αὐτά νά ἀναχνιεύσω τίς Μορφές τους, νά προσέξω τά πρόσωπά τους, νά προσεγγίσω τόν ψυχισμό τους – ὅσο μοῦ εἶναι δυνατό – νά σταθῶ σιμά τους καί ν' ἀφουγκραστῶ τὴν ἀγωνία καί προσμονή τους... Γιατί γνωρίζω πολύ καλά πῶς σ' αὐτό τό ὄνομα ἔχουν ἐπενδυθεῖ ὄνειρα καί ἐνθουσιασμός, προσδοκίες καί μιὰ τόσο ἐπώδυνη, σταυρική θά τὴν ἔλεγα, ἀναμονή... Μιὰ ἀναμονή πού κυοφορήθηκε στά χρόνια τῶν σπουδῶν τους, ἴσως καί νωρίτερα, κι ἄρχισε ν' αὐξάνεται, ὅσο τά χρόνια περνοῦσαν. Ἀναμονή δηλαδή, πού μπορεῖ νά κρατήσῃ μιὰ ὀλόκληρη ζωὴ... Ἀναμονή πού κάποτε πληγώνει, ἄλλοτε γίνεται μάθημα μέγιστο καί σέ ὀρισμένες φορές μιὰ μαρτυρική ὁδός, πού ὡστόσο κάποτε, ὀδηγεῖ

καί στὴν ἀγιότητα. Γιατί ὁ κάθε ὑποψήφιος πρὸς Ἀρχιερατείαν, πού ἀσφαλῶς εἶναι ἄγαμος κληρικός, ὅταν ἀρχίζει τὸν ὄντως ἀνηφορικό του δρόμο (καί ἐξάπαντος μοναχικό – «ἐγὼ καί ὁ Θεὸς ἐσμέν» (βλ. Γεροντικόν) πρεσβεύει σέ ἓνα στόχο: στό νά διακονήσῃ τὴν Ἐκκλησία. Κι ἐφ' ὅσον ἡ Ἐκκλησία τοῦ δίδει αὐτό τό δικαίωμα, ἀφοῦ πληροφορηθεῖ «τά τυπικά καί οὐσιαστικά προσόντα» του, κι ἐκεῖνος ἔχει τό ἀναφαίρετο δικαίωμα νά περιμένει τὴν κλήση, ὅπως συμπεριληφθεῖ στὴν μερίδα τῶν ὑποψηφίων. Καί μπορεῖ νά περάσῃ ὅλη του τὴ ζωὴ περιμένοντας. Μπορεῖ νά φτάσῃ ἴσαμε τὴν θύρα νά εἰσέλθῃ στὸν τῆς Ἀρχιερωσύνης βαθμὸ καί τὴν τελευταία στιγμή νά ἐπιστρέφῃ «εἰς τά ἴδια». Ὅπως μπορεῖ καί νά βρεθεῖ καί ἐντὸς τοῦ Νυμφῶνος, νά ἐνδυθεῖ τό ὠμόφορο καί νά κρατήσῃ τὴν ποιμαντική ράβδο, «Ἀρχιερεὺς γενόμενος». Ὅλα εἶναι ἐνδεχόμενα.

Ὡστόσο, πὺ πολὺ στέκομαι σ' αὐτοὺς πού ἀναμένουν... Σ' αὐτοὺς πού γαλβανίζουν καθημερινά τὴν ψυχὴ τους μέ τὴν προσδοκία. Γιατί κι αὐτὸ ἔχει τὴ γοητεία του. Κι ἔχει τὴ γοητεία του, γιατί μοιάζει μέ τὴν παραμονὴ κάθε μεγάλης γιορτῆς. Π.χ. τῶν Χριστουγέννων, τῆς Ἀναστάσεως κ.λ.π. Ἀναμένεις τό γεγο-

νός, προετοιμάζεσαι, εἶσαι σέ κατάστα-
ση συναγερμού, ἀγρύπνιας, γιατί περι-
μένεις... Περιμένεις νά εισοδεύσεις στή
γιορτή, στήν πασχάλια χαρά. Κι ἐδῶ
χρειάζεται κανένας νά σταθεῖ «μέ λογι-
σμό καί μ' ὄνειρο» καί νά προσπαθήσει
νά μελετήσῃ πολύ προσεκτικά τά
πράγματα. Μέ λίγα λόγια, νά κοιτάξῃ
νά δεῖ τά ὠφέλη πού κομίζει αὐτή ἡ
προσδοκία, αὐτό τό ἐνατένισμα πρὸς τή
θύρα. Γιατί τότε βιώνεται περισσότερο
τό, «γεννηθῆτω τό θέλημά Σου...», τότε
ζυγιάζονται περισσότερο τά πράγματα
καί φανερώνεται, μέρα μέ τή μέρα, πιό
φωτεινό καί στέρεο τό θέλημα τοῦ Θεοῦ
στή ζωή του. Καί τοῦτο, ἐπειδὴ Ἐκεῖνος
ἔχει τόν πρῶτο καί ἔσχατο λόγο καί
γνωρίζει τί εἶναι ψυχωφέλιμο καί τί ὄχι.
Καί τό πληροφορεῖ. Ἄρκει ὁ ἀποδέκτης
νά ἔχει ἀνοιχτή τήν ψυχή του καί νά πα-
τάει γερά σ' ἐκεῖνο πού λέγανε οἱ
Προφῆτες: «λάλει, [Κύριε], κι ὁ δοῦλος
σου ἀκούει» (Α' Βασ. 3, 11). Γιατί συμ-

βαίνει καί τό ἀντίθετο: ἀντιπαλαίει δη-
λαδῆ, ὁ κληρικός τό θέλημα τοῦ Θεοῦ
καί ἀνθρωπαρέσκως κινούμενος προ-
βάλλει τό δικό του θέλημα. Προσδοκᾷ
στήν φιλοτιμία τῶν ἐκλεκτόρων του καί
ἀναμένει... Μόνο πού αὐτή ἡ ἀναμονή
διαιρεῖ τήν ψυχή του, καθὼς παραμερί-
ζει τό θέλημα τοῦ Θεοῦ καί στηρίζεται
στὶς ὑποσχέσεις τῶν ἀνθρώπων. Γιατί ὁ
ποιμένας, πρέπει νά γνωρίζουμε, μιὰ
ἐπιλογή ἔχει: νά διακονεῖ καί νά ὑπομέ-
νει. Κι αὐτοὶ οἱ ἀδελφοί καί πατέρες, οἱ
ἐγγεγραμμένοι στόν Πίνακα πρὸς Ἀρχιε-
ρατεῖαν ὡς μοναχοί πρωτίστως γνωρί-
ζουν κι ἀπό ὑπομονή, ἀλλά καί Ποιόν
διακονοῦν. Μέ λίγα λόγια σέ Ποιόν
ἀφιερῶθηκαν. Μακάριοι οἱ εισοδεύ-
ντες στόν τῆς Ἀρχιερωσύνης ἔγκοπο
στίβο, ἀλλά καί τρισμακάριοι ὅσοι περι-
μένουν τήν κλήση μέ ὑπομονή, σιωπή
καί καρτερία. Ἔνα εἶναι τό βέβαιο: ὅτι
ὁ μισθός τους θά τοὺς δοθεῖ ἀπό ἄλ-
λου...

Ἐκκλησία καί τεχνολογία: «διλήμματα» καί «ἐρωτήματα»

Ἀρχιμ. Χερουβεΐμ Βελέτζα,
Ἱεροκήρυκος τῆς Ἱ. Μ. Κερκύρας καί Παξῶν

ΑΦΟΡΜΗ γιά τίς ἐπόμενες σκέψεις ἔδωσε τό ἐρώτημα πού θέτει ἡ συντακτική ἐπιτροπή τοῦ περιοδικοῦ «Ἐφημέριος» στή 2^η σελίδα τοῦ τεύχους Νοεμβρίου 2014, γιά τήν σχέση τῆς Ἐκκλησίας μέ τήν τεχνολογία καί ποιιά προσέγγιση θά μπορούσε νά ὑπάρξει, γιά τήν εἰσβολή τῆς μετανεωτερικότητας καί τόν κίνδυνο ἑνός «Ἀρμαγεδδῶνα», γιά τήν ὑπεύθυνη στάση τῶν κληρικῶν καί τήν διαλεκτική ἀνάμεσα στήν τεχνολογία καί τήν ποιμαντική θεολογία, γιά τήν δυσκολία τῆς Ἐκκλησίας νά ἀγνοήσει τόν κόσμο ἢ νά ἀπορροφηθεῖ ἀπό τίς εὐκολίες καί τίς ψευδαισθήσεις, καί τέλος γιά τήν a-priori ἀποδοχή τῆς τεχνολογίας ὡς «θέσφατο» καί τήν ἐπικινδυνότητα τῆς ἐπικυριαρχίας της στό πρῖν καί στό τώρα. Στήν προσπάθεια νά ἀπαντηθοῦν τά ἐρωτήματα καί τά διλήμματα πού τίθενται, καθίσταται ἐπιτακτική ἡ ἀνάγκη νά ἀποσαφηνιστοῦν ἀρκετά θεολογικά ζητήματα, τά ὁποῖα προκύπτουν ἀκόμα καί ἀπό τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο διατυπώνονται οἱ θέσεις, τά ἐρωτήματα καί τά διλήμματα τοῦ ὡς ἄνω κειμένου.

Τό κύριο ἐρώτημα, ἂν θέλαμε νά συνοψίσουμε σέ μία πρόταση τό ὡς ἄνω κείμενο, δέν ἀφορᾷ στό σύνολο τῆς τεχνολογίας, ἀλλά στήν διαδικτυακή ἐπι-

κοινωνία: κατά πόσο εἶναι ἀπαραίτητη γιά νά φέρει κοντά τόν ἕνα μέ τόν ἄλλο, κατά πόσο ἡ κατάχρησή της ἀπειλεῖ τόν ἄνθρωπο καί ποιιά πρέπει νά εἶναι ἡ ποιμαντική ἀντιμετώπιση τοῦ ζητήματος. Ἡ ἀπάντηση, θά μπορούσε νά εἶναι ἐξ ἴσου ἀπλή: Ἡ τεχνολογία, καί εἰδικότερα ἡ διαδικτυακή ἐπικοινωνία, εἶναι ἕνα ἀνθρώπινο ἐργαλεῖο, ὅπως ὁ τροχός, ὁ ἠλεκτρισμός, τό μαχαῖρι. Ἡ φύση τῆς τεχνολογίας, ὡς ἐφαρμοσμένη γνώση, εἶναι καλή, ἐνῶ σέ πνευματικό ἐπίπεδο δέν εἶναι οὔτε ἀγαθοεργός οὔτε καταστροφική ἀλλά ἀδιάφορη, ὅπως ἐπίσης καί ἡ φύση κάθε ὑλικοῦ πράγματος (ἀκόμα καί ἡ διαδικτυακή ἐπικοινωνία ἐπιτυγχάνεται μέ τήν χρήση τῆς ὕλης, καθότι συνίσταται στήν ἐγγραφή δεδομένων σέ μαγνητικά μέσα καί τήν διαβίβαση αὐτῶν μέσω τῆς κίνησης φωτονίων ἢ ἠλεκτρονίων σέ ἀγωγούς καί μέσω τῶν ραδιοκυμάτων). Ἡ χρήση τῆς διαδικτυακῆς ἐπικοινωνίας, ὅπως κάθε ἐργαλείου, δέν τήν καθιστᾷ καλή ἢ κακή, ἀλλά ἡ προαίρεση τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἐκεῖνη ἡ ὁποία ὑπαγορεύει τήν ἀγαθὴ ἢ τήν πονηρὴ χρήση τους καί ὁδηγεῖ σέ καλές ἢ κακές πράξεις μέ ἀνάλογες συνέπειες. Ὁ χριστιανός, ὡς ἄνθρωπος ἐν τῷ κόσμῳ ἀλλ' οὐχί ἐκ τοῦ κόσμου, δέν ἀντιδιαστέλλεται ἀπό τόν κόσμο ἀλλά

ἀπό τό κοσμικό φρόνημα, δηλαδή ἀπό τήν προαίρεση ἢ ὁποία κινεῖται ἐναντίον τῆς ἀγάπης καί τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ. Ἐπομένως, ὁ χριστιανός δέν φοβᾶται καί δέν δαιμονοποιεῖ οὔτε τήν ὕλη οὔτε τήν τεχνολογία· χρησιμοποιοῖ τήν διαδικτυακή ἐπικοινωνία στόν βαθμό πού διευκολύνει τήν διαπροσωπική ἐπικοινωνία, γνωρίζει τά ὄριά της καί δέν τήν χρησιμοποιοῖ γιά αὐτοπροβολή, κουτσομπολιό, κατάκριση, γιά ἀνήθικους ἢ ἐγκληματικούς σκοπούς. Ἄρα, ἡ (διαδικτυακή) τεχνολογία αὐτή καθαυτή δέν ἀποτελεῖ ποιμαντικό πρόβλημα, ὅπως δέν ἀποτελεῖ ποιμαντικό πρόβλημα ὁ τροχός ἢ τό μαχαίρι· ἡ δέ κατάχρησή της, ὅπως κάθε ἀμαρτία ὡς προϊόν τῆς ἀνθρώπινης προαίρεσης, εἶναι ζήτημα ποιμαντικῆς τοῦ προσώπου καί ὄχι κοινωνιολογίας τῆς θρησκείας.

Ἀναφορικά μέ τά ἐπί μέρους ζητήματα πού θέτει τό κείμενο τοῦ ἐρωτήματος, καταρχήν προβληματίζει ἡ διπολική –μανιχαΐστική θεώρηση τῆς τεχνολογίας (συμπεριλαμβανομένης τῆς διαδικτυακῆς ἐπικοινωνίας) ὡς προϊόντος τοῦ κόσμου, καί ἐπομένως ὡς ἐναντίον στήν Ἐκκλησία καί στήν πνευματική ζωή τοῦ χριστιανοῦ, ἡ ὁποία μάλιστα κινούμενη μέ πνεῦμα μακιαβελικό «πού βάζει στήν ἄκρη τόν τρόπο γιά τήν ἐκπλήρωση κάποιου σκοποῦ (ἔργου)», ἀπειλεῖ τόν ἄνθρωπο μέ πνευματικό καί φυσικό ἀφανισμό. Ἡ φιλοσοφική αὐτή τάση κυριαρχεῖ στά ἐρωτήματα τῆς νεότερης ἐποχῆς, ἀρχῆς γενομένης ἀπό τό γνωστό δίλημμα τοῦ Λούθηρου ἐάν σώζει ἡ πίστη ἢ τά καλά ἔργα, τήν καταδίκη τοῦ Γαλιλαίου καί τήν περίφημη φράση «κι ὅμως, ἡ γῆ γυρίζει», καί φτάνοντας στίς «ἀπολογητικές» μελέτες τοῦ

20^{οῦ} αἰῶνα (ἀκόμα καί ἀπό ὀρθόδοξους θεολόγους) καί συχνά στήν ἐκ προοιμίου δαιμονοποίηση τῆς τεχνολογίας. Οἱ ἐκφράσεις περί πνευματικοῦ καί πολιτισμικοῦ Ἀρμαγεδδῶνα, περί ἀπορρόφησης τῆς Ἐκκλησίας ἀπό τά τεχνολογικά ἐπιτεύγματα καί περί μελλοντικοῦ ἀφανισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἐνδεικτικές ὄχι μόνο τῆς τάσεως αὐτῆς ἀλλά καί τοῦ φόβου τόν ὁποῖο αὐτή προξενεῖ.

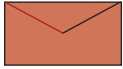
Ἡ ρίζα κάθε τέτοιου εἴδους παρανόησης βρίσκεται στήν σύγχυση τῶν ἐννοιῶν «σάρκα» καί «πνεῦμα» καί στήν θεώρησή τους ὡς νά ἀφοροῦν στήν παρουσία ἢ μή τῆς ὕλης. Ἡ ὕλη ὅμως, ὡς δημιουργημα τοῦ Θεοῦ δέν μπορεῖ νά εἶναι κάτι τό κακό ἢ νά ἀντιστρατεύεται τόν πνευματικό κόσμο. Στήν διδασκαλία τοῦ Εὐαγγελίου καί τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας οἱ ὄροι αὐτοί προσδιορίζουν τό σαρκικό φρόνημα καί τό ἀντιδιαστέλλουν ἀπό τό κατά Θεόν· μέ τό ἴδιο περιεχόμενο νοεῖται καί ὁ «κόσμος», ὅταν ἀντιπαραβάλλεται στήν Ἐκκλησία ἢ στήν κατά Θεόν ζωή. Ἐπομένως ἄλλο ἢ σάρκα ὡς ὕλη, τήν ὁποία ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός ὑμνεῖ, γιὰτί προσελήφθη καί τιμήθηκε ἀπό τόν ἴδιο τόν Θεό καί ἔγινε ἐργαλεῖο τῆς σωτηρίας μας, καί ἄλλο τό ὕλικό - σαρκικό φρόνημα, τό ὁποῖο καταδικάζουν ἀπερίφραστα ὅλοι οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπίσης, ἄλλο ὁ κόσμος ὡς δημιουργία καλή λίαν, καί ἄλλο τό κοσμικό φρόνημα.

Ἡ τεχνολογία, ὡς ἐφαρμογή τῆς ἀνθρώπινης γνώσης, ἀποτελεῖ προϊόν τοῦ κόσμου στόν ὁποῖο ζοῦμε καί ὄχι τοῦ κοσμικοῦ φρονήματος. Ἡ φύση τῆς τεχνολογίας τῆς ἐπικοινωνίας εἶναι ἀγαθή, ἄσχετα ἐάν ἡ προαίρεση ὅσων τήν χρη-

σιμοποιοῦν δύναται νά ὀδηγήσει σέ ὀλέθρια ἀποτελέσματα. Ὁ ὄλεθρος, ἐπομένως, δέν ὀφείλεται στίς «μηχανές», ὅπως προσπάθησαν νά δείξουν πολλές χολυγουντιανές ταινίες τῶν τελευταίων δεκαετιῶν τοῦ 20^{οῦ} αἰῶνα, ἀλλά στόν ἄνθρωπο πού τίς χειρίζεται. Ἀπό τήν στιγμή πού ἡ τεχνολογία ἀποτελεῖ ἄψυχο, ἄβουλο καί μὴ αὐτενεργοῦν ἄνθρώπινο δημιούργημα, τό νά θεωρεῖ κανεῖς αὐτήν ὡς ὄντοτητα μέ βούληση, ἀδίστακτη καί μέ καταστροφικές διαθέσεις ἀπό τή μία, καί ἀπό τήν ἄλλη νά προβληματίζεται γιά τούς τρόπους «προσέγγισης» καί «διαλεκτικῆς» μέ τό θεριό, ἀποτελεῖ μᾶλλον μετατόπιση τοῦ κέντρου βάρους τοῦ θεολογικοῦ λόγου ἀπό τό πρόσωπο στήν μαζοποίηση-παγκοσμιοποίηση, στήν κυρίαρχη δηλαδή ιδέα τῆς μετανεωτερικότητας, τήν ὁποία ὁ συντάκτης τοῦ ἐρωτήματος θέτει ἀπέναντι ὡς πρός τήν Ἐκκλησία (μέ νεωτερικούς, ὅπως εἶδαμε, ὄρους), ἐνῶ ἄλλοι θεολόγοι ἐκφράζονται ὡς θιασῶτες αὐτῆς.

Ὁ χριστιανός ἀποτελεῖ σῶμα Χριστοῦ, καί ὡς σῶμα Χριστοῦ δέν διαλέγεται μέ τά δημιουργήματά του (τεχνολογία) ἀλλά μέ τόν Δημιουργό του. Ὡς σῶμα καί μέλος Χριστοῦ ἐστιάζει στήν σημασία τοῦ ἀνθρώπινου προσώπου, τό ὁποῖο ἔχει βούληση, ἐλευθερία καί λογική, καί ζεῖ σέ ἀέναη ἀγαπητική σχέση μέ τόν Χριστό καί μέ τόν πλησίον. Μία τέτοια σχέση, κατά τήν ὁποία «πάντες ἐν Χριστῷ εἰς ἐσμέν» (πρβλ. Γαλ. 3.28), συνίσταται στήν ἀλληλοπεριχώρηση τῶν προσώπων, τῶν κατ' εἰκόνα καί καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ, καί βρίσκεται πάνω ἀπό τήν ἀτομοκεντρική θεώρηση τῆς νεωτερικότητας ἢ τήν ἰσοπεδωτική τῆς παγκοσμιοποίησης. Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ εἶναι λόγος καινός καί ἀκαινοτόμητος, δέν χρήζει ἀνανέωσης ἢ ἐπαναδιατύπωσης οὔτε στήν κεραία. Καί ἐάν κάποιος ἀπό τούς χριστιανούς, τώρα ἢ κάποτε, εἶδαν μέ κάπως λάθος τρόπο τό Εὐαγγέλιο, ἢ Θεολογία δέν χρήζει ἀνανέωσης, ἀλλά ἐπιστροφῆς «ἐπί τάς πηγάς τῶν ὑδάτων».

Κύριε Διευθυντά,
τίς τελευταίες έόρτιες ήμέρες του άγ. δωδεκαημέρου είδαμε –μέσω τών πρακτορείων έκκλησιαστικών ειδήσεων– σέ κάποιες άπό τίς μητροπόλεις τής Έκκλησίας τής Έλλάδος νά τελείται «Μέγας Πανηγυρικός Έσπερινός» τό άπόγευμα τής παραμονής τών Χριστουγέννων στους καθεδρικούς Ναούς μέ τή συμμετοχή όλου του ίεροϋ κλήρου. Έπειδή νόμιζα ότι ό έσπερινός τής έορτής έχει τελεστεί τό πρωί συναπτά μέ τή λειτουργία του Μεγ. Βασιλείου μπορείτε νά μέ ενημερώσετε πού προβλέπεται αυτή ή τάξη; (Καί βέβαια δέν άναφέρομαι σέ περιπτώσεις κανονικής τέλεσης του έσπερινου τό άπόγευμα).

Εύχαριστώ για τό χρόνο σας
Πρεσβ. Κωνσταντίνος Μακράκης
Ί. Μ. Καρπενησίου

* * *

Ό συνεργάτης μας κ. Δ. Άνατολικιώτης, ύπ' όψιν του όποιου θέσαμε τήν έρώτηση άπήντησε τά άκόλουθα:

«Η έρώτησι του ίερέως είναι πολύ καλή, αλλά δυστυχώς δέν είμαι έγώ άρμόδιος νά άπαντήσω. Πρέπει νά άπευθύνη τό έρώτημά του στίς έκκλησίες εκείνες πού έτέλεσαν αυτόν τόν έόρτιο έσπερινό, διότι έννοεί ό έρωτών, άν καταλαβαίνω καλά (άπό τήν διευκρίνισί του ότι δέν άναφέρεται σέ περίπτωση κανονικής τέλεσης του έσπερινου), ότι έτέλεσαν μία

άκολουθία πού δέν προβλέπεται άπό τό Τυπικόν τής Έκκλησίας. Δέν μπορώ όμως νά τό ξέρω αυτό μετά βεβαιότητας, ούτε γνωρίζω σέ κάθε περίπτωση τί έτελέσθη καί πώς».

Γιά τό«Χαμένο
Εύαγγέλιο»

Κύριε Διευθυντά,

εύρεία δημοσιότητα έλαβε μέσω διεθνών ειδησεογραφικών πρακτορείων ή είδηση ότι «βρέθηκε τό χαμένο εύαγγέλιο» σύμφωνα μέ τό όποιο ό Ίησους είχε νυμφευθεί τήν Μαρία Μαγδαληνή μέ τήν όποία μάλιστα έκανε καί δύο παιδιά! Στην πραγματικότητα πρόκειται για ένα κείμενο χρονολογηθέν τόν 6^ο αιώνα τό όποιο έγράφη στην άραμαϊκή γλώσσα καί φυλασσόταν στό Βρετανικό Μουσείο, εκδόθηκε δέ τόν περασμένο μήνα στίς ΗΠΑ άπό τούς Simcha Jacobovici καί Barrie Wilson μέ τόν προκλητικό τίτλο “The Lost Gospel: Decoding the Ancient Text That Reveals Jesus’ Marriage to Mary the Magdalene”. (Τό Χαμένο Εύαγγέλιο: Άποκωδικοποιώντας τό άρχαίο κείμενο πού άποκαλύπτει τόν γάμο του Ίησϋ μέ τήν Μαρία τήν Μαγδαληνή). Η σπουδή μέ τήν όποία τά μέσα ενημέρωσης χαρακτηρίσαν τό εκδοθέν κείμενο σάν «χαμένο εύαγγέλιο» χωρίς νά διερευνηθεί ή ακρίβεια του τίτλου, δημιούργησαν τήν έντύπωση ότι άνήκει σέ εκείνα πού ή

Ἐκκλησία μας ἔχει χαρακτηρίσει «ἀπόκρυφα» ἢ «ψευδεπίγραφα». Ὅρισμένοι ἀπό τούς συγγραφεῖς αὐτῶν τῶν κειμένων ἐπιδίωκαν νά συμπληρώσουν τά κενά τῶν θεόπνευστων διηγήσεων τῆς Καινῆς Διαθήκης ὅσον ἀφορᾷ στό βίο τῆς Παναγίας λόγου χάρη, ἢ τοῦ Χριστοῦ, μέ πληροφορίες πού ἐνδιέφεραν τούς πιστούς χωρίς νά ἔχουν ιδιαίτερη θεολογική σημασία μέ τήν ἔννοια τῶν νοημάτων πού ἀπορρέουν ἀπό αὐτές. Πρόκειται ἐπομένως γιά κείμενα τά ὁποῖα ἐκφράζουν ἀπλῶς τίς ἀπόψεις τῶν συντακτῶν τους, ὀρισμένα περιέχουν κάποια στοιχεῖα δευτερεύουσας σημασίας καί σέ καμία περίπτωση δέν θέτουν ἐν ἀμφιβόλῳ τήν παράδοση καί τήν διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας μας.

Σέ ἀνακοινώσεις ὁμως εἰδικῶν ἐπιστημόνων πληροφορηθήκαμε περαιτέρω ὅτι τό ἐν λόγω «χαμένο εὐαγγέλιο» δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά μία συριακή μετάφραση τοῦ γνωστοῦ μυθιστορήματος «Ἰωσήφ καί Ἄσενέθ» τό ὁποῖο περιέχεται στήν «ἐκκλησιαστική ἱστορία τοῦ Ζαχαρία τοῦ Ρήτορα». Μέρος αὐτῆς τῆς ἱστορίας εἶναι καί ὁ γάμος τοῦ πατριάρχη Ἰωσήφ μέ τήν Ἄσενέθ, θυγατέρα Αἰγύπτου ἱερέα τῆς Ἡλιουπόλεως. Σκοπός τοῦ κειμένου ἦταν νά ἐρμηνεύσει καί νά ἐπιλύσει τό πρόβλημα τοῦ γάμου ἑνός ἑβραίου πατριάρχη μέ μία μή ἑβραία κατά παράβαση τῶν βιβλικῶν ἐντολῶν. Οἱ συγγραφεῖς τοῦ δῆθεν «χαμένου εὐαγγελίου» ἰσχυρίζονται ὅτι ἀλληγορικά γίνονται λόγος γιά τόν Ἰησοῦ καί τήν Μαγδαληνή, πράγμα τό ὁποῖο ἀμφισβητεῖται ἀπό τούς εἰδικούς μέ πολύ ἰσχυρά ἐπιχειρήματα. Τό μυθιστόρημα αὐτό, γραμμένο ἀρχικά στήν ἑλληνική γλῶσσα, ἔγινε ἀπό μακροῦ ἀντικείμενο ἐνδελεχοῦς με-

λέτης καί μάλιστα ὑπάρχει καί στό διαδίκτυο. Γιά τό λόγο αὐτό δέν δόθηκε σημασία στήν συριακή του μετάφραση ἀπό τούς ὑπεύθυνους τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου. Ἡ πλειοψηφία τῶν ἐρευνητῶν δέχεται ὅτι τό κείμενο εἶναι ἰουδαϊκό μέ χριστιανικές ἐπιρροές. Σέ κάθε περίπτωση δέν πρόκειται γιά κάποιο «χαμένο εὐαγγέλιο» ἀλλά –ὅπως ἔχει ἤδη τονιστεῖ– γιά ἕνα κείμενο ἤδη γνωστό τό ὁποῖο ἔχει ἀναλυθεῖ ἐπαρκῶς καί μάλιστα στήν ἀρχική του μορφή.

Κατόπιν αὐτῶν εἶναι φυσικό νά διερωτηθεῖ κάποιος τόσο γιά τήν δυσανάλογη δημοσιότητα πού δόθηκε διεθνῶς στό δῆθεν «εὐαγγέλιο» ὅσο καί γιά τόν ἐν πολλοῖς παραπλανητικό τρόπο μέ τόν ὁποῖο ἐνημερώνεται συχνά ἡ διεθνῆ κοινή γνώμη γιά ζητήματα σχετικά μέ τήν παράδοση καί τήν διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας. Διότι βεβαίως λίγοι θά προστρέξουν στούς εἰδικούς ἐπιστήμονες γιά νά ἐκτιμήσουν τήν πραγματική σημασία εἰδήσεων ὅπως αὐτή.

Τά τελευταῖα χρόνια, παραμονές Χριστουγέννων ἢ Πάσχα, βλέπουν τό φῶς τῆς δημοσιότητας ἐκδόσεις ἢ προβάλλονται ταινίες μέ ἐκδηλο ἀντιχριστιανικό προσανατολισμό. Δέν εἶναι τυχαῖο τό γεγονός ὅτι οἱ συγγραφεῖς αὐτοῦ τοῦ βιβλίου συνέδεσαν τίς «ἀποκαλύψεις τους μέ τόν περιβόητο Κώδικα ντά Βίντσι. Ἡ ἔλλειψη παιδείας καί ἡ περιέργεια διευκολύνουν τήν –ἔστω καί προσωρινή– ἀπήχηση αὐτῶν τῶν βιβλίων ἀλλά οἱ πραγματικές ἀνάγκες τῶν ἀναγνωστῶν ἢ θεατῶν δέν γίνονται σεβαστές καί ἀργά ἢ γρήγορα ἀποκαλύπτεται ἡ εὐτέλεια τῶν σκοπῶν πού ἐξυπηρετοῦν.

Εὐχαριστῶ γιά τήν φιλοξενία,
Γεώργιος Ἀθ. Τσοῦτσος

- «Όσιος Εὐγένιος ὁ Αἰτωλός καί αἱ Σχολαί τῶν Ἀγράφων κατά τήν Τουρκοκρατίαν», Καρπενήσιον, 7-9 Ὀκτωβρίου 2011, Σύνδεσμος «Εὐγένιος ὁ Αἰτωλός», τόμοι Α΄ καί Β΄.

Τόν χρόνο πού πέρασε κυκλοφορήθηκαν σέ δύο τόμους τά Πρακτικά τοῦ Ἐπιστημονικοῦ Συνεδρίου, τό ὁποῖο πραγματοποιήθηκε ἀπό 7 ἕως 9 Ὀκτωβρίου 2011 στό Καρπενήσι, μέ τήν εὐθύνη τοῦ Συνδέσμου «Εὐγένιος ὁ Αἰτωλός», τήν εὐλογία τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Καρπενησίου κ. Νικολάου, τήν ἐπιμέλεια τοῦ γεραροῦ φιλολόγου Παναγιώτου Βλάχου καί μέ τήν εὐκαιρία τῆς συμπληρώσεως πενήντα ἐτῶν ἀπό τῆς ιδρύσεως τοῦ Συνδέσμου. Στό Συνέδριο ἐκεῖνο ἀκούστηκαν πολύ ἐνδιαφέρονται γιά τήν ἐποχή, τά πρόσωπα καί τό τεράστιο ἔργο πού ἐπιτελέσθηκε τότε ἀπό τόν ὄσιο Εὐγένιο τόν Αἰτωλό, κληρικό καί λόγιο, ἀπό τούς σημαντικότερους διδάχους τοῦ Γένους, ὁ ὁποῖος γεννήθηκε τό 1597 στό Μ. Δένδρο τῆς Αἰτωλίας, ἀπό ὅπου καταγόταν καί ὁ Ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλός. Νέος εἰσήλθε στήν Ἱ. Μ. Βλοχοῦ στό Ἀγρίνιο καί τό 1615 χειροτονήθηκε διάκονος στήν Ἱ. Μ. Τατάρνας. Μαθήτευσε κοντά στόν Παῖσιο Μεταξά καί τόν Θεόφ. Κορυδαλλέα, ἐξέχουσες πνευματικές μορφές τῆς ἐποχῆς. Παρέμεινε γιά λίγο στήν Ἱ. Μ. Ἐηροποτάμου στόν Ἄθω καί τό 1619 χειροτονήθηκε πρεσβύτερος στήν Ἱ. Μ. Σινᾶ ἀπό τόν τότε Πατριάρχη Ἀλεξανδρείας Κύριλλο Λούκαρι. Μετά τόν τραγικό θάνατο ἐκείνου δίδαξε στήν εὐρύτερη ὄρεινή περιοχή τῆς πατρίδας του, ἀπό τήν Ἄρτα, τό Μεσολόγγι καί τό Αἰτωλικό ὡς τά Βραγγιανά καί τό Καρπενήσι. Τό 1645 ἴδρυσε στήν πρωτεύουσα τῆς Εὐρυτανίας Ἀνώτερη Σχολή, ὅπου δίδαξε ἐπί δέκα ἕξι χρόνια. Τό γεγονός αὐτό ἐντάσσεται θεωρητικά στήν παράδοση πού ὑπῆρχε ἀπό παλαιά στόν τόπο ἀλλά καί στά γενικότερα πνευματικά αἰτήματα τῆς περιόδου τοῦ 17^{ου} αἰ. Τό 1661 ἴδρυσε κατόπιν αἰτήσεως τῶν κατοίκων τῶν Μ. Βραγγιανῶν στά Ἄγραφα Σχολή, πού λειτουργοῦσε στό ἐκκλησάκι τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς στή Γοῦβα, τό γνωστό ὡς Ἐλληνομουσεῖον τῶν Ἀγράφων, τό ὁποῖο διέθετε τεράστια βιβλιοθήκη, πού ἀργότερα ὅμως ἐξανεμίσθηκε. Ἐκεῖ, ἐκτός ἀπό αὐτόν, δίδαξαν καί ἄλλοι σημαντικοί διδάσκαλοι τῆς ἐποχῆς. Χρημάτισε σχολάρχης τῆς ὡς τό 1673. Ἐκοιμήθη τήν 1^η Αὐγούστου 1682 καί ἀγιοκατατάχθηκε ἀκριβῶς τριακόσια χρόνια μετά, τό 1982. Ἡ μνήμη του ἐορτάζεται στίς 5 Αὐγούστου. Οἱ Σοφ. Δημητρακόπουλος, Χαρ. Καρανάσιος, π. Γ. Εὐθυμίου, Β. Κύρκος, Μ. Μαμασοῦλα, Κων. Τσιώλης, Κ. Α. Παπαδόπουλος, Ἄπ. Γλαβίνας, Πολ. Κούρεντα, Ἄθ. Παλιούρας, Κλ. Κουτσούκης, Δ. Φαλλῆς, Ἄν. Μαυρομύτης, Μ. Παναγιωτοπούλου, Ἄν. Παπαμιχαήλ-Κουτρούμπα, Μ. Γκιόλιας, Κ. Π. Χαραλαμπίδης,

ὁ ἡγούμενος τῆς Ἰ. Μ. Τατάρνης π. Δοσίθεος καὶ ὁ Ἱερομ. Πατάπιος, Γέρων τοῦ Ἱ. Κελλίου Ἀγ. Ἀκακίου Σκήτης Καυσοκαλυβίων, εἶναι μερικοὶ μόνον ἀπὸ ἐκείνουσ πού συμμετείχαν καὶ προσέφεραν τὴ γνώση τους στό Συνέδριο γιά τόν Ὅσιο, τό ἔργο καὶ τὴν ἐποχὴ του.

○ *Μητροπολίτου Κορωνείας Παντελεήμονος Καθρεπτίδου: Μέ ὄραμα καὶ τόλμη. Ἐκδόσεις Ἀρμός, Ἀθήνα 2014.*

Νέα ἐπιλογή ἀπὸ τίς ὀμιλίεσ πού, κατὰ τὴν ἐπὶ τριακονταετία διακονία του ὡς ἱεροκῆρυκος ἐκφωνήθηκαν στόν Ἱ. Μητροπολιτικό Ναό τῶν Ἀθηνῶν, παρουσιάζει κυρίως καὶ στό νέο του βιβλίο, μέ τόν προκλητικό πνευματικά αὐτόν τίτλο ὁ συγγραφεύς, ἡ φωνὴ καὶ ὁ λόγος τοῦ ὁποίου μᾶς συνοδεύει πάντοτε μέ συγκίνηση. Ὁ χαρακτηρισμός «προκλητικός» ταιριάζει ἀπόλυτα, ἄς μᾶς ἐπιτραπεῖ νά πιστεύουμε, στοὺς τελευταίους καιρούς, κατὰ τοὺς ὁποίους ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλη καταπίπτουν οἱ μάσκεσ τῆσ συμβατικότητασ, τοῦ βολέματος, τῆσ ἔλλειψησ πνευματικότητασ, θέλησησ καὶ ἀγωνιστικότητασ. Προκλητικός ὡς ἰδέα καὶ ἔκφραση. Στηρίζεται, ὅπως στίσ πρῶτεσ κιόλασ ἀράδεσ τοῦ βιβλίου γράφει ὁ Σεβασμιώτατοσ, στήν διατύπωση «ὄσο τά βήματά μας ἀκολουθοῦν τά ἴχνη τοῦ προηγουμένου ἡμῖν Ἰησοῦ, μποροῦμε νά προχωροῦμε μέ “ὄραμα καὶ τόλμη”» καὶ εἶναι πάντοτε καίριος καὶ ἐπίκαιροσ, ἀφοῦ σέ ἐποχές πνευματικῆσ ξηρασίασ φέρει ἐνώπιον καθενὸσ ἱστορία δύο χιλιετιῶν καὶ σύνθημα πολὺ μά πολὺ ἀπλό ἀλλὰ καταλυτικό: τίποτε δέ μᾶσ φοβίζει ἄν προπορεύεται ἐμπρός μας ὁ Χριστόσ. Αὐτέσ οἱ λέξεισ, τό περιεχόμενο τῶν ὁποίων συνιστᾶ τόν πυρῆνα τῶν κειμένων πού περιέχει ὁ τόμοσ, θυμίζουν ἀρχὴ παιᾶνα. Προσδίδουν παλμό καὶ ἐνθουσιασμό γιά νά ἐκμεταλλευθοῦμε τὴν ἐλευθερία πού μᾶσ προσφέρεται ἀπὸ τό γνήσιο καὶ πάντοτε πρωτοπόρο πνεῦμα τῆσ Ἐκκλησίασ, τό ὁποῖο ἀδηλὴσ προέλευσησ κέντρα πεισματικά καὶ ὑπουλα μάχονται. Μέ τὴ γνώριμη σαφήνεια, εὐγένεια καὶ ποιητικότητα τοῦ λόγου του, τὴν πρωτοτυπία τῶν εἰκόνων, τὴν κυριολεξία τῶν ἐκφράσεών του, τὴν ἀφθαστη ἐμπειρία του καὶ, βεβαίωσ, τό κηρυκτικό τάλαντό του, ὁ συγγραφεύσ χαρίζει νέεσ σελίδεσ γιά περισκεψη, δράση καὶ πνευματικὴ ἀπόλαυση.

○ *Ὁ πατέρας μας. Οἰκονόμοσ πάπα-Δημήτριοσ Κων. Βαστάκησ, Ἱεροδιδάσκαλοσ-Ἱεροεθνομάρτυσ. Εὐλαβική ὀφειλὴ τῶν παιδιῶν του Κωνσταντίνου, Μιχαήλ, Αἰκατερίνησ, Ἰωάννου καὶ Ἄννησ. Ἀθήνα 2014.*

Ὡσ συνήγοροσ στίσ σκέψεισ πού ἐκτέθηκα προηγουμένωσ ἔρχεται τό βιβλίο τῆσ οἰκογενείασ παπα-Δημήτρη Βαστάκη νά θυμίσει σέ ὄλουσ, ὅτι ἡ ἱστορία δέν εἶναι ἀνιαρό μάθημα ἀλλὰ τρόποσ νά ἐθιζόμαστε στήν ὀρθὴ ἐκτίμηση γεγονότων καὶ καταστάσεων τῆσ καθημερινῆσ ζωῆσ, τά ὁποῖα ἀποκαλύπτουν καὶ ὄραμα καὶ τόλμη καὶ μαρτύριο καὶ θυσία σέ μικρέσ κοινωνίεσ καὶ ἀπλοὺσ ἀνθρώπουσ, πού ζοῦν ἢ ἔζησαν κοντά μας καὶ δέν ἔθαψαν τό τάλαντο τῆσ παραβολῆσ ἀλλὰ τό ἔξαργύρωσαν μέ προοπτικὴ τόν οὐρανό, πρὸσ τόν ὁποῖο κοιτοῦν οἱ ἐλεύθεροὶ καὶ οἱ γενναῖοι. Στό βιβλίο αὐτό ἡ οἰκογένεια τοῦ παπα-Δημήτρη θυμᾶται καὶ τιμᾶ τόν γενάρχη τησ, τόν

παπά και δάσκαλο, τόν φλογερό πατριώτη, πού συνέλαβαν τά στρατεύματα κατοχής στό Μεγάλο Χωριό Εύρυτανίας και τόν ἔριξαν παρανάλωμα σέ φλεγόμενο σπίτι στό Μικρό Χωριό παραμονή Χριστουγέννων τοῦ 1942, «τότε, πού και οἱ Ἄγγελοι σκέπασαν τά πρόσωπά τους μέ τίς δύο παλάμες τῶν χειρῶν τους γιά νά μπορέσουν νά ψάλουν τόν χαρμόσυνο ὕμνο: Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῶ...». Βιβλίο - ιστορική μαρτυρία, φλογερή κατάθεση ψυχῆς, μάθημα ἠθους, ἀκλόνητης πίστεως, ὁδοδείκτης πραγματικῆς ἐθνικῆς παράδοσης. Βιβλίο Ἀγάπης!

○ Παπαδάκη Λουκᾶ Δ.: Ὁ Δέκατος Τρίτος Ἀπόστολος. Πράξεις Μελετίου Μεταξάκη. Ἡράκλειο 2014.

Ἐντυπωσιακό σύγγραμμα, ἀποτέλεσμα μακροχρόνιων κόπων και ἔρευνῶν, γιά ἓνα πολυσυζητημένο πρόσωπο τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἀλλά και τῆς Ὀρθοδοξίας γενικότερα, ἀφοῦ, ἐκτός ἀπό Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν, ὑπῆρξε Μητροπολίτης τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀμερικῆς, Οἰκουμενικός Πατριάρχης, και βεβαίως Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας. Ἡ μελέτη στηρίζεται, ἐκτός ἀπό τήν μακροσκελῆ βιβλιογραφία, σέ ἀρχεῖα, ἐφημερίδες, περιοδικά, εἰδικές ἐκδόσεις, ιστορικά και γενικά βοηθήματα και ἐγκυκλοπαιδεῖες. Βιβλίο - ποταμός, ὀκτακοσίων πενήντα σελίδων. Τά περιεχόμενα μοιράζονται σέ ἑπτὰ κεφάλαια, ἀντίστοιχα μέ τούς σταθμούς τῆς ζωῆς τοῦ βιογραφουμένου (Α' 1871-1888: Κρήτη, Β' 1889-1900: Ἱεροσόλυμα - Ντιγιαρμπασίρ - Ἱεροσόλυμα, Γ' 1900-1909: Ἱεροσόλυμα - Κωνσταντινούπολη, Δ' 1910-1918: Κύπρος, Ε' 1918-1920: Ἀθήνα, ΣΤ' 1921-1923: Νέα Ὑόρκη - Κωνσταντινούπολη, Ε' 1924-1935: Ἀλεξάνδρεια). Ἀκολουθοῦν σελίδες «Ἀντί Ἐπιλόγου», «Ἐξοδος» και «Παράρτημα» μέ τόν Ἀπόλογο τοῦ Μελετίου Μεταξάκη και κείμενα ἐπί αὐτοῦ. Πρόκειται γιά ἰδιόχειρο ἔγγραφο τοῦ ἱεράρχη, στό ὁποῖο δίδει συνοπτικά στοιχεῖα γιά τήν ζωή, τίς σπουδές, τή δράση του, και καταγράφει τήν ἰδεολογία του, ὑπεραμύνεται τῶν πολιτικῶν του ἐπιλογῶν, ἀνασκευάζει τίς ἐναντίον του κατηγορίες, ἀποτελεῖ δηλαδή ἱστορικό στοιχεῖο μέ ἰδιαίτερη σημασία γιά τή σύγχρονη θεώρηση ἐποχῆς ἀπό τίς δυσκολότερες και τίς κρίσιμότερες τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας γενικῶς και τῆς Ὀρθοδοξίας εἰδικῶς. Ἡ ὕλη συμπληρώνεται μέ σημαντικό ἀριθμό φωτογραφιῶν ἀπό τή ζωή και τή δράση τοῦ βιογραφουμένου. Ὁ συγγραφεύς ἀπλώνει τό κείμενό του ἀνετα και ἀνεπιτήδευτα, μέ σαφήνεια και προσωπικό ὕφος. Ὁ ὄγκος τοῦ βιβλίου δέν «πτοεῖ» τόν ἀναγνώστη. Ἀντιθέτως τόν προκαλεῖ στή γνώση τῶν γεγονότων τῆς ἱστορικῆς περιόδου, στήν ὁποία ἐξελίσσεται ἡ πολυσχιδῆς δραστηριότητά του, ζηλευτή γενικῶς, εἴτε θετικά εἴτε ἀρνητικά ἀντιμετωπίζεται, ὀλικῶς ἢ μερικῶς ὁ Μελέτιος. Τό διάβασμα ἀπνευστί και τό χάρηκα γιά τή γνώση, τήν σαφήνεια, τό προσωπικό ὕφος και τόν κόπο τοῦ συγγραφέα. Μέ στενοχώρησε ὅμως ἡ χρήση παλαιῶν κειμένων κατά τό μονοτονικό σύστημα. Δέν ἔχουμε τό δικαίωμα νά ἀλλοιώνουμε τά ἱστορικά ἔγγραφα. Εἶναι πολύ δύσκολη ἡ ἔκδοση τόσο ὕλικου τοῦ εἴδους, ἀλλά εἶμαι βεβαία ὅτι ἡ ἱκανότητα τοῦ συγγραφέα θά τό ξεπερνοῦσε και τοῦτο. Πάντως πρόκειται γιά συγγραφικό ἄθλο και σπουδαία συμβολή στήν ἐκκλησιαστική μας ἱστορία.

○ *Μπρατσιώτου Νικολάου Π.: 'Η Π. Διαθήκη ως Άγία Γραφή. Άθῆναι 2012^β.*

Συνοπτική, ιδιαίτέρως χρήσιμη προσέγγιση, για ὀρθή ἐκτίμηση τῆς Π. Διαθήκης, τὴν ὁποία συχνά ἀπὸ τοὺς πρώτους χριστιανικούς χρόνους πολλοὶ προσπάθησαν νὰ ἐξοβελίσουν ὡς δῆθεν ἰσραηλιτικό κείμενο. Ἀσφαλῶς γίνεται λόγος γιὰ τὴν μετὰ φραση τῶν Ο', τὴν ὁποία αὐτὴ καὶ μόνον παρέλαβε ἡ Ἐκκλησία καὶ ἡ ὁποία, μετὰ τὴν συμπλήρωση τοῦ Κανόνος τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἀπέβη ἡ Ἅγία Γραφή τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Π.Δ., τονίζει ὁ συγγραφεὺς, παραμένει πάντοτε ἡ μοναδικὴ πηγὴ τῆς ἰδιοτύπου ἐξιστορήσεως γεγονότων πού ἀποτελοῦν τὴν Ἱστορία τῆς Σωτηρίας, ὅπου ἀναφέρεται ἡ σχέση τοῦ Θεοῦ μὲ τὸν περιούσιο λαό του ἀλλὰ ἀντιδιαστέλλεται ἀπὸ τὴν θύραθεν. Ἀπὸ τὰ βασικά χαρακτηριστικά της ἡ θεμελιώδης καὶ ἰδιάζουσα σχέση της μὲ τὴν Ὁρθοδοξία, ὅπως τὴν τοποθέτησε ὁ ἴδιος ὁ Χριστός καὶ κατ' ἐπέκταση ἡ Λειτουργικὴ τῆς χρήσης, δεδομένου ὅτι τὰ περισσότερα ἁγιογραφικά χωρία στὴ Θ. Λειτουργία, τὶς Ἱερές Ἀκολουθίες καὶ τὸ Εὐχολόγιο ἔχουν ληφθεῖ ἀπὸ τὴν Π.Δ., ἡ χρήση της στὴν Ὑμνογραφία, τὴν Εἰκονογραφία καὶ ἀκόμη καὶ στὴν Ναοδομία. Τό κατατοπιστικό κείμενο εἶναι χρησιμότατο καὶ στὴν ἀντιμετώπιση ὀρισμένων «γραφικῶν» πού θεωροῦν ὡς ἑλληνικὴ θρησκεία τὸ Δωδεκάθεο τοῦ Ὀλύμπου. Ἡ ἀξία του συμπυκνώνεται στό κείμενο πού ὄφειλαν νὰ «ἀπαγγέλουν» ἀπὸ στήθους οἱ ἐξεταζόμενοι σπουδαστές τῆς Θεολογίας: «Προέλαβε τὴν Καινὴν ἢ Παλαιὰ καὶ ἡρμήνευσε τὴν Παλαιὰν ἢ Καινὴν. Καὶ πολλάκις εἶπον, ὅτι δύο Διαθήκαι καὶ δύο παιδίσκαι καὶ δύο ἀδελφαὶ τὸν ἕνα Δεσπότην δορυφοροῦσι. Κύριος παρά Προφήταις καταγγέλλεται· Χριστός ἐν Καινῇ κηρύσσεται· οὐ καινὰ τὰ καινὰ προέλαβε γὰρ τὰ παλαιὰ οὐκ ἐσβέσθη τὰ παλαιὰ· ἡρμηνεύθη γὰρ ἐν τῇ Καινῇ».

Κλεονίκη, ἡ ἀνάπηρος ἁγιογράφος μὲ τὸ ἀναπηρικό καρότσι. Ἐκδόσεις «Ὁρθόδοξος Κυψέλη», Θεσσαλονίκη 2012.

Ἐνας ἰατρός, ὁ Ἴω. Πατσώνης καὶ ἕνας θεολόγος, ὁ Ν. Ρεντάκης, συγκέντρωσαν στοιχεῖα ἀπὸ τὴ βιωτὴ καὶ τὸ θάνατο τῆς Κλεονίκης, ἐνός κοριτσιοῦ πού προσεβλήθη σὲ παιδικὴ ἡλικία ἀπὸ μυασθένεια καὶ ἔζησε μὲ αὐτὴν ὡς τὰ τριάντα ὀκτὼ τῆς χρόνια. Παρὰ τὶς δυσκολίες στὴν καθημερινὴ τῆς ζωῆς, ὑπέφερε μὲ χαρὰ καὶ αἰσιοδοξία τὴν δοκιμασία της, μὲ βαθειὰ πίστη στὸν Θεὸ ξαφνιάζοντας ἐκείνους πού τὴν πλησίαζαν μὲ τὸ θάρρος καὶ τὴν ὑπομονή της. Τὴν ἐνίσχυε πνευματικά ὁ μακαριστός π. Εὐσέβιος Βίττης. Παρὰ τὴν δυσκινησία της, ζωγράφιζε περὶ τὶς πενήντα εἰκόνες. Ἀσφαλῶς σὲ λίγες γραμμές δὲν χωρεῖ τὸ θαῦμα τῆς ὑπομονῆς, τῆς εὐγένειας, τῆς θεοσεβείας, τῆς γαλήνης καὶ τῆς αὐτάρκειας τῆς Κλεονίκης. Μποροῦν ὅμως καὶ αὐτὰ τὰ λίγα νὰ βοηθήσουν σὲ λύση καθημερινῶν προβλημάτων μας πού ἀπέχουν πολὺ ἀπὸ τὴ βίωση τοῦ πόνου καὶ τῶν ἐμπειριῶν της. Μᾶς ἔφερε στό νοῦ τοὺς ἀλησμόνητους ἀδελφούς Λέπουρα καὶ τὸν κοινὸ φίλο Γιάννη Πατεστῆ, πού βίωσαν τὴν ἴδια ἐμπειρία. Αἰωνία ἡ μνήμη τους!

Ἡ χρονοτριβή στήν καταβολή τοῦ ἐφ' ἅπαξ καί ἡ κατάργηση τοῦ κληρικόσημο

Πρωτ. Γεωργίου Βαμβακίδη,
Γενικοῦ Ἀρχιερατικοῦ Ἐπιτρόπου Ἱ.Μ. Ζιχνῶν καί Νευροκοπίου,
Ἐκπροσώπου Τύπου Ι.Σ.Κ.Ε.

ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ παρατηρεῖται χρονοβόρα καθυστέρηση στήν παροχή τοῦ ἐφ' ἅπαξ βοηθήματος τῶν κληρικῶν ἀπό τό Τ.Π.Ο.Ε.Κ.Ε. καί εὐλογα διατυπώνονται διαμαρτυρίες τῶν δικαιούχων, οἱ ὁποῖοι ἀναμένουν τό ὡς ἄνω βοήθημα ἀπό τόν Σεπτέμβριο τοῦ 2013. Γιά τό συγκεκριμένο θέμα ἐνημερώνουμε τοὺς ἀγαπητούς ἐν Χριστῷ ἀδελφούς μας ὅτι ἡ καθυστέρηση αὐτή δέν ὀφείλεται ἀμιγῶς στό Τ.Π.Ο.Ε.Κ.Ε. Ἀπό 31.08.2013 μέ ἀπόφαση τοῦ Ὑπ. Οἰκονομικῶν ἀλλάξε ὁ τρόπος καταβολῆς τῶν ἐφ' ἅπαξ βοηθημάτων. Ὑπάρχει νέος τρόπος ὑπολογισμοῦ τῶν παροχῶν καί χρειάζεται πρὶν τήν καταβολή τῶν παροχῶν νέες ἀναλογιστικές μελέτες ἐκ μέρους τοῦ Ὑπουργείου γιά κάθε περίπτωση δικαιούχου ξεχωριστά. Τό Τ.Π.Ο.Ε.Κ.Ε. ἀπό τήν ἡμέρα πού ὑποβάλλονται ἐκ μέρους τῶν Ἱ. Μητροπόλεων τά δικαιολογητικά τῶν δικαιούχων ἀρχίζει κανονικά τίς ἐκκαθαρίσεις κάθε κληρικοῦ καί ἀναμένει τήν ἀναλογιστική μελέτη τοῦ Ὑπουργείου, τό ὁποῖο μέ δική του εὐθύνη καθυστερεῖ αὐτές τίς ἀναλογιστικές μελέτες ὥστε νά συσσωρευθοῦν στό Τ.Π.Ο.Ε.Κ.Ε. ἀπό 1.9.2013 πολλοί φάκελοι καθόλα ἐνημερωμένοι καί ἔτοιμοι γιά τήν καταβολή, ἀλλά ἡ ἀδικαιολόγητος χρονοτριβή τοῦ Ὑπουργείου ἐμποδίζει τήν κανονική καταβολή τοῦ βοηθήματος στοὺς δικαιούχους.

Ἐπίσης, ἀπό 1.1.2015 καταργεῖται τό κληρικόσημο μέ ὅ,τι συνεπάγεται πρὸς αὐτό. Σύμφωνα μέ τό ὑπ' ἀρ. πρ. 62433/8055/07.11.2014 ἔγγραφο τοῦ Τ.Π.Δ.Υ. - Τ.Π.Ο.Ε.Κ.Ε. καταργοῦνται συμφώνως μέ τόν ν. 4254/2014 (ΦΕΚ 85 τ. Α') οἱ διατάξεις πού προβλέπουν τήν εἴσπραξη Κοινωνικῶν Πόρων ὑπέρ τοῦ Τ.Π.Ο.Ε.Κ.Ε. δηλ. τό κληρικόσημο τό ὁποῖο ἐπικολλᾶται μέχρι σήμερα στίς ἄδειες γάμου, βαπτίσεων, μνημοσύνων, διαζυγίων ἀξίας 3 εὐρώ, στά ἔγγραφα χειροτονίας, χειροθεσίας, διορισμοῦ καί ἀπόλυσης ἀνωτέρου καί κατωτέρου κλήρου, ἐπίσης ἀξίας τῶν 3 εὐρώ. Στίς αἰτήσεις πρὸς Ἐφημερίους, Ἐκκλησιαστικές Ἀρχές, Ἐκκλησιαστικούς Ὄργανισμούς, καί Ἐκκλησιαστικά Ἰδρύματα καθὼς καί στά πιστοποιητικά ἢ βεβαιώσεις ἢ ἐπικυρώσεις καθὼς ἐπίσης καί στίς ἀποδείξεις δαπανῶν ὄλων τῶν Ἱ. Ναῶν καί ὄλων τῶν Ἐκκλ. Ἰδρυμάτων καθὼς καί στά πάσης φύσεως ἔργα πού ἐκτελοῦνται ἀπό ὄλους τοὺς Ἱερούς Ναούς κ.λπ. 4%. Ὅλα αὐτά τά ἔσοδα καταβάλλονταν στό Τ.Π.Ο.Ε.Κ.Ε.Ε μέ ἀποτέλεσμα νά ὑπάρχει μία σταθερή καί οικονομικά εὐρωστη πηγή διά τήν ἐξασφάλιση τῶν ἐφ' ἅπαξ βοηθημάτων τῶν κληρικῶν. Τώρα μέ τήν κατάργηση δυστυχῶς τό ταμεῖο μας στερεῖται βασικοῦ ἐσόδου καί κατά συνέπεια θά ὑπάρξουν ἐνδεχομένως καί ἄλλες μειώσεις στά ἐφ' ἅπαξ βοηθήματα.

Προτείνουμε :

Τήν Τρίτη :

23.00 ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ 89,5 (Ε)

Ό Στέλιος Καλαθάς διαβάζει από τό βιβλίο :

«Άπό τήν 25η ώρα στήν αιώνια ώρα»

του Constant Virgil Gheorghiu.

Έκδόσεις: «Ή Έλαφος».

Τήν Πέμπτη :

15.00 ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ (Ε)

Ό Φάνης Μουρατίδης διαβάζει από τό βιβλίο

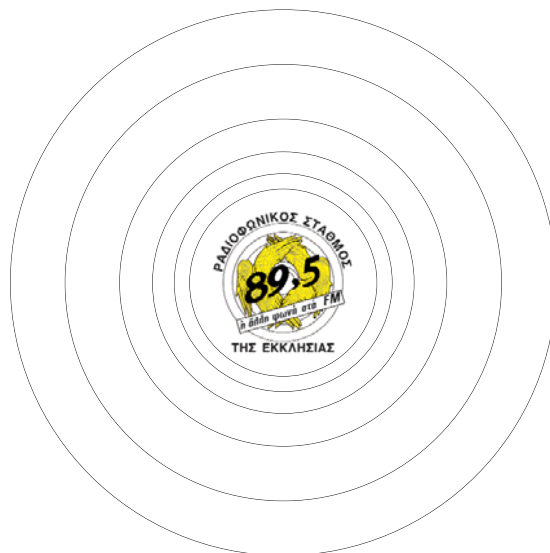
του Μοναχού Παΐσιου Άγιορείτου

«Άγιορείται Πατέρες και Άγιορείτικα».

Έκδοση Ήεροϋ Ήσυχαστηρίου

«Εύαγγελιστής Ίωάννης ό Θεολόγος»,

Σουρωτή Θεσσαλονίκης.

ΠΛΗΡΩΜΕΝΟ
ΤΕΛΟΣ
Ταχ. Γραφείο
Κ.Ε.Μ.Π. ΚΡ
Αριθμός Άδειας
10

ΕΝΤΥΠΟ ΚΛΕΙΣΤΟ ΑΡ. ΑΔΕΙΑΣ 1856/2004 Κ.Ε.Μ.Π. ΚΡ
ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΛΤΑ 01 2355

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ (Ε.Μ.Υ.Ε.Ε.)
Ίω. Γενναδίου 14 115-21 Άθήναι
Τηλ. 210-72.72.253. Fax: 210-72.72.251
ISSN 1105-7203